ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീപരാശരമഹർഷിപ്രണീതേ ശ്രീവിഷ്ണുപുരാണേ

॥ തൃതീയോംശഃ ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

ശ്രീ രംഗരാമാനുജ മഹാദേശികൻ

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

വിഷയസൂചീ

1 പ്രഥമോഽധ്യായഃ **2**

2 ദ്വിതീയോഽധ്യായഃ **7**

3 തൃതീയോഽധ്യായഃ **14**

4 ചതുർഥോഽധ്യായഃ **18**

5 പഞ്ചമോഽധ്യായഃ **21**

6 ഷഷ്ഠോഽധ്യായഃ **25**

7 സപ്തമോഽധ്യായഃ **29**

8 അഷ്ടമോഽധ്യായഃ **36**

9 നവമോഽധ്യായഃ **41**

10 ദശമോഽധ്യായഃ **45**

11 ഏകാദശോഽധ്യായഃ **48**

12 ദ്വാദശോഽധ്യായഃ **62**

13 ത്രയോദശോഽധ്യായഃ **67**

14 ചതുർദശോഽധ്യായഃ **72**

15 പഞ്ചദശോഽധ്യായഃ **77**

16 ഷോഡശോഽധ്യായഃ **83**

17 സപ്തദശോഽധ്യായഃ **86**

18 അഷ്ടാദശോഽധ്യായഃ **92**

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

॥ തൃതീയേംഽശേ പ്രഥമോഽധ്യായഃ ॥

ശ്രീമൈത്രേയ ഉവാച

കഥിതാ ഗുരുണാ സമ്യ -
ഗ്ഭൂസമുദ്രാദിസംസ്ഥിതിഃ ।
സൂര്യാദീനാം ച സംസ്ഥാനം
ജ്യോതിഷാം ചാതിവിസ്തരാത് ॥ **1** ॥ 1

ദേവാദീനാം തഥാ സൃഷ്ടിരൃഷീണാം ചാപി വർണിതാ ।
ചാതുർവർണ്യസ്യ ചോത്പത്തിസ്തിർയഗ്യോനിഗതസ്യ ച ॥ **2** ॥ 2

ധ്രുവപ്രഹ്ലാദചരിതം വിസ്തരാച്ച ത്വയോദിതം ।
മൻവന്തരാൺയശേഷാണി ശ്രോതുമിച്ഛാമ്യനുക്രമാത് ॥ **3** ॥ 3

മൻവന്തരാധിപാംശ്ചൈവ ശക്രദേവപുരോഗമാൻ ।
ഭവതാ കഥിതാനേതാംശ്ഛ്രോതുമിച്ഛാമ്യഹം ഗുരോ ॥ **4** ॥ 4

ശ്രീപരാശര ഉവാച

അതീതാനാഗതാനീഹ യാനി മൻവന്തരാണി വൈ ।
താൻയഹം ഭവതഃ സമ്യക്കഥയാമി യഥാക്രമം ॥ **5** ॥ 5

സ്വായംഭുവോ മനുഃ പൂർവം പരഃ സ്വാരോചിഷസ്തഥാ ।
ഉത്തമസ്താമസശ്ചൈവ രൈവതശ്ചാക്ഷുഷസ്തഥാ ॥ **6** ॥ 6

ഷഡേതേ മനവോഽതീതാസ്സാമ്പ്രതം തു രവേസ്സുതഃ ।
വൈവസ്വതോഽയം യസ്യൈതത്സപ്തമം വർതതേഽന്തരം ॥ **7** ॥ 7

സ്വായംഭുവം തു കഥിതം കൽപാദാവന്തരം മയാ।
ദേവാസ്സപ്തർഷയശ്ചൈവ യഥാവത്കഥിതാ മയാ ॥ **8** ॥ 8

അത ഊർധ്വം പ്രവക്ഷ്യാമി മനോസ്സ്വാരോചിഷസ്യ തു।
മൻവന്തരാധിപാൻസമ്യഗ്ദേവർഷീസ്തത്സുതാംസ്തഥാ ॥ **9** ॥ 9

പാരാവതാസ്തുഷിതാ ദേവാസ്സ്വാരോചിഷേഽന്തരേ।
വിപശ്ചിത്തത്ര ദേവേന്ദ്രോ മൈത്രേയാസീൻമഹാബലഃ ॥ **10** ॥ 10

ഊർജഃ സ്തംഭസ്തഥാ പ്രാണോ വാതോഽഥ പൃഷഭസ്തഥാ।
നിരയശ്ച പരീവാംശ്ച തത്ര സപ്തർഷയോഽഭവൻ ॥ **11** ॥ 11

ചൈത്രകിമ്പുരുഷാദ്യാശ്ച സുതാസ്സ്വാരോചിഷസ്യ തു।
ദ്വിതീയമേതദ്വ്യാഖ്യാതമന്തരം ശൃണു ചോത്തമം ॥ **12** ॥ 12

തൃതീയേഽപ്യന്തരേ ബ്രഹ്മന്നുത്തമോ നാമ യോ മനുഃ।
സുശാന്തിർനാമ ദേവേന്ദ്രോ മൈത്രേയാസീത്സുരേശ്വരഃ ॥ **13** ॥ 13

സുധാമാനസ്തഥാ സത്യാ ജപാശ്ചാഥ പ്രതർദനാഃ।
വശവർതിനശ്ച പഞ്ചൈതേ ഗണാ ദ്വാദശകാസ്സ്മൃതാഃ ॥ **14** ॥ 14

വസിഷ്ഠതനയാ ഹ്യേതേ സപ്ത സപ്തർഷയോഽഭവൻ।
അജഃ പരശുദീപ്താദ്യാസ്തഥോത്തമമനോസ്സുതാഃ ॥ **15** ॥ 15

താമസസ്യാന്തരേ ദേവാസ്സുപാരാ ഹരയസ്തഥാ।
സത്യാശ്ച സുധിയശ്ചൈവ സപ്തവിംശതികാ ഗണാഃ ॥ **16** ॥ 16

ശിബിരിന്ദ്രസ്തഥാ ചാസീച്ഛ്രുതയജ്ഞോപലക്ഷണഃ।
സപ്തർഷയശ്ച യേ തേഷാം തേഷാം നാമാനി മേ ശൃണു ॥ **17** ॥ 17

ജ്യോതിർധാമാ പൃഥുഃ കാവ്യശ്ചൈത്രോഽഗ്നിർവനകസ്തഥാ।
പീവരശ്ചർഷയോ ഹ്യേതേ സപ്ത തത്രാപി ചാന്തരേ ॥ **18** ॥ 18

നരഃ ഖ്യാതിഃ കേതുരൂപോ ജാനുജംഘാദയസ്തഥാ।
പുത്രാസ്തു താമസസ്യാസൻ രാജാനസ്സുമഹാബലാഃ ॥ **19** ॥ 19

പഞ്ചമേ വാപി മൈത്രേയ രൈവതോ നാമ നാമതഃ।
മനുർവിഭുശ്ച തത്രേന്ദ്രോ ദേവാംശ്ചാത്രാന്തരേ ശൃണു ॥ **20** ॥ 20

അമിതാഭാ ഭൂതരയാ വൈകുംഠാസ്സസുമേധസഃ।
ഏതേ ദേവഗണാസ്തത്ര ചതുർദശ ചതുർദശ ॥ **21** ॥ 21

ഹിരൺയരോമാ വേദശ്രീരൂർധ്വബാഹുസ്തഥാപരഃ।
വേദബാഹുസ്സുധാമാ ച പർജന്യശ്ച മഹാമുനിഃ।
ഏതേ സപ്തർഷയോ വിപ്ര തത്രാസൻ രൈവതേഽന്തരേ ॥ **22** ॥ 22

ബലബന്ധുശ്ച സംഭാവ്യസ്സത്യകാദ്യാശ്ച തത്സുതാഃ।
നരേന്ദ്രാശ്ച മഹാവീർയാ ബഭൂവുർമുനിസത്തമ ॥ **23** ॥ 23

സ്വാരോചിഷശ്ചോത്തമശ്ച താമസോ രൈവതസ്തഥാ।
പ്രിയവ്രതാൻവയാ ഹ്യേതേ ചത്വാരോ മനവസ്സ്മൃതാഃ ॥ **24** ॥ 24

വിഷ്ണുമാരാധ്യ തപസാ സ രാജർഷിഃ പ്രിയവ്രതഃ।
മൻവന്തരാധിപാനേതാ~ല്ലബ്ധവാനാത്മവംശജാൻ ॥ **25** ॥ 25

ഷഷ്ഠേ മൻവന്തരേ ചാസീച്ചാക്ഷുഷാഖ്യസ്തഥാ മനുഃ।
മനോജവസ്തഥൈവേന്ദ്രോ ദേവാനപി നിബോധ മേ ॥ **26** ॥ 26

ആപ്യാഃ പ്രസൂതാ ഭവ്യാശ്ച പൃഥുകാശ്ച ദിവൗകസഃ।
മഹ്യനുഭാവാ ലേഖാശ്ച പഞ്ചൈതേ ഹ്യഷ്ടകാ ഗണാഃ ॥ **27** ॥ 27

സുമേധാ വിരജാശ്ചൈവ ഹവിഷ്മാനുത്തമോ മധുഃ।
അതിനാമാ സഹിഷ്ണുശ്ച സപ്താസന്നിതി ചർഷയഃ ॥ **28** ॥ 28

ഊരുഃ പൂരുശ്ശതദ്യുമ്നപ്രമുഖാസ്സുമഹാബലാഃ।
ചാക്ഷുഷസ്യ മനോഃ പുത്രാഃ പൃഥിവീപതയോഽഭവൻ ॥ **29** ॥ 29

വിവസ്വതസ്സുതോ വിപ്ര ശ്രാദ്ധദേവോ മഹാദ്യുതിഃ।
മനുസ്സംവർതതേ ധീമാൻ സാമ്പ്രതം സപ്തമേഽന്തരേ ॥ **30** ॥ 30

ആദിത്യവസുരുദ്രാദ്യാ ദേവാശ്ചാത്ര മഹാമുനേ।
പുരന്ദരസ്തഥൈവാത്ര മൈത്രേയ ത്രിദശേശ്വരഃ ॥ **31** ॥ 31

വസിഷ്ഠഃ കാശ്യപോഽഥാത്രിർജമദഗ്നിസ്സഗൗതമഃ।
വിശ്വാമിത്രഭരദ്വാജൗ സപ്ത സപ്തർഷയോഽഭവൻ ॥ **32** ॥ 32

ഇക്ഷ്വാകുശ്ച നൃഗശ്ചൈവ ധൃഷ്ടഃ ശർയാതിരേവ ച।
നരിഷ്യന്തശ്ച വിഖ്യാതോ നാഭാഗോഽരിഷ്ട ഏവ ച ॥ **33** ॥ 33

കരൂഷശ്ച പൃഷധ്രശ്ച സുമഹാ~ൻല്ലോകവിശ്രുതഃ।
മനോർവൈവസ്വതസ്യൈതേ നവ പുത്രാഃ സുധാർമികാഃ ॥ **34** ॥ 34

വിഷ്ണുശക്തിരനൗപമ്യാ
സത്ത്വോദ്രിക്താ സ്ഥിതൗ സ്ഥിതാ।
മൻവന്തരേഷ്വശേഷേഷു
ദേവത്വേനാധിതിഷ്ഠതി ॥ **35** ॥ 35

അംശേന തസ്യാ ജജ്ഞേഽസൗ യജ്ഞസ്സ്വായംഭുവേഽന്തരേ।
ആകൂത്യാം മാനസോ ദേവ ഉത്പന്നഃ പ്രഥമേഽന്തരേ ॥ **36** ॥ 36

തതഃ പുനഃ സ വൈ ദേവഃ പ്രാപ്തേ സ്വാരോചിഷേഽന്തരേ।
തുഷിതായാം സമുത്പന്നോ ഹ്യജിതസ്തുഷിതൈഃ സഹ ॥ **37** ॥ 37

ഔത്തമേഽപ്യന്തരേ ദേവസ്തുഷിതസ്തു പുനസ്സ വൈ।
സത്യായാമഭവത്സത്യഃ സത്യൈസ്സഹ സുരോത്തമൈഃ ॥ **38** ॥ 38

താമസസ്യാന്തരേ ചൈവ സമ്പ്രാപ്തേ പുനരേവ ഹി ।
ഹർയായാം ഹരിഭിസ്സാർധം ഹരിരേവ ബഭൂവ ഹ ॥ **39** ॥ 39

രൈവതേഽപ്യന്തരേ ദേവസ്സംഭൂത്യാം മാനസോ ഹരിഃ ।
സംഭൂതോ രൈവതൈസ്സാർധം ദേവൈർദേവവരോ ഹരിഃ ॥ **40** ॥ 40

ചാക്ഷുഷേ ചാന്തരേ ദേവോ
വൈകുംഠഃ പുരുഷോത്തമഃ ।
വികുംഠായാമസൗ ജജ്ഞേ
വൈകുംഠൈർദൈവതൈഃ സഹ ॥ **41** ॥ 41

മൻവന്തരേഽത്ര സമ്പ്രാപ്തേ തഥാ വൈവസ്വതേ ദ്വിജ ।
വാമനഃ കശ്യപാദ്വിഷ്ണുരദിത്യാം സംബഭൂവ ഹ ॥ **42** ॥ 42

ത്രിഭിഃ ക്രമൈരിമാൽലോകാഞ്ജിത്വാ യേന മഹാത്മനാ ।
പുരന്ദരായ ത്രൈലോക്യം ദത്തം നിഹതകണ്ടകം ॥ **43** ॥ 43

ഇത്യേതാസ്തനവസ്തസ്യ സപ്തമൻവന്തരേഷു വൈ ।
സപ്തസ്വേവാഭവൻവിപ്ര യാഭിഃ സംവർദ്ധിതാഃ പ്രജാഃ ॥ **44** ॥ 44

യസ്മാദ്വിഷ്ടമിദം വിശ്വം
തസ്യ ശക്ത്യാ മഹാത്മനഃ ।
തസ്മാത്സ പ്രോച്യതേ വിഷ്ണു -
ർവിശേർധാതോഃ പ്രവേശനാത് ॥ **45** ॥ 45

സർവേ ച ദേവാ മനവസ്സമസ്താ -
സ്സപ്തർഷയോ യേ മനുസൂനവശ്ച ।
ഇന്ദ്രശ്ച യോഽയം ത്രിദശേശഭൂതോ
വിഷ്ണോരശേഷാസ്തു വിഭൂതയസ്താഃ ॥ **46** ॥ 46

॥ ഇതി ശ്രീവിഷ്ണുപുരാണേ തൃതീയേംശേ പ്രഥമോഽധ്യായഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

॥ തൃതീയേംശേ ദ്വിതീയോഽധ്യായഃ ॥

ശ്രീമൈത്രേയ ഉവാച

പ്രോക്തോന്വയേതാനി ഭവതാ സപ്തമന്വന്തരാണി വൈ।
ഭവിഷ്യാണ്വയപി വിപ്രർഷേ മമാഖ്യാതും ത്വമർഹസി ॥ **1** ॥ 47

ശ്രീപരാശര ഉവാച

സൂർയസ്യ പത്നീ സംജ്ഞാഭൂത്തനയാ വിശ്വകർമണഃ।
മനുർയമോ യമീ ചൈവ തദപത്യാനി വൈ മുനേ ॥ **2** ॥ 48

അസഹന്തീ തു സാ ഭർതു -
സ്തേജശ്ഛായാം യുയോജ വൈ।
ഭർത്തൃശുശ്രൂഷണേഽരണ്യം
സ്വയം ച തപസേ യയൗ ॥ **3** ॥ 49

സംജ്ഞേയമിത്യഥാർകശ്ച ഛായായാമാത്മജത്രയം।
ശനൈശ്ചരം മനും ചാന്യം തപതീം ചാപ്യജീജനത് ॥ **4** ॥ 50

ഛായാസംജ്ഞാ ദദൗ ശാപം യമായ കുപിതാ യദാ।
തദാന്വയേയമസൗ ബുദ്ധിരിത്യാസീദ്യമസൂർയയോഃ ॥ **5** ॥ 51

തതോ വിവസ്വാനാഖ്യാതേ തയൈവാരണ്യസംസ്ഥിതാം।
സമാധിദൃഷ്ട്യാ തദൃശേ താമശ്വാം തപസി സ്ഥിതാം ॥ **6** ॥ 52

വാജിരൂപധരഃ സോഽഥ തസ്യാം ദേവാവഥാശ്വിനൗ।
ജനയാമാസ രേവന്തം രേതസോഽന്തേ ച ഭാസ്കരഃ ॥ **7** ॥ 53

ആനിൻയേ ച പുനഃ സംജ്ഞാം സ്വസ്ഥാനം ഭഗവാൻ രവിഃ।
തേജസശ്ശമനം ചാസ്യ വിശ്വകർമാ ചകാര ഹ ॥ **8** ॥ 54

ഭ്രമമാരോപ്യ സൂർയം തു തസ്യ തേജോനിശാതനം।
കൃതവാനഷ്ടമം ഭാഗം സ വ്യശാതയദവ്യയം ॥ **9** ॥ 55

യത്തസ്മാദ്വൈഷ്ണവം തേജശ്ശാതിതം വിശ്വകർമണാ।
ജാജ്വൽയമാനമപതത്തദ്ഭൂമൗ മുനിസത്തമ ॥ **10** ॥ 56

ത്വഷ്ടൈവ തേജസാ തേന വിഷ്ണോശ്ചക്രമകൽപയത്।
ത്രിശൂലം ചൈവ ശർവസ്യ ശിബികാം ധനദസ്യ ച ॥ **11** ॥ 57

ശക്തിം ഗുഹസ്യ ദേവാനാമൻയേഷാം ച യദായുധം।
തത്സർവം തേജസാ തേന വിശ്വകർമാ വ്യവർധയത് ॥ **12** ॥ 58

ഛായാസംജ്ഞാസുതോ യോഽസൗ ദ്വിതീയഃ കഥിതോ മനുഃ।
പൂർവജസ്യ സവർണോഽസൗ സാവർണിസ്തേന കഥ്യതേ ॥ **13** ॥ 59

തസ്യ മൻവന്തരം ഹ്യേതത്സാവർണികമഥാഷ്ടമം।
തച്ഛ്രുണുഷ്വ മഹാഭാഗ ഭവിഷ്യത്കഥയാമി തേ ॥ **14** ॥ 60

സാവർണിസ്തു മനുർയോഽസൗ മൈത്രേയ ഭവിതാ തതഃ।
സുതപാശ്ചാമിതാഭാശ്ച മുഖ്യാശ്ചാപി തഥാ സുരാഃ ॥ **15** ॥ 61

തേഷാം ഗണശ്ച ദേവാനാമേകൈകോ വിംശകഃ സ്മൃതഃ।
സപ്തർഷീനപി വക്ഷ്യാമി ഭവിഷ്യാൻമുനിസത്തമ ॥ **16** ॥ 62

ദീപ്തിമാൻ ഗാലവോ രാമഃ കൃപോ ദ്രൗണിസ്തഥാ പരഃ।
മത്പുത്രശ്ച തഥാ വ്യാസ ഋഷ്യശൃംഗശ്ച സപ്തമഃ ॥ **17** ॥ 63

വിഷ്ണുപ്രസാദാദനഘഃ പാതാലാന്തരഗോചരഃ।
വിരോചനസുതസ്തേഷാം ബലിരിന്ദ്രോ ഭവിഷ്യതി ॥ **18** ॥ 64

വിരജാശ്ചോർവരീവാംശ്ച നിർമോകാദ്യാസ്തഥാപരേ।
സാവർണേസ്തു മനോഃ പുത്രാ ഭവിഷ്യന്തി നരേശ്വരാഃ ॥ **19** ॥ 65

നവമോ ദക്ഷസാവർണിർഭവിഷ്യതി മുനേ മനുഃ ॥ **20** ॥ 66

പാരാ മരീചിഗർഭാശ്ച സുധർമാണസ്തഥാ ത്രിധാ।
ഭവിഷ്യന്തി തഥാ ദേവാ ഹ്യേകൈകോ ദ്വാദശോ ഗണഃ ॥ **21** ॥ 67

തേഷാമിന്ദ്രോ മഹാവീർയോ ഭവിഷ്യത്യദ്ഭുതോ ദ്വിജ ॥ **22** ॥ 68

സവനോ ദ്യുതിമാൻ ഭവ്യോ വസുർമേധാതിഥിസ്തഥാ।
ജ്യോതിഷ്മാൻ സപ്തമഃ സത്യസ്തത്രൈതേ ച മഹർഷയഃ ॥ **23** ॥ 69

ധൃതകേതുർദീപ്തികേതുഃ പഞ്ചഹസ്തനിരാമയൗ।
പൃഥുശ്രവാദ്യാശ്ച തഥാ ദക്ഷസാവർണികാത്മജാഃ ॥ **24** ॥ 70

ദശമോ ബ്രഹ്മസാവർണിർഭവിഷ്യതി മുനേ മനുഃ।
സുധാമാനോ വിശുദ്ധാശ്ച ശതസംഖ്യാസ്തഥാ സുരാഃ ॥ **25** ॥ 71

തേഷാമിന്ദ്രശ്ച ഭവിതാ ശാന്തിർനാമ മഹാബലഃ।
സപ്തർഷയോ ഭവിഷ്യന്തി യേ തഥാ താംശ്ശൃണുഷ്വ ഹ ॥ **26** ॥ 72

ഹവിഷ്മാൻസുകൃതസ്സത്യസ്തപോമൂർതിസ്തഥാപരഃ।
നാഭാഗോഽപ്രതിമൗജാശ്ച സത്യകേതുസ്തഥൈവ ച ॥ **27** ॥ 73

സുക്ഷേത്രശ്ചോത്തമൗജാശ്ച ഭൂരിഷേണാദയോ ദശ।
ബ്രഹ്മസാവർണിപുത്രാസ്തു രക്ഷിഷ്യന്തി വസുന്ധരാം ॥ **28** ॥ 74

ഏകാദശശ്ച ഭവിതാ ധർമസാവർണികോ മനുഃ ॥ **29** ॥ 75

വിഹംഗമാഃ കാമഗമാ നിർവാണരതയസ്തഥാ।
ഗണാസ്ത്വേതേ തദാ മുഖ്യാ ദേവാനാം ച ഭവിഷ്യതാം।
ഏകൈകസ്ത്രിശകസ്തേഷാം ഗണശ്ചേന്ദ്രശ്ച വൈ വൃഷഃ ॥ **30** ॥ 76

നിഃസ്വരശ്ചാഗ്നിതേജാശ്ച വപുഷ്മാൻഘൃണിരാരുണിഃ।
ഹവിഷ്മാനനഘശ്ചൈവ ഭാവ്യാഃ സപ്തർഷയസ്തഥാ ॥ **31** ॥ 77

സർവത്രഗസ്സുധർമാ ച ദേവാനീകാദയസ്തഥാ।
ഭവിഷ്യന്തി മനോസ്തസ്യ തനയാഃ പൃഥിവീശ്വരാഃ ॥ **32** ॥ 78

രുദ്രപുത്രസ്തു സാവർണിർഭവിതാ ദ്വാദശോ മനുഃ।
ഋതുധാമാ ച തത്രേന്ദ്രോ ഭവിതാ ശൃണു മേ സുരാൻ ॥ **33** ॥ 79

ഹരിതാ രോഹിതാ ദേവാസ്തഥാ സുമനസോ ദ്വിജ।
സുകർമാണഃ സുരാപാശ്ച ദശകാഃ പഞ്ച വൈ ഗണാഃ ॥ **34** ॥ 80

തപസ്വീ സുതപാശ്ചൈവ തപോമൂർതിസ്തപോരതിഃ।
തപോധൃതിർദ്യുതിശ്ചാൻയഃ സപ്തമസ്തു തപോധനഃ।
സപ്തർഷയസ്ത്വിമേ തസ്യ പുത്രാനപി നിബോധ മേ ॥ **35** ॥ 81

ദേവവാനുപദേവശ്ച ദേവശ്രേഷ്ഠാദയസ്തഥാ।
മനോസ്തസ്യ മഹാവീർയാ ഭവിഷ്യന്തി മഹാനൃപാഃ ॥ **36** ॥ 82

ത്രയോദശോ രുചിർനാമാ ഭവിഷ്യതി മുനേ മനുഃ ॥ **37** ॥ 83

സുത്രാമാണഃ സുകർമാണഃ സുധർമാണസ്തഥാമരാഃ।
ത്രയസ്ത്രിംശദ്ഭിഭേദാസ്തേ ദേവാനാം യത്ര വൈ ഗണാഃ ॥ **38** ॥ 84

ദിവസ്പതിർമഹാവീർയസ്തേഷാമിന്ദ്രോ ഭവിഷ്യതി ॥ **39** ॥ 85

നിർമോഹസ്തത്ത്വദർശീ ച നിഷ്പ്രകമ്പ്യോ നിരുത്സുകഃ।
ധൃതിമാനവ്യയശ്ചാൻയസ്സുപ്തമസ്സുതപാ മുനിഃ।
സപ്തർഷയസ്ത്വമീ തസ്യ പുത്രാനപി നിബോധ മേ ॥ **40** ॥ 86

ചിത്രസേനവിചിത്രാദ്യാ ഭവിഷ്യന്തി മഹീക്ഷിതഃ ॥ **41** ॥ 87

ഭൗമശ്ചതുർദശശ്ചാത്ര മൈത്രേയ ഭവിതാ മനുഃ।
ശുചിരിന്ദ്രഃ സുരഗണാസ്തത്ര പഞ്ച ശൃണുഷ്വ താൻ ॥ **42** ॥ 88

ചാക്ഷുഷാശ്ച പവിത്രാശ്ച കനിഷ്ഠാ ഭ്രാജികാസ്തഥാ।
വാചാവൃദ്ധാശ്ച വൈ ദേവാസ്സപ്തർഷീനപി മേ ശൃണു ॥ **43** ॥ 89

അഗ്നിബാഹുഃ ശുചിഃ ശുക്രോ മാഗധോഽഗ്നിധ്ര ഏവ ച।
യുക്തസ്തഥാ ജിതശ്ചാൻയോ മനുപുത്രാനതഃ ശൃണു ॥ **44** ॥ 90

ഊരുഗംഭീരബുദ്ധ്യാദ്യാ മനോസ്തസ്യ സുതാ നൃപാഃ।
കഥിതാ മുനിശാർദൂല പാലയിഷ്യന്തി യേ മഹീം ॥ **45** ॥ 91

ചതുർയുഗാന്തേ വേദാനാം ജായതേ കില വിപ്ലവഃ।
പ്രവർതയന്തി താനേത്യ ഭുവം സപ്തർഷയോ ദിവഃ ॥ **46** ॥ 92

കൃതേ കൃതേ സ്മൃതേർവിപ്ര പ്രണേതാ ജായതേ മനുഃ।
ദേവാ യജ്ഞഭുജസ്തേ തു യാവൻമൻവന്തരം തു തത് ॥ **47** ॥ 93

ഭവന്തി യേ മനോഃ പുത്രാ യാവൻമൻവന്തരം തു തൈഃ।
തദൻവയോദ്ഭവൈശ്ചൈവ താവദ്ഭൂഃ പരിപാൽയതേ ॥ **48** ॥ 94

മനുസ്സപ്തർഷയോ ദേവാ ഭൂപാലാശ്ച മനോഃ സുതാഃ।
മൻവന്തരേ ഭവന്ത്യേതേ ശക്രശ്ചൈവാധികാരിണഃ ॥ **49** ॥ 95

ചതുർദശഭിരേതൈസ്തു ഗതൈർമൻവന്തരൈർദ്വിജ।
സഹസ്രയുഗപർയന്തഃ കൽപോ നിശ്ശേഷ ഉച്യതേ ॥ **50** ॥ 96

താവത്പ്രമാണാ ച നിശാ തതോ ഭവതി സത്തമ।
ബ്രഹ്മരൂപധരശ്ശേതേ ശേഷാഹാവംബുസമ്പ്ലവേ ॥ **51** ॥ 97

ത്രൈലോക്യമഖിലം ഗ്രസ്ത്വാ ഭഗവാനാദികൃദ്വിഭുഃ।
സ്വമായാസംസ്ഥിതോ വിപ്ര സർവഭൂതോ ജനാർദനഃ ॥ **52** ॥ 98

തതഃ പ്രബുദ്ധോ ഭഗവാൻ യഥാ പൂർവം തഥാ പുനഃ।
സൃഷ്ടിം കരോത്യവ്യയാത്മാ കൽപേ കൽപേ രജോഗുണഃ ॥ **53** ॥ 99

മനവോ ഭൂഭുജസ്സേന്ദ്രാ ദേവാസ്സപ്തർഷയസ്തഥാ।
സാത്ത്വികോംശഃ സ്ഥിതികരോ ജഗതോ ദ്വിജസത്തമ ॥ **54** ॥ 100

ചതുർയുഗേഷ്വസൗ വിഷ്ണുഃ സ്ഥിതിവ്യാപാരലക്ഷണഃ।
യുഗവ്യവസ്ഥാം കുരുതേ യഥാ മൈത്രേയ തച്ഛൃണു ॥ **55** ॥ 101

കൃതേ യുഗേ പരം ജ്ഞാനം കപിലാദിസ്വരൂപധൃക്।
ദദാതി സർവഭൂതാത്മാ സർവഭൂതഹിതേ രതഃ ॥ **56** ॥ 102

ചക്രവർത്തിസ്വരൂപേണ ത്രേതായാമപി സ പ്രഭുഃ।
ദുഷ്ടാനാം നിഗ്രഹം കുർവൻപരിപാതി ജഗത്ത്രയം ॥ **57** ॥ 103

വേദമേകം ചതുർഭേദം കൃത്വാ ശാഖാശതൈർവിഭുഃ।
കരോതി ബഹുലം ഭൂയോ വേദവ്യാസസ്വരൂപധൃക് ॥ **58** ॥ 104

വേദാംസ്തു ദ്വാപരേ വ്യസ്യ കലേരന്തേ പുനർഹരിഃ।
കൽകിസ്വരൂപീ ദുർവൃത്താൻമാർഗേ സ്ഥാപയതി പ്രഭുഃ ॥ **59** ॥ 105

ഏവമേതജ്ജഗത്സർവം ശശ്വത്പാതി കരോതി ച।
ഹന്തി ചാന്തേഷ്വനന്താത്മാ നാസ്ത്യസ്മാദ്വ്യതിരേകി യത് ॥ **60** ॥ 106

ഭൂതം ഭവ്യം ഭവിഷ്യം ച സർവഭൂതാൻമഹാത്മനഃ।
തദത്രാൻയത്ര വാ വിപ്ര സദ്ഭാവഃ കഥിതസ്തവ ॥ **61** ॥ 107

മൻവന്തരാൺയശേഷാണി കഥിതാനി മയാ തവ।
മൻവന്തരാധിപാംശ്ചൈവ കിമൻയത്കഥയാമി തേ ॥ **62** ॥ 108

॥ ഇതി ശ്രീവിഷ്ണുപുരാണേ തൃതീയേംഽശേ ദ്വിതീയോഽധ്യായഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

॥ തൃതീയേംശേ തൃതീയോഽധ്യായഃ ॥

ശ്രീമൈത്രേയ ഉവാച

ജ്ഞാതമേതൻമയാ ത്വത്തോ യഥാ സർവമിദം ജഗത് ।
വിഷ്ണുർവിഷ്ണൗ വിഷ്ണുതശ്ച ന പരം വിദ്യതേ തതഃ ॥ **1** ॥ 109

ഏതത്തു ശ്രോതുമിച്ഛാമി വ്യസ്താ വേദാ മഹാത്മനാ ।
വേദവ്യാസസ്വരൂപേണ തഥാ തേന യുഗേ യുഗേ ॥ **2** ॥ 110

യസ്മിൻയസ്മിൻയുഗേ വ്യാസോ
യോ യ ആസീൻമഹാമുനേ ।
തം തമാചക്ഷ്വ ഭഗവഞ് -
ഛാഖാഭേദാംശ്ച മേ വദ ॥ **3** ॥ 111

ശ്രീപരാശര ഉവാച

വേദദ്രുമസ്യ മൈത്രേയ
ശാഖാഭേദാസ്സഹസ്ത്രശഃ ।
ന ശക്തോ വിസ്തരാദ്വക്തും
സങ്ക്ഷേപേണ ശൃണുഷ്വ തം ॥ **4** ॥ 112

ദ്വാപരേ ദ്വാപരേ വിഷ്ണുർവ്യാസരൂപീ മഹാമുനേ ।
വേദമേകം സുബഹുധാ കുരുതേ ജഗതോ ഹിതഃ ॥ **5** ॥ 113

വീർയം തേജോ ബലം ചാൽപം മനുഷ്യാണാമവേക്ഷ്യ ച ।
ഹിതായ സർവഭൂതാനാം വേദഭേദാൻകരോതി സഃ ॥ **6** ॥ 114

യയാസൗ കുരുതേ തൻവാ വേദമേകം പൃഥക് പ്രഭുഃ।
വേദവ്യാസാഭിധാനാ തു സാ ച മൂർതിർമധുദ്വിഷഃ ॥ **7** ॥ 115

യസ്മിൻമൻവന്തരേ വ്യാസാ
യേ യേ സ്യുസ്താന്നിബോധ മേ।
യഥാ ച ഭേദശ്ശാഖാനാം
വ്യാസേന ക്രിയതേ മുനേ ॥ **8** ॥ 116

അഷ്ടാവിംശതികൃത്വോ വൈ
വേദോ വ്യസ്തോ മഹർഷിഭിഃ।
വൈവസ്വത്യേന്തരേ തസ്മിൻ -
ദ്വാപരേഷു പുനഃ പുനഃ ॥ **9** ॥ 117

വേദവ്യാസാ വ്യതീതാ യേ ഹ്യഷ്ടാവിംശതി സത്തമ।
ചതുർധാ യൈഃ കൃതോ വേദോ ദ്വാപരേഷു പുനഃ പുനഃ ॥ **10** ॥ 118

ദ്വാപരേ പ്രഥമേ വ്യസ്തസ്സ്വയം വേദഃ സ്വയംഭുവാ।
ദ്വിതീയേ ദ്വാപരേ ചൈവ വേദവ്യാസഃ പ്രജാപതിഃ ॥ **11** ॥ 119

തൃതീയേ ചോശനാ വ്യാസശ്ചതുർഥേ ച ബൃഹസ്പതിഃ।
സവിതാ പഞ്ചമേ വ്യാസഃ ഷഷ്ഠേ മൃത്യുസ്സ്മൃതഃ പ്രഭുഃ ॥ **12** ॥ 120

സപ്തമേ ച തഥൈവേന്ദ്രോ വസിഷ്ഠശ്ചാഷ്ടമേ സ്മൃതഃ।
സാരസ്വതശ്ച നവമേ ത്രിധാമാ ദശമേ സ്മൃതഃ ॥ **13** ॥ 121

ഏകാദശേ തു ത്രിശിഖോ ഭരദ്വാജസ്തതഃ പരഃ।
ത്രയോദശേ ചാന്തരിക്ഷോ വർണീ ചാപി ചതുർദശേ ॥ **14** ॥ 122

ത്രയ്യാരുണഃ പഞ്ചദശേ ഷോഡശേ തു ധനഞ്ജയഃ।
ഋതുഞ്ജയഃ സപ്തദശേ തദൂർധ്വം ച ജയസ്സ്മൃതഃ ॥ **15** ॥ 123

തതോ വ്യാസോ ഭരദ്വാജോ ഭരദ്വാജാച്ച ഗൗതമഃ।
ഗൗതമാദുത്തരോ വ്യാസോ ഹർയാത്മാ യോഽഭിധീയതേ ॥ **16** ॥ 124

അഥ ഹർയാത്മനോഽന്തേ ച സ്മൃതോ വാജശ്രവാ മുനിഃ।
സോമശുഷ്മായണസ്തസ്മാത്തൃണബിന്ദുരിതി സ്മൃതഃ ॥ **17** ॥ 125

ഋക്ഷോഽഭൂദ്ഭാർഗവസ്തസ്മാദ്വാൽമീകിർയോഽഭിധീയതേ।
തസ്മാദസ്മത്പിതാ ശക്തിർവ്യാസസ്തസ്മാദഹം മുനേ ॥ **18** ॥ 126

ജാതുകർണ്യോഽഭവൻമത്തഃ കൃഷ്ണദ്വൈപായനസ്തതഃ।
അഷ്ടാവിംശതിരിത്യേതേ വേദവ്യാസാഃ പുരാതനാഃ ॥ **19** ॥ 127

ഏകോ വേദശ്ചതുർധാ തു തൈഃ കൃതോ ദ്വാപരാദിഷു ॥ **20** ॥ 128

ഭവിഷ്യേ ദ്വാപരേ ചാപി ദ്രൗണിർവ്യാസോ ഭവിഷ്യതി।
വ്യതീതേ മമ പുത്രേഽസ്മിൻ കൃഷ്ണദ്വൈപായനേ മുനേ ॥ **21** ॥ 129

ധ്രുവമേകാക്ഷരം ബ്രഹ്മ ഓമിത്യേവ വ്യവസ്ഥിതം।
ബൃഹത്വാദ്ബൃംഹണത്വാച്ച തദ്ബ്രഹ്മേത്യഭിധീയതേ ॥ **22** ॥ 130

പ്രണവാവസ്ഥിതം നിത്യം ഭൂർഭുവസ്സ്വരിതീര്യതേ।
ഋഗ്യജുസ്സാമാഥർവാണോ യത്തസ്മൈ ബ്രഹ്മണേ നമഃ ॥ **23** ॥ 131

ജഗതഃ പ്രലയോത്പത്ത്യോർയത്തത്കാരണസംജ്ഞിതം।
മഹതഃ പരമം ഗുഹ്യം തസ്മൈ സുബ്രഹ്മണേ നമഃ ॥ **24** ॥ 132

അഗാധാപാരമക്ഷയ്യം ജഗത്സമ്മോഹനാലയം।
സ്വപ്രകാശപ്രവൃത്തിഭ്യാം പുരുഷാർഥപ്രയോജനം ॥ **25** ॥ 133

സാംഖ്യജ്ഞാനവതാം നിഷ്ഠാ ഗതിശ്ശമദമാത്മനാം।
യത്തദവ്യക്തമമൃതം പ്രവൃത്തിബ്രഹ്മ ശാശ്വതം ॥ **26** ॥ 134

പ്രധാനമാത്മയോനിശ്ച ഗുഹാസംസ്ഥം ച ശബ്ദ്യതേ।
അവിഭാഗം തഥാ ശുക്രമക്ഷയം ബഹുധാത്മകം ॥ **27** ॥ 135

പരമബ്രഹ്മണേ തസ്മൈ നിത്യമേവ നമോ നമഃ।
യദ്രൂപം വാസുദേവസ്യ പരമാത്മസ്വരൂപിണഃ ॥ **28** ॥ 136

ഏതദ്ബ്രഹ്മ ത്രിധാ ഭേദമഭേദമപി സ പ്രഭുഃ।
സർവഭേദേഷ്വഭേദോഽസൗ ഭിദ്യതേ ഭിന്നബുദ്ധിഭിഃ ॥ **29** ॥ 137

സ ഋങ്മയസ്സാമമയഃ സർവാത്മാ സ യജുർമയഃ।
ഋഗ്യജുസ്സാമസാരാത്മാ സ ഏവാത്മാ ശരീരിണാം ॥ **30** ॥ 138

സ ഭിദ്യതേ വേദമയസ്സ്വവേദം
കരോതി ഭേദൈർബഹുഭിസ്സശാഖം।
ശാഖാപ്രണേതാ സ സമസ്തശാഖാ -
ജ്ഞാനസ്വരൂപോ ഭഗവാനസംഗഃ ॥ **31** ॥ 139

॥ ഇതി ശ്രീവിഷ്ണുപുരാണേ തൃതീയേംശേ തൃതീയോഽധ്യായഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

॥ തൃതീയേംഽശേ ചതുർഥോഽധ്യായഃ ॥

ശ്രീപരാശര ഉവാച

ആദ്യോ വേദശ്ചതുഷ്പാദഃ
ശതസാഹസ്രസമ്മിതഃ।
തതോ ദശഗുണഃ കൃത്സ്നോ
യജ്ഞോഽയം സർവകാമധുക് ॥ **1** ॥ 140

തതോഽത്ര മത്സുതോ വ്യാസോ അഷ്ടാവിംശതിമേഽന്തരേ।
വേദമേകം ചതുഷ്പാദം ചതുർധാ വ്യഭജത്പ്രഭുഃ ॥ **2** ॥ 141

യഥാ ച തേന വൈ വ്യസ്താ
വേദവ്യാസേന ധീമതാ।
വേദാസ്തഥാ സമസ്തൈസ്തൈ -
ർവ്യസ്താ വ്യസ്തൈസ്തഥാ മയാ ॥ **3** ॥ 142

തദനേനൈവ വേദാനാം ശാഖാഭേദാന്ദ്വിജോത്തമ।
ചതുർയുഗേഷു പഠിതാൻസമസ്തേഷ്വവധാരയ ॥ **4** ॥ 143

കൃഷ്ണദ്വൈപായനം വ്യാസം വിദ്ധി നാരായണം പ്രഭും।
കോ ഹ്യന്യോ ഭുവി മൈത്രേയ മഹാഭാരതകൃദ്ഭവേത് ॥ **5** ॥ 144

തേന വ്യസ്താ യഥാ വേദാ മത്പുത്രേണ മഹാത്മനാ।
ദ്വാപരേ ഹ്യത്ര മൈത്രേയ തസ്മിംഛൃണു യഥാതഥം ॥ **6** ॥ 145

ബ്രഹ്മണാ ചോദിതോ വ്യാസോ വേദാൻവ്യസ്തും പ്രചക്രമേ।
അഥ ശിഷ്യാൻപ്രജഗ്രാഹ ചതുരോ വേദപാരഗാൻ ॥ **7** ॥ 146

ഋഗ്വേദപാഠകം പൈലം ജഗ്രാഹ സ മഹാമുനിഃ।
വൈശമ്പായനനാമാനം യജുർവേദസ്യ ചാഗ്രഹീത് ॥ **8** ॥ 147

ജൈമിനിം സാമവേദസ്യ തഥൈവാഥർവവേദവിത്।
സുമന്തുസ്തസ്യ ശിഷ്യോഽഭൂദ്വേദവ്യാസസ്യ ധീമതഃ ॥ **9** ॥ 148

രോമഹർഷണനാമാനം മഹാബുദ്ധിം മഹാമുനിഃ।
സൂതം ജഗ്രാഹ ശിഷ്യം സ ഇതിഹാസപുരാണയോഃ ॥ **10** ॥ 149

ഏക ആസീദ്യജുർവേദസ്തം ചതുർധാ വ്യകൽപയത്।
ചാതുർഹോത്രമഭൂത്തസ്മിംസ്തേന യജ്ഞമഥാകരോത് ॥ **11** ॥ 150

ആധ്വർയവം യജുർഭിസ്തു ഋഗ്ഭിർഹോത്രം തഥാ മുനിഃ।
ഔദ്ഗാത്രം സാമഭിശ്ചക്രേ ബ്രഹ്മത്വം ചാപ്യഥർവഭിഃ ॥ **12** ॥ 151

തതസ്സ ഋച ഉദ്ധൃത്യ ഋഗ്വേദം കൃതവാൻമുനിഃ।
യജൂംഷി ച യജുർവേദം സാമവേദം ച സാമഭിഃ ॥ **13** ॥ 152

രാജ്ഞാം ചാഥർവവേദേന സർവകർമാണി ച പ്രഭുഃ।
കാരയാമാസ മൈത്രേയ ബ്രഹ്മത്വം ച യഥാസ്ഥിതി ॥ **14** ॥ 153

സോഽയമേകോ യഥാ വേദസ്തരുസ്തേന പൃഥക്കൃതഃ।
ചതുർധാഥ തതോ ജാതം വേദപാദപകാനനം ॥ **15** ॥ 154

ബിഭേദം പ്രഥമം വിപ്ര പൈലോ ഋഗ്വേദപാദപം।
ഇന്ദ്രപ്രമിതയേ പ്രാദാദ്വാഷ്കലായ ച സംഹിതേ ॥ **16** ॥ 155

ചതുർധാ സ ബിഭേദാഥ ബാഷ്കലോഽപി ച സംഹിതാം।
ബോധ്യാദിഭ്യോ ദദൗ താശ്ച ശിഷ്യേഭ്യസ്സ മഹാമുനിഃ ॥ **17** ॥ 156

ബോധ്യാഗ്നിമാഢകൗ തദ്വദ്യാജ്ഞവൽക്യപരാശരൗ ।
പ്രതിശാഖാസ്തു ശാഖായാസ്തസ്യാസ്തേ ജഗൃഹുർമുനേ ॥ **18** ॥ 157

ഇന്ദ്രപ്രമിതിരേകാം തു സംഹിതാം സ്വസുതം തതഃ ।
മാണ്ഡുകേയം മഹാത്മാനം മൈത്രേയാധ്യാപയത്തദാ ॥ **19** ॥ 158

തസ്യ ശിഷ്യപ്രശിഷ്യേഭ്യഃ പുത്രശിഷ്യക്രമാദ്യയൗ ॥ **20** ॥ 159

വേദമിത്രസ്തു ശാകൽയഃ സംഹിതാം താമധീതവാൻ ।
ചകാര സംഹിതാഃ പഞ്ച ശിഷ്യേഭ്യഃ പ്രദദൗ ച താഃ ॥ **21** ॥ 160

തസ്യ ശിഷ്യാസ്തു യേ പഞ്ച തേഷാം നാമാനി മേ ശൃണു ।
മുദ്ഗലോ ഗോമുഖശ്ചൈവ വാത്സ്യശ്ശാലീയ ഏവ ച ।
ശരീരഃ പഞ്ചമശ്ചാസീൻമൈത്രേയ സുമഹാമതിഃ ॥ **22** ॥ 161

സംഹിതാത്രിതയം ചക്രേ ശാകപൂർണസ്തഥേതരഃ ।
നിരുക്തമകരോത്തദ്വച്ചതുർഥം മുനിസത്തമ ॥ **23** ॥ 162

ക്രൗഞ്ചോ വൈതാലികസ്തദ്വദ്വലാകശ്ച മഹാമുനിഃ ।
നിരുക്തകൃച്ചതുർഥോഽഭൂദ്വേദവേദാംഗപാരഗഃ ॥ **24** ॥ 163

ഇത്യേതാഃ പ്രതിശാഖാഭ്യോ ഹ്യനുശാഖാ ദ്വിജോത്തമ ।
ബാഷ്കലശ്ചാപരാസ്തിസ്രസ്സംഹിതാഃ കൃതവാന്ദ്വിജ ।
ശിഷ്യഃ കാലായനിർഗാർഗ്യസ്തൃതീയശ്ച കഥാജവഃ ॥ **25** ॥ 164

ഇത്യേതേ ബഹ്വൃചാഃ പ്രോക്തതാഃ സംഹിതാ യൈഃ
പ്രവർതിതാഃ ॥ **26** ॥ 165

॥ ഇതി ശ്രീവിഷ്ണുപുരാണേ തൃതീയേംഽശേ ചതുർഥോഽധ്യായഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

॥ തൃതീയേംഽശേ പഞ്ചമോഽധ്യായഃ ॥

ശ്രീപരാശര ഉവാച

യജുർവേദതരോശ്ശാഖാസ്സപ്തവിംശൻമഹാമുനിഃ ।
വൈശമ്പായനനാമാസൗ വ്യാസശിഷ്യശ്ചകാര വൈ ॥ **1** ॥ 166

ശിഷ്യേഭ്യഃ പ്രദദൗ താശ്ച ജഗൃഹുസ്തേഽപ്യനുക്രമാത് ॥ **2** ॥ 167

യാജ്ഞവൽക്യസ്തു തത്രാഭൂദ്ബ്രഹ്മരാതസുതോ ദ്വിജ ।
ശിഷ്യഃ പരമധർമജ്ഞോ ഗുരുവൃത്തിപരസ്സദാ ॥ **3** ॥ 168

ഋഷിർയോഽദ്യ മഹാമേരോഃ സമാജേ നാഗമിഷ്യതി ।
തസ്യ വൈ സപ്തരാത്രാത്തു ബ്രഹ്മഹത്യാ ഭവിഷ്യതി ॥ **4** ॥ 169

പൂർവമേവം മുനിഗണൈസ്സമയോ യഃ കൃതോ ദ്വിജ ।
വൈശമ്പായന ഏകസ്തു തം വ്യതിക്രാന്തവാംസ്തദാ ॥ **5** ॥ 170

സ്വസ്ത്രീയം ബാലകം സോഽഥ പദാ സ്പൃഷ്ടമഘാതയത് ॥ **6** ॥ 171

ശിഷ്യാനാഹ സ ഭോ ശിഷ്യാ ബ്രഹ്മഹത്യാപഹം വ്രതം ।
ചരധ്വം മത്കൃതേ സർവേ ന വിചാർയമിദം തഥാ ॥ **7** ॥ 172

അഥാഹ യാജ്ഞവൽക്യസ്തു കിമേഭിർഭഗവന്ദ്വിജൈഃ ।
ക്ലേശിതൈരൽപതേജോഭിശ്ചരിഷ്യേഽഹമിദം വ്രതം ॥ **8** ॥ 173

തതഃ ക്രുദ്ധോ ഗുരുഃ പ്രാഹ യാജ്ഞവൽക്യം മഹാമുനിം ।
മുച്യതാം യത്ത്വയാധീതം മത്തോ വിപ്രാവമാനക ॥ **9** ॥ 174

നിസ്തേജസോ വദസ്യേനാൻയത്ത്വം ബ്രാഹ്മണപുംഗവാൻ।
തേന ശിഷ്യേണ നാർഥോഽസ്തി മമാജ്ഞാഭംഗകാരിണാ ॥ **10** ॥ 175

യാജ്ഞവൽക്യസ്തതഃ പ്രാഹ ഭക്ത്യൈതത്തേ മയോദിതം।
മമാപ്യലം ത്വയാധീതം യൻമയാ തദിദം ദ്വിജ ॥ **11** ॥ 176

ശ്രീപരാശര ഉവാച

ഇത്യുക്തോ രുധിരാക്തനി സരൂപാണി യജൂംഷി സഃ।
ഛർദയിത്വാ ദദൗ തസ്മൈ യയൗ സ സ്വേച്ഛയാ മുനിഃ ॥ **12** ॥ 177

യജൂംഷ്യഥ വിസൃഷ്ടാനി യാജ്ഞവൽക്യേന വൈ ദ്വിജ।
ജഗൃഹുസ്തിത്തിരാ ഭൂത്വാ തൈത്തിരീയാസ്തു തേ തതഃ ॥ **13** ॥ 178

ബ്രഹ്മഹത്യാവ്രതം ചീർണം
ഗുരുണാ ചോദിതൈസ്തു യൈഃ।
ചരകാധ്വർയവസ്തേ തു
ചരണാൻമുനിസത്തമ ॥ **14** ॥ 179

യാജ്ഞവൽക്യോഽപി മൈത്രേയ പ്രാണായാമപരായണഃ।
തുഷ്ടാവ പ്രയതസ്സൂർയം യജൂംഷ്യഭിലഷംസ്തതഃ ॥ **15** ॥ 180

യാജ്ഞവൽക്യ ഉവാച

നമസ്സവിത്രേ ദ്വാരായ മുക്തേരമിതതേജസേ।
ഋഗ്യജുസ്സാമഭൂതായ ത്രയീധാമ്നേ ച തേ നമഃ ॥ **16** ॥ 181

നമോഽഗ്നീഷോമഭൂതായ ജഗതഃ കാരണാത്മനേ।
ഭാസ്കരായ പരം തേജസ്സൗഷുമ്നരുചിബിഭ്രതേ ॥ **17** ॥ 182

കലാകാഷ്ഠാനിമേഷാദികാലജ്ഞാനാത്മരൂപിണേ।
ധ്യേയായ വിഷ്ണുരൂപായ പരമാക്ഷരരൂപിണേ ॥ **18** ॥ 183

ബിഭർത്തി യസ്സുരഗണാനാപ്യായേന്ദും സ്വരശ്മിഭിഃ।
സ്വധാമൃതേന ച പിതൄംസ്തസ്മൈ തൃപ്ത്യാത്മനേ നമഃ ॥ **19** ॥ 184

ഹിമാംബുഘർമവൃഷ്ടീനാം കർതാ ഭർതാ ച യഃ പ്രഭുഃ।
തസ്മൈ ത്രികാലരൂപായ നമസ്സൂർയായ വേധസേ ॥ **20** ॥ 185

അപഹന്തി തമോ യശ്ച ജഗതോഽസ്യ ജഗത്പതിഃ।
സത്ത്വധാമധരോ ദേവോ നമസ്തസ്മൈ വിവസ്വതേ ॥ **21** ॥ 186

സത്കർമയോഗ്യോ ന ജനോ നൈവാപഃ ശുദ്ധികാരണം।
യസ്മിന്നനുദിതേ തസ്മൈ നമോ ദേവായ ഭാസ്വതേ ॥ **22** ॥ 187

സ്പൃഷ്ടോ യദംശുഭിർലോകഃ ക്രിയായോഗ്യോ ഹി ജായതേ।
പവിത്രതാകാരണായ തസ്മൈ ശുദ്ധാത്മനേ നമഃ ॥ **23** ॥ 188

നമഃ സവിത്രേ സൂർയായ ഭാസ്കരായ വിവസ്വതേ।
ആദിത്യായാദിഭൂതായ ദേവാദീനാം നമോ നമഃ ॥ **24** ॥ 189

ഹിരൺമയം രഥം യസ്യ കേതവോഽമൃതവാജിനഃ।
വഹന്തി ഭുവനാലോകിചക്ഷുഷം തം നമാമ്യഹം ॥ **25** ॥ 190

ശ്രീപരാശര ഉവാച

ഇത്യേവമാദിഭിസ്തേന സ്തൂയമാനസ്സ വൈ രവിഃ।
വാജിരൂപധരഃ പ്രാഹ വ്രിയതാമിതി വാംഛിതം ॥ **26** ॥ 191

യാജ്ഞവൽക്യസ്തദാ പ്രാഹ പ്രണിപത്യ ദിവാകരം।
യജൂംഷി താനി മേ ദേഹി യാനി സന്തി ന മേ ഗുരൗ ॥ **27** ॥ 192

ഏവമുക്തോ ദദൗ തസ്മൈ യജൂംഷി ഭഗവാൻ രവിഃ।
അയാതയാമസംജ്ഞാനി യാനി വേത്തി ന തദ്ഗുരുഃ ॥ **28** ॥ 193

യജൂംഷി യൈരധീതാനി താനി വിപ്രൈർദ്വിജോത്തമ।
വാജിനസ്തേ സമാഖ്യാതാഃ സൂർയോപ്യശ്വോഭവദ്യതഃ ॥ **29** ॥ 194

ശാഖാഭേദാസ്തു തേഷാം വൈ ദശ പഞ്ച ച വാജിനാം।
കാൺവാദ്യാസ്സുമഹാഭാഗ യാജ്ഞവൽക്യാഃ പ്രകീർതിതാഃ ॥ **30** ॥ 195

॥ ഇതി ശ്രീവിഷ്ണുപുരാണേ തൃതീയേംശേ പഞ്ചമോധ്യായഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

॥ തൃതീയേംശേ ഷഷ്ഠോധ്യായഃ ॥

ശ്രീപരാശര ഉവാച

സാമവേദതരോശ്ശാഖാ വ്യാസശിഷ്യസ്സ ജൈമിനിഃ।
ക്രമേണ യേന മൈത്രേയ ബിഭേദ ശൃണു തൻമമ ॥ **1** ॥ 196

സുമന്തുസ്തസ്യ പുത്രോഭൂത്സുകർമാസ്യാപ്യഭൂത്സുതഃ।
അധീതവന്തൗ ചൈകൈകാം സംഹിതാം തൗ മഹാമതീ ॥ **2** ॥ 197

സഹസ്രസംഹിതാഭേദം സുകർമാ തത്സുതസ്തതഃ।
ചകാര തം ച തച്ഛിഷ്യൗ ജഗൃഹാതേ മഹാവ്രതൗ ॥ **3** ॥ 198

ഹിരൺയനാഭഃ കൗസൽയഃ പൗഷ്പിഞ്ജിശ്ച ദ്വിജോത്തമ।
ഉദീച്യാസ്സാമഗാഃ ശിഷ്യാസ്തസ്യ പഞ്ചശതം സ്മൃതാഃ ॥ **4** ॥ 199

ഹിരൺയനാഭാത്താവത്യസ്സംഹിതാ യൈർദ്വിജോത്തമൈഃ।
ഗൃഹീതാസ്തേപി ചോച്യന്തേ പണ്ഡിതൈഃ പ്രാച്യസാമഗാഃ ॥ **5** ॥ 200

ലോകാക്ഷിർനൗധമിശ്ചൈവ കക്ഷീവാ~ല്ലാംഗലിസ്തഥാ।
പൗഷ്പിഞ്ജിശിഷ്യാസ്തദ്ഭേദൈസ്സംഹിതാ ബഹുലീകൃതാഃ ॥ **6** ॥ 201

ഹിരൺയനാഭശിഷ്യസ്തു ചതുർവിംശതിസംഹിതാഃ।
പ്രോവാച കൃതിനാമാസൗ ശിഷ്യേഭ്യശ്ച മഹാമുനിഃ ॥ **7** ॥ 202

തൈശ്ചാപി സാമവേദോസൗ ശാഖാഭിർബഹുലീകൃതഃ।
അഥർവണാമഥോ വക്ഷ്യേ സംഹിതാനാം സമുച്ചയം ॥ **8** ॥ 203

അഥർവവേദം സ മുനിസ്സുമന്തുരമിതദ്യുതിഃ।
ശിഷ്യമധ്യാപയാമാസ കബന്ധം സോഽപി തം ദ്വിധാ।
കൃത്വാ തു ദേവദർശായ തഥാ പഥ്യായ ദത്തവാൻ ॥ **9** ॥ 204

ദേവദർശസ്യ ശിഷ്യാസ്തു മേധോബ്രഹ്മബലിസ്തഥാ।
ശൗൽകായനിഃ പിപ്പലാദസ്തഥാൻയോ ദ്വിജസത്തമ ॥ **10** ॥ 205

പഥ്യസ്യാപി ത്രയശ്ശിഷ്യാഃ കൃതാ യൈർദ്വിജ സംഹിതാഃ।
ജാബാലിഃ കുമുദാദിശ്ച തൃതീയശ്ശൗനകോ ദ്വിജ ॥ **11** ॥ 206

ശൗനകസ്തു ദ്വിധാ കൃത്വാ ദദാവേകാം തു ബഭ്രവേ।
ദ്വിതീയാം സംഹിതാം പ്രാദാത്സൈന്ധവായ ച സംജ്ഞിനേ ॥ **12** ॥ 207

സൈന്ധവാൻമുഞ്ജികേശശ്ച ദ്വേധാഭിന്നാസ്ത്രിധാ പുനഃ।
നക്ഷത്രകൽപോ വേദാനാം സംഹിതാനാം തഥൈവ ച ॥ **13** ॥ 208

ചതുർഥസ്സ്യാദാംഗിരസശ്ശാന്തികൽപശ്ച പഞ്ചമഃ।
ശ്രേഷ്ഠാസ്ത്വഥർവണാമേതേ സംഹിതാനാം വികൽപകാഃ ॥ **14** ॥ 209

ആഖ്യാനൈശ്ചാപ്യുപാഖ്യാനൈർഗാഥാഭിഃ കൽപശുദ്ധിഭിഃ।
പുരാണസംഹിതാം ചക്രേ പുരാണാർഥവിശാരദഃ ॥ **15** ॥ 210

പ്രഖ്യാതോ വ്യാസശിഷ്യോഽഭൂത്സൂതോ വൈ രോമഹർഷണഃ।
പുരാണസംഹിതാം തസ്മൈ ദദൗ വ്യാസോ മഹാമതിഃ ॥ **16** ॥ 211

സുമതിശ്ചാഗ്നിവർചാശ്ച മിത്രായുശ്ശാംസപായനഃ।
അകൃതവ്രണസാവർണീ ഷട് ശിഷ്യാസ്തസ്യ ചാഭവൻ ॥ **17** ॥ 212

കാശ്യപഃ സംഹിതാകർതാ സാവർണിശ്ശാംസപായനഃ।
രോമഹർഷണികാ ചാൻയാ തിസൃണാം മൂലസംഹിതാ ॥ **18** ॥ 213

ചതുഷ്ടയേന ഭേദേന സംഹിതാനാമിദം മുനേ ॥ **19** ॥ 214

ആദ്യം സർവപുരാണാനാം പുരാണം ബ്രാഹ്മമുച്യതേ।
അഷ്ടാദശപുരാണാനി പുരാണജ്ഞാഃ പ്രചക്ഷതേ ॥ **20** ॥ 215

ബ്രാഹ്മം പാദ്മം വൈഷ്ണവം ച ശൈവം ഭാഗവതം തഥാ।
തഥാന്യം നാരദീയം ച മാർകണ്ഡേയം ച സപ്തമം ॥ **21** ॥ 216

ആഗ്നേയമഷ്ടമം ചൈവ ഭവിഷ്യന്നവമം സ്മൃതം।
ദശമം ബ്രഹ്മവൈവർത്തം ലൈംഗമേകാദശം സ്മൃതം ॥ **22** ॥ 217

വാരാഹം ദ്വാദശം ചൈവ സ്കാന്ദം ചാത്ര ത്രയോദശം।
ചതുർദശം വാമനം ച കൗർമം പഞ്ചദശം തഥാ ॥ **23** ॥ 218

മാത്സ്യം ച ഗാരുഡം ചൈവ ബ്രഹ്മാണ്ഡം ച തതഃ പരം।
മഹാപുരാണാന്യേതാനി ഹ്യഷ്ടാദശ മഹാമുനേ ॥ **24** ॥ 219

തഥാ ചോപപുരാണാനി മുനിഭിഃ കഥിതാനി ച।
സർഗശ്ച പ്രതിസർഗശ്ച വംശമന്വന്തരാണി ച।
സർവേഷ്വേതേഷു കഥ്യന്തേ വംശാനുചരിതം ച യത് ॥ **25** ॥ 220

യദേതത്തവ മൈത്രേയ പുരാണം കഥ്യതേ മയാ।
ഏതദ്വൈഷ്ണവസംജ്ഞം വൈ പാദ്മസ്യ സമനന്തരം ॥ **26** ॥ 221

സർഗേ ച പ്രതിസർഗേ ച വംശമന്വന്തരാദിഷു।
കഥ്യതേ ഭഗവാൻവിഷ്ണുരശേഷേഷ്വേവ സത്തമ ॥ **27** ॥ 222

അംഗാനി വേദാശ്ചത്വാരോ മീമാംസാ ന്യായവിസ്തരഃ।
പുരാണം ധർമശാസ്ത്രം ച വിദ്യാ ഹ്യേതാശ്ചതുർദശ ॥ **28** ॥ 223

ആയുർവേദോ ധനുർവേദോ ഗാന്ധർവശ്ചൈവ തേ ത്രയഃ।
അർഥശാസ്ത്രം ചതുർഥം തു വിദ്യാ ഹ്യഷ്ടാദശൈവ താഃ ॥ **29** ॥ 224

ജ്ഞേയാ ബ്രഹ്മർഷയഃ പൂർവം തേഭ്യോ ദേവർഷയഃ പുനഃ।
രാജർഷയഃ പുനസ്തേഭ്യ ഋഷിപ്രകൃതയസ്ത്രയഃ ॥ **30** ॥ 225

ഇതി ശാഖാസ്സമാഖ്യാതാശ്ശാഖാഭേദാസ്തഥൈവ ച।
കർതാരശ്ചൈവ ശാഖാനാം ഭേദഹേതുസ്തഥോദിതഃ ॥ **31** ॥ 226

സർവമൻവന്തരേഷ്വേവം ശാഖാഭേദാസ്സമാഃ സ്മൃതാഃ।
പ്രാജാപത്യാ ശ്രുതിർനിത്യാ തദ്വികൽപാസ്ത്വിമേ ദ്വിജ ॥ **32** ॥ 227

ഏതത്തേ കഥിതം സർവം യത്പൃഷ്ടോഽഹമിഹ ത്വയാ।
മൈത്രേയ വേദസംബന്ധഃ കിമൻയത്കഥയാമി തേ ॥ **33** ॥ 228

॥ ഇതി ശ്രീവിഷ്ണുപുരാണേ തൃതീയേംഽശേ ഷഷ്ഠോഽധ്യായഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

॥ തൃതീയേംഽശേ സപ്തമോഽധ്യായഃ ॥

ശ്രീമൈത്രേയ ഉവാച

യഥാവത്കഥിതം സർവം യത്പൃഷ്ടോഽസി മയാ ഗുരോ।
ശ്രോതുമിച്ഛാമ്യഹം ത്വേകം തദ്ഭവാൻപ്രബ്രവീതു മേ ॥ **1** ॥ 229

സപ്ത ദ്വീപാനി പാതാല -
വിധയശ്ച മഹാമുനേ।
സപ്തലോകാശ്ച യേഽന്തഃസ്ഥാ
ബ്രഹ്മാണ്ഡസ്യാസ്യ സർവതഃ ॥ **2** ॥ 230

സ്ഥൂലൈഃ സൂക്ഷ്മൈസ്തഥാ സൂക്ഷ്മ -
സൂക്ഷ്മാത്സൂക്ഷ്മതരൈസ്തഥാ।
സ്ഥൂലാത്സ്ഥൂലതരൈശ്ചൈവ
സർവം പ്രാണിഭിരാവൃതം ॥ **3** ॥ 231

അംഗുലസ്യാഷ്ടഭാഗോഽപി ന സോഽസ്തി മുനിസത്തമ।
ന സന്തി പ്രാണിനോ യത്ര കർമബന്ധനിബന്ധനാഃ ॥ **4** ॥ 232

സർവേ ചൈതേ വശം യാന്തി യമസ്യ ഭഗവൻ കില।
ആയുഷോഽന്തേ തഥാ യാന്തി യാതനാസ്തത്പ്രചോദിതാഃ ॥ **5** ॥ 233

യാതനാഭ്യഃ പരിഭ്രഷ്ടാ ദേവാദ്യാസ്ത്വഥ യോനിഷു।
ജന്തവഃ പരിവർതന്തേ ശാസ്ത്രാണാമേഷ നിർണയഃ ॥ **6** ॥ 234

സോഽഹമിച്ഛാമി തച്ഛ്രോതും യമസ്യ വശവർത്തിനഃ।
ന ഭവന്തി നരാ യേന തത്കർമ കഥയസ്വ മേ ॥ **7** ॥ 235

ശ്രീപരാശര ഉവാച

അയമേവ മുനേ പ്രശ്നോ നകുലേന മഹാത്മനാ।
പൃഷ്ടഃ പിതാമഹഃ പ്രാഹ ഭീഷ്മോ യത്തച്ഛ്രൂണുഷ്വ മേ ॥ **8** ॥ 236

ഭീഷ്മ ഉവാച

പുരാ മമാഗതോ വത്സ സഖാ കാലിംഗകോ ദ്വിജഃ।
സ മാമുവാച പൃഷ്ടോ വൈ മയാ ജാതിസ്മരോ മുനിഃ ॥ **9** ॥ 237

തേനാഖ്യാതമിദം സർവമിത്ഥം ചൈതദ്ഭവിഷ്യതി।
തഥാ ച തദഭൂദ്വത്സ യഥോക്തം തേന ധീമതാ ॥ **10** ॥ 238

സ പൃഷ്ടശ്ച മയാ ഭൂയഃ ശ്രദ്ദധാനേന വൈ ദ്വിജഃ।
യദ്യദാഹ ന തദ്ദൃഷ്ടമൻയഥാ ഹി മയാ ക്വചിത് ॥ **11** ॥ 239

ഏകദാ തു മയാ പൃഷ്ടമേതദ്യദ്ഭവതോദിതം।
പ്രാഹ കാലിംഗകോ വിപ്രസ്സ്മൃത്വാ തസ്യ മുനേർവചഃ ॥ **12** ॥ 240

ജാതിസ്മരേണ കഥിതോ രഹസ്യഃ പരമോ മമ।
യമകിങ്കരയോർയോഽഭൂത്സംവാദസ്തം ബ്രവീമി തേ ॥ **13** ॥ 241

കാലിംഗ ഉവാച

സ്വപുരുഷമഭിവീക്ഷ്യ പാശഹസ്തം
വദതി യമഃ കില തസ്യ കർണമൂലേ।
പരിഹര മധുസൂദനപ്രപന്നാൻ -
പ്രഭുരഹമൻയനൃണാമവൈഷ്ണവാനാം ॥ **14** ॥ 242

അഹമമരവരാർചിതേന ധാത്രാ
യമ ഇതി ലോകഹിതാഹിതേ നിയുക്തഃ।
ഹരിഗുരുവശഗോഽസ്മി ന സ്വതന്ത്രഃ
പ്രഭവതി സംയമനേ മമാപി വിഷ്ണുഃ ॥ **15** ॥ 243

കടകമുകുടകർണികാദിഭേദൈഃ
കനകമഭേദമപീഷ്യതേ യഥൈകം।
സുരപശുമനുജാദികൽപനാഭി -
ർഹരിരഖിലാഭിരുദീർയതേ തഥൈകഃ ॥ **16** ॥ 244

ക്ഷിതിതലപരമാണവോഽനിലാന്തേ
പുനരുപയാന്തി യഥൈകതാം ധരിത്ര്യാഃ।
സുരപശുമനുജാദയസ്തഥാന്തേ
ഗുണകലുഷേണ സനാതനേന തേന ॥ **17** ॥ 245

ഹരിമമരവരാർചിതാംഘ്രിപദ്മം
പ്രണമതി യഃ പരമാർഥതോ ഹി മർത്യഃ।
തമപഗതസമസ്തപാപബന്ധം
വ്രജ പരിഹൃത്യ യഥാഗ്നിമാജ്യസിക്തം ॥ **18** ॥ 246

ഇതി യമവചനം നിശമ്യ പാശീ
യമപുരുഷസ്തമുവാച ധർമരാജം।
കഥയ മമ വിഭോ സമസ്തധാതു -
ർഭവതി ഹരേഃ ഖലു യാദൃശോഽസ്യ ഭക്തഃ ॥ **19** ॥ 247

യമ ഉവാച

ന ചലതി നിജവർണധർമതോ യഃ
സമമതിരാത്മസുഹൃദ്വിപക്ഷപക്ഷേ।

ന ഹരതി ന ച ഹന്തി കിഞ്ചിദുച്ചൈഃ
സിതമനസം തമവേഹി വിഷ്ണുഭക്തം ॥ **20** ॥ 248

കലികലുഷമലേന യസ്യ നാത്മാ
വിമലമതേർമലിനീകൃതസ്തമേനം।
മനസി കൃതജനാർദനം മനുഷ്യം
സതതമവേഹി ഹരേരതീവഭക്തം ॥ **21** ॥ 249

കനകമപി രഹസ്യവേക്ഷ്യ ബുദ്ധയാ
തൃണമിവ യസ്സമവൈതി വൈ പരസ്വം।
ഭവതി ച ഭഗവത്യനൻയചേതാഃ
പുരുഷവരം തമവേഹി വിഷ്ണുഭക്തം ॥ **22** ॥ 250

സ്ഫടികഗിരിശിലാമലഃ ക്വ വിഷ്ണു -
ർമനസി നൃണാം ക്വ ച മത്സരാദിദോഷഃ।
ന ഹി തുഹിനമയൂഖരശ്മിപുഞ്ജേ
ഭവതി ഹുതാശനദീപ്തിജഃ പ്രതാപഃ ॥ **23** ॥ 251

വിമലമതിരമത്സരഃ പ്രശാന്ത -
ശ്ശുചിചരിതോഽഖിലസത്ത്വമിത്രഭൂതഃ।
പ്രിയഹിതവചനോഽസ്തമാനമായോ
വസതി സദാ ഹൃദി തസ്യ വാസുദേവഃ ॥ **24** ॥ 252

വസതി ഹൃദി സനാതനേ ച തസ്മിൻ
ഭവതി പുമാഞ്ജഗതോഽസ്യ സൗമ്യരൂപഃ।
ക്ഷിതിരസമതിരമ്യമാത്മനോഽന്തഃ
കഥയതി ചാരുതയൈവ ശാലപോതഃ ॥ **25** ॥ 253

യമനിയമവിധൂതകൽമഷാണാ -
മനുദിനമച്യുതസക്തമാനസാനാം।

അപഗതമദമാനമത്സരാണാം
ത്യജ ഭട ദൂരതരേണ മാനവാനാം ॥ **26** ॥ 254

ഹൃദി യദി ഭഗവാനനാദിരാസ്തേ
ഹരിരസിശംഖഗദാധരോഽവ്യയാത്മാ ।
തദഘമഘവിഘാതകർത്തൃഭിന്നം
ഭവതി കഥം സതി ചാന്ധകാരമർകേ ॥ **27** ॥ 255

ഹരതി പരധനം നിഹന്തി ജന്തൂൻ
വദതി തഥാഽനൃതനിഷ്ഠുരാണി യശ്ച ।
അശുഭജനിതദുർമദസ്യ പുംസഃ
കലുഷമതേർഹൃദി തസ്യ നാസ്ത്യനന്തഃ ॥ **28** ॥ 256

ന സഹതി പരസമ്പദം വിനിന്ദാം
കലുഷമതിഃ കുരുതേ സതാമസാധുഃ ।
ന യജതി ന ദദാതി യശ്ച സന്തം
മനസി ന തസ്യ ജനാർദനോഽധമസ്യ ॥ **29** ॥ 257

പരമസുഹൃദി ബാന്ധവേ കലത്രേ
സുതതനയാപിതൃമാതൃഭൃത്യവർഗേ ।
ശഠമതിരുപയാതി യോഽർഥതൃഷ്ണാം
തമധമചേഷ്ടമവേഹി നാസ്യ ഭക്തം ॥ **30** ॥ 258

അശുഭമതിരസത്പ്രവൃത്തിസക്ത -
സ്സതതമനാർയകുശീലസംഗമത്തഃ ।
അനുദിനകൃതപാപബന്ധയുക്തഃ
പുരുഷപശുർന ഹി വാസുദേവഭക്തഃ ॥ **31** ॥ 259

സകലമിദമഹം ച വാസുദേവഃ
പരമപുമാൻപരമേശ്വരസ്സ ഏകഃ ।

ഇതി മതിരചലാ ഭവത്യനന്തേ
ഹൃദയഗതേ വ്രജ താൻവിഹായ ദൂരാത് ॥ **32** ॥ 260

കമലനയന വാസുദേവ വിഷ്ണോ
ധരണിധരാച്യുത ശംഖചക്രപാണേ ।
ഭവ ശരണമിതീരയന്തി യേ വൈ
ത്യജ ഭട ദൂരതരേണ താനപാപാൻ ॥ **33** ॥ 261

വസതി മനസി യസ്യ സോഽവ്യയാത്മാ
പുരുഷവരസ്യ ന തസ്യ ദൃഷ്ടിപാതേ ।
തവ ഗതിരഥ വാ മമാസ്തി ചക്ര -
പ്രതിഹതവീർയബലസ്യ സോഽൻയലോക്യഃ ॥ **34** ॥ 262

കാലിംഗ ഉവാച

ഇതി നിജഭടശാസനായ ദേവോ
രവിതനയസ്സ കിലാഹ ധർമരാജഃ ।
മമ കഥിതമിദം ച തേന തുഭ്യം
കുരുവര സമ്യഗിദം മയാപി ചോക്തം ॥ **35** ॥ 263

ശ്രീഭീഷ്മ ഉവാച

നകുലൈതൻമമാഖ്യാതം പൂർവം തേന ദ്വിജൻമനാ ।
കലിംഗദേശാദഭ്യേത്യ പ്രീതേന സുമഹാത്മനാ ॥ **36** ॥ 264

മയാപ്യേതദ്യഥാൻയായം സമ്യഗ്വത്സ തവോദിതം ।
യഥാ വിഷ്ണുമൃതേ നാൻയത്ത്രാണം സംസാരസാഗരേ ॥ **37** ॥ 265

കിംകരാഃ പാശദണ്ഡാശ്ച ന യമോ ന ച യാതനാഃ ।
സമർഥാസ്തസ്യ യസ്യാത്മാ കേശവാലംബനസ്സദാ ॥ **38** ॥ 266

ശ്രീപരാശര ഉവാച

ഏതൻമുനേ സമാഖ്യാതം ഗീതം വൈവസ്വതേന യത്।
ത്വത്പ്രശ്നാനുഗതം സമ്യക്കിമൻയച്ഛ്രോതുമിച്ഛസി ॥ **39** ॥ 267

॥ ഇതി ശ്രീവിഷ്ണുപുരാണേ തൃതീയേംഽശേ സപ്തമോഽധ്യായഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

॥ തൃതീയേംശേ അഷ്ടമോഽധ്യായഃ ॥

ശ്രീമൈത്രേയ ഉവാച

ഭഗവൻഭഗവാന്ദേവഃ സംസാരവിജിഗീഷുഭിഃ ।
സമാഖ്യാഹി ജഗന്നാഥോ വിഷ്ണുരാരാധ്യതേ യഥാ ॥ **1** ॥ 268

ആരാധിതാച്ച ഗോവിന്ദാദാരാധനപരൈർനരൈഃ ।
യത്പ്രാപ്യതേ ഫലം ശ്രോതും തച്ചേച്ഛാമി മഹാമുനേ ॥ **2** ॥ 269

ശ്രീപരാശര ഉവാച

യത്പൃച്ഛതി ഭവാനേതത്സഗരേണ മഹാത്മനാ ।
ഔർവഃ പ്രാഹ യഥാ പൃഷ്ടസ്തൻമേ നിഗദതശ്ശൃണു ॥ **3** ॥ 270

സഗരഃ പ്രണിപത്യൈനമൗർവം പപ്രച്ഛ ഭാർഗവം ।
വിഷ്ണോരാരാധനോപായസംബന്ധം മുനിസത്തമ ॥ **4** ॥ 271

ഫലം ചാരാധിതേ വിഷ്ണൗ യത്പുംസാമഭിജായതേ ।
സ ചാഹ പൃഷ്ടോ യത്നേന തസ്മൈ തൻമേഽഖിലം ശൃണു ॥ **5** ॥ 272

ഔർവ ഉവാച

ഭൗമം മനോരഥം സ്വർഗം സ്വർഗേ രമ്യം ച യത്പദം ।
പ്രാപ്നോത്യാരാധിതേ വിഷ്ണൗ നിർവാണമപി ചോത്തമം ॥ **6** ॥ 273

യദ്യദിച്ഛതി യാവച്ച ഫലമാരാധിതേഽച്യുതേ ।
തത്തദാപ്നോതി രാജേന്ദ്ര ഭൂരി സ്വൽപമഥാപി വാ ॥ **7** ॥ 274

യത്തു പൃച്ഛസി ഭൂപാല കഥമാരാധ്യതേ ഹരിഃ।
തദഹം സകലം തുഭ്യം കഥയാമി നിബോധ മേ ॥ **8** ॥ 275

വർണാശ്രമാചാരവതാ പുരുഷേണ പരഃ പുമാൻ।
വിഷ്ണുരാരാധ്യതേ പന്ഥാ നാൻയസ്തത്തോഷകാരകഃ ॥ **9** ॥ 276

യജൻയജ്ഞാൻയജത്യേനം ജപത്യേനം ജപന്നൃപ।
നിഘ്നന്നൻയാൻഹിനസ്ത്യേനം സർവഭൂതോ യതോ ഹരിഃ ॥ **10** ॥ 277

തസ്മാത്സദാചാരവതാ പുരുഷേണ ജനാർദനഃ।
ആരാധ്യതേ സ്വവർണോക്തധർമാനുഷ്ഠാനകാരിണാ ॥ **11** ॥ 278

ബ്രാഹ്മണഃ ക്ഷത്രിയോ വൈശ്യഃ ശൂദ്രശ്ച പൃഥിവീപതേ।
സ്വധർമതത്പരോ വിഷ്ണുമാരാധയതി നാൻയഥാ ॥ **12** ॥ 279

പരാപവാദം പൈശുൻയമനൃതം ച ന ഭാഷതേ।
അൻയോദ്വേഗകരം വാപി തോഷ്യതേ തേന കേശവഃ ॥ **13** ॥ 280

പരദാരപരദ്രവ്യപരഹിംസാസു യോ രതിം।
ന കരോതി പുമാൻഭൂപ തോഷ്യതേ തേന കേശവഃ ॥ **14** ॥ 281

ന താഡയതി നോ ഹന്തി പ്രാണിനോഽൻയാംശ്ച ദേഹിനഃ।
യോ മനുഷ്യോ മനുഷ്യേന്ദ്ര തോഷ്യതേ തേന കേശവഃ ॥ **15** ॥ 282

ദേവദ്വിജഗുരൂണാം ച ശുശ്രൂഷാസു സദോദ്യതഃ।
തോഷ്യതേ തേന ഗോവിന്ദഃ പുരുഷേണ നരേശ്വര ॥ **16** ॥ 283

യഥാത്മനി ച പുത്രേ ച സർവഭൂതേഷു യസ്തഥാ।
ഹിതകാമോ ഹരിസ്തേന സർവദാ തോഷ്യതേ സുഖം ॥ **17** ॥ 284

യസ്യ രാഗാദിദോഷേണ ന ദുഷ്ടം നൃപ മാനസം।
വിശുദ്ധചേതസാ വിഷ്ണുസ്തോഷ്യതേ തേന സർവദാ ॥ **18** ॥ 285

വർണാശ്രമേഷു യേ ധർമാശ്ശാസ്ത്രോക്തോ നൃപസത്തമ।
തേഷു തിഷ്ഠന്നരോ വിഷ്ണുമാരാധയതി നാന്യഥാ ॥ **19** ॥ 286

സഗര ഉവാച

തദഹം ശ്രോതുമിച്ഛാമി വർണധർമാനശേഷതഃ।
തഥൈവാശ്രമധർമാംശ്ച ദ്വിജവര്യ ബ്രവീഹി താൻ ॥ **20** ॥ 287

ഔർവ ഉവാച

ബ്രാഹ്മണക്ഷത്രിയവിശാം ശൂദ്രാണാം ച യഥാക്രമം।
ത്വമേകാഗ്രമതിർഭൂത്വാ ശൃണു ധർമാൻമയോദിതാൻ ॥ **21** ॥ 288

ദാനം ദദ്യാദ്യജേദ്ദേവാൻയജ്ഞൈസ്സ്വാധ്യായതത്പരഃ।
നിത്യോദകീ ഭവേദ്വിപ്രഃ കുർയാച്ചാഗ്നിപരിഗ്രഹം ॥ **22** ॥ 289

വൃത്ത്യർഥം യാജയേച്ചാൻയാനൻയാനധ്യാപയേത്തഥാ।
കുർയാത്പ്രതിഗ്രഹാദാനം ശുക്ലാർഥാൻയായതോ ദ്വിജഃ ॥ **23** ॥ 290

സർവഭൂതഹിതം കുർയാന്നാഹിതം കസ്യചിദ് ദ്വിജഃ।
മൈത്രീ സമസ്തഭൂതേഷു ബ്രാഹ്മണസ്യോത്തമം ധനം ॥ **24** ॥ 291

ഗ്രാവ്ണി രതേ ച പാരക്യേ സമബുദ്ധിർഭവേദ് ദ്വിജഃ।
ഋതാവഭിഗമഃ പത്ന്യാം ശസ്യതേ ചാസ്യ പാർഥിവ ॥ **25** ॥ 292

ദാനാനി ദദ്യാദിച്ഛാതോ ദ്വിജേഭ്യഃ ക്ഷത്രിയോഽപി വാ।
യജേച്ച വിവിധൈർയജ്ഞൈരധീയീത ച പാർഥിവഃ ॥ **26** ॥ 293

ശസ്ത്രാജീവോ മഹീരക്ഷാ പ്രവരാ തസ്യ ജീവികാ।
തത്രാപി പ്രഥമഃ കൽപഃ പൃഥിവീപരിപാലനം ॥ **27** ॥ 294

ധരിത്രീപാലനേനൈവ കൃതകൃത്യാ നരാധിപാഃ।
ഭവന്തി നൃപതേരംശാ യതോ യജ്ഞാദികർമണാം ॥ **28** ॥ 295

ദുഷ്ടാനാം ശാസനാദ്രാജാ
ശിഷ്ടാനാം പരിപാലനാത് ।
പ്രാപ്നോത്യഭിമതാ~മ്ല്ലോകാ -
ൻവർണസംസ്ഥാം കരോതി യഃ ॥ **29** ॥ 296

പാശുപാൽയം ച വാണിജ്യം കൃഷിം ച മനുജേശ്വര ।
വൈശ്യായ ജീവികാം ബ്രഹ്മാ ദദൗ ലോകപിതാമഹഃ ॥ **30** ॥ 297

തസ്യാപ്യധ്യയനം യജ്ഞോ ദാനം ധർമശ്ച ശസ്യതേ ।
നിത്യനൈമിത്തികാദീനാമനുഷ്ഠാനം ച കർമണാം ॥ **31** ॥ 298

ദ്വിജാതിസംശ്രിതം കർമ താദർഥ്യം തേന പോഷണം ।
ക്രയവിക്രയജൈർവാപി ധനൈഃ കാരൂദ്ഭവേന വാ ॥ **32** ॥ 299

ശൂദ്രസ്യ സന്നതിശ്ശൗചം സേവാ സ്വാമിൻയമായയാ ।
അമന്ത്രയജ്ഞോ ഹ്യസ്തേയം സത്സംഗോ വിപ്രരക്ഷണം ॥ **33** ॥ 300

ദാനം ച ദദ്യാച്ഛൂദ്രോഽപി പാകയജ്ഞൈർയജേത ച ।
പിത്ര്യാദികം ച തത്സർവം ശൂദ്രഃ കുർവീത തേന വൈ ॥ **34** ॥ 301

ഭൃത്യാദിഭരണാർഥായ സർവേഷാം ച പരിഗ്രഹഃ ।
ഋതുകാലേഽഭിഗമനം സ്വദാരേഷു മഹീപതേ ॥ **35** ॥ 302

ദയാ സമസ്തഭൂതേഷു തിതിക്ഷാ നാതിമാനിതാ ।
സത്യം ശൗചമനായാസോ മംഗലം പ്രിയവാദിതാ ॥ **36** ॥ 303

മൈത്ര്യസ്പൃഹാ തഥാ തദ്വദകാർപൺയം നരേശ്വര ।
അനസൂയാ ച സാമാൻയവർണാനാം കഥിതാ ഗുണാഃ ॥ **37** ॥ 304

ആശ്രമാണാം ച സർവേഷാമേതേ സാമാൻയലക്ഷണാഃ ।
ഗുണാംസ്തഥാപദ്ധർമാംശ്ച വിപ്രാദീനാമിമാംഛൃണു ॥ **38** ॥ 305

ക്ഷാത്രം കർമ ദ്വിജസ്യോക്തം വൈശ്യം കർമ തഥാഽപദി ।
രാജന്യസ്യ ച വൈശ്യോക്തം ശൂദ്രകർമ ന ചൈതയോഃ ॥ **39** ॥ 306

സാമർഥ്യേ സതി തത്ത്യാജ്യമുഭാഭ്യാമപി പാർഥിവ ।
തദേവാപദി കർതവ്യം ന കുർയാത്കർമസങ്കരം ॥ **40** ॥ 307

ഇത്യേതേ കഥിതാ രാജൻവർണധർമാ മയാ തവ ।
ധർമാനാശ്രമിണാം സമ്യഗ്ബ്രുവതോ മേ നിശാമയ ॥ **41** ॥ 308

॥ ഇതി ശ്രീവിഷ്ണുപുരാണേ തൃതീയേംഽശേ അഷ്ടമോഽധ്യായഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

॥ തൃതീയേംഽശേ നവമോഽധ്യായഃ ॥

ഔർവ ഉവാച

ബാലഃ കൃതോപനയനോ വേദാഹരണതത്പരഃ।
ഗുരുഗേഹേ വസേദ്ഭൂപ ബ്രഹ്മചാരീ സമാഹിതഃ ॥ **1** ॥ 309

ശൗചാചാരവ്രതം തത്ര കാർയം ശുശ്രൂഷണം ഗുരോഃ।
വ്രതാനി ചരതാ ഗ്രാഹ്യോ വേദശ്ച കൃതബുദ്ധിനാ ॥ **2** ॥ 310

ഉഭേ സന്ധ്യേ രവിം ഭൂപ തഥൈവാഗ്നിം സമാഹിതഃ।
ഉപതിഷ്ഠേത്തദാ കുർയാദ്ഗുരോരപ്യഭിവാദനം ॥ **3** ॥ 311

സ്ഥിതേ തിഷ്ഠേദ്വ്രജേദ്യാതേ നീചൈരാസീത ചാസതി।
ശിഷ്യോ ഗുരോർനൃപശ്രേഷ്ഠ പ്രതികൂലം ന സഞ്ചരേത് ॥ **4** ॥ 312

തേനൈവോക്തം പഠേദ്വേദം നാന്യചിത്തഃ പുരസ്സ്ഥിതഃ।
അനുജ്ഞാതശ്ച ഭിക്ഷാന്നമശ്നീയാദ്ഗുരുണാ തതഃ ॥ **5** ॥ 313

അവഗാഹേദപഃ പൂർവമാചാർയേണാവഗാഹിതാഃ।
സമിജ്ജലാദികം ചാസ്യ കൽയം കൽയമുപാനയേത് ॥ **6** ॥ 314

ഗൃഹീതഗ്രാഹ്യവേദശ്ച തതോഽനുജ്ഞാമവാപ്യ ച।
ഗാർഹസ്ഥ്യമാവിശേത്പ്രാജ്ഞോ നിഷ്പന്നഗുരുനിഷ്കൃതിഃ ॥ **7** ॥ 315

വിധിനാവാപ്തദാരസ്തു ധനം പ്രാപ്യ സ്വകർമണാ।
ഗൃഹസ്ഥകാർയമഖിലം കുർയാദ്ഭൂപാല ശക്തിതഃ ॥ **8** ॥ 316

നിവാപേന പിതൄനർചൻയജ്ഞൈർദേവാംസ്തഥാതിഥീൻ।
അന്നൈർമുനീംശ്ച സ്വാധ്യായൈരപത്യേന പ്രജാപതിം ॥ **9** ॥ 317

ഭൂതാനി ബലിഭിശ്ചൈവ വാത്സൽയേനാഖിലം ജഗത്।
പ്രാപ്നോതി ലോകാൻപുരുഷോ നിജകർമസമാർജിതാൻ ॥ **10** ॥ 318

ഭിക്ഷാഭുജശ്ച യേ കേചിത്പരിവ്രാഡ്ബ്രഹ്മചാരിണഃ।
തേഽപ്യത്രൈവ പ്രതിഷ്ഠന്തേ ഗാർഹസ്ഥ്യം തേന വൈ പരം ॥ **11** ॥ 319

വേദാഹരണകാർയായ തീർഥസ്നാനായ ച പ്രഭോ।
അടന്തി വസുധാം വിപ്രാഃ പൃഥിവീദർശനായ ച ॥ **12** ॥ 320

അനികേതാ ഹ്യനാഹാരാ യത്ര സായംഗൃഹാശ്ച യേ।
തേഷാം ഗൃഹസ്ഥഃ സർവേഷാം പ്രതിഷ്ഠാ യോനിരേവ ച ॥ **13** ॥ 321

തേഷാം സ്വാഗതദാനാദി വക്തവ്യം മധുരം നൃപ।
ഗൃഹാഗതാനാം ദദ്യാച്ച ശയനാസനഭോജനം ॥ **14** ॥ 322

അതിഥിർയസ്യ ഭഗ്നാശോ ഗൃഹാത്പ്രതിനിവർതതേ।
സ ദത്ത്വാ ദുഷ്കൃതം തസ്മൈ പുണ്യമാദായ ഗച്ഛതി ॥ **15** ॥ 323

അവജ്ഞാനമഹംകാരോ ദംഭശ്ചൈവ ഗൃഹേ സതഃ।
പരിതാപോപഘാതൗ ച പാരുഷ്യം ച ന ശസ്യതേ ॥ **16** ॥ 324

യസ്തു സമ്യക്കരോത്യേവം ഗൃഹസ്ഥഃ പരമം വിധിം।
സർവബന്ധവിനിർമുക്തോ ലോകാനാപ്നോത്യനുത്തമാൻ ॥ **17** ॥ 325

വയഃപരിണതോ രാജൻകൃതകൃത്യോ ഗൃഹാശ്രമീ।
പുത്രേഷു ഭാർയാം നിക്ഷിപ്യ വനം ഗച്ഛേത്സഹൈവ വാ ॥ **18** ॥ 326

പർണമൂലഫലാഹാരഃ കേശശ്മശ്രുജടാധരഃ।
ഭൂമിശായീ ഭവേത്തത്ര മുനിസ്സർവാതിഥിർനൃപ ॥ **19** ॥ 327

ചർമകാശകുശൈഃ കുർയാത്പരിധാനോത്തരീയകേ।
തദ്വത്ത്രിഷവണം സ്നാനം ശസ്തമസ്യ നരേശ്വര ॥ **20** ॥ 328

ദേവതാഭ്യർചനം ഹോമസ്സർവാഭ്യാഗതപൂജനം।
ഭിക്ഷാ ബലിപ്രദാനം ച ശസ്തമസ്യ നരേശ്വര ॥ **21** ॥ 329

വൻയസ്നേഹേന ഗാത്രാണാമഭ്യംഗശ്ചാസ്യ ശസ്യതേ।
തപശ്ച തസ്യ രാജേന്ദ്ര ശീതോഷ്ണാദിസഹിഷ്ണുതാ ॥ **22** ॥ 330

യസ്ത്വേതാം നിയതശ്ചർയാം വാനപ്രസ്ഥശ്ചരേൻമുനിഃ।
സ ദഹത്യഗ്നിവദ്ദോഷാഞ്ജയേൽലോകാംശ്ച ശാശ്വതാൻ ॥ **23** ॥ 331

ചതുർഥശ്ചാശ്രമോ ഭിക്ഷോഃ പ്രോച്യതേ യോ മനീഷിഭിഃ।
തസ്യ സ്വരൂപം ഗദതോ മമ ശ്രോതും നൃപാർഹസി ॥ **24** ॥ 332

പുത്രദ്രവ്യകലത്രേഷു ത്യക്തസ്നേഹോ നരാധിപ।
ചതുർഥമാശ്രമസ്ഥാനം ഗച്ഛേന്നിർധൂതമത്സരഃ ॥ **25** ॥ 333

ത്രൈവർഗികാംസ്ത്യജേത്സർവാനാരംഭാനവനീപതേ।
മിത്രാദിഷു സമോ മൈത്രസ്സമസ്തേഷ്വേവ ജന്തുഷു ॥ **26** ॥ 334

ജരായുജാണ്ഡജാദീനാം വാങ്മനഃകായകർമഭിഃ।
യുക്തഃ കുർവീത ന ദ്രോഹം സർവസംഗാംശ്ച വർജയേത് ॥ **27** ॥ 335

ഏകരാത്രസ്ഥിതിർഗ്രാമേ പഞ്ചരാത്രസ്ഥിതിഃ പുരേ।
തഥാ തിഷ്ഠേദ്യഥാപ്രീതിർദ്വേഷോ വാ നാസ്യ ജായതേ ॥ **28** ॥ 336

പ്രാണയാത്രാനിമിത്തം ച വ്യംഗാരേ ഭുക്തവജ്ജനേ।
കാലേ പ്രശസ്തവർണാനാം ഭിക്ഷാർഥം പർയടേദ് ഗൃഹാൻ ॥ **29** ॥ 337

കാമഃ ക്രോധസ്തഥാ ദർപമോഹലോഭാദയശ്ച യേ।
താംസ്തു സർവാൻപരിത്യജ്യ പരിവ്രാഡ് നിർമമോ ഭവേത് ॥ **30** ॥ 338

അഭയം സർവഭൂതേഭ്യോ ദത്ത്വാ യശ്ചരതേ മുനിഃ।
തസ്യാപി സർവഭൂതേഭ്യോ ന ഭയം വിദ്യതേ ക്വചിത് ॥ **31** ॥ 339

കൃത്വാഗ്നിഹോത്രം സ്വശരീരസംസ്ഥം
ശാരീരമഗ്നിം സ്വമുഖേ ജുഹോതി।
വിപ്രസ്തു ഭൈക്ഷ്യോപഹിതൈർഹവിർഭി -
ശ്ചിതാഗ്നികാനാം വ്രജതി സ്മ ലോകാൻ ॥ **32** ॥ 340

മോക്ഷാശ്രമം യശ്ചരതേ യഥോക്തം
ശുചിസ്സുഖം കൽപിതബുദ്ധിയുക്തഃ।
അനിന്ധനം ജ്യോതിരിവ പ്രശാന്തഃ
സ ബ്രഹ്മലോകം ശ്രയതേ ദ്വിജാതിഃ ॥ **33** ॥ 341

॥ ഇതി ശ്രീവിഷ്ണുപുരാണേ തൃതീയേംശേ നവമോഽധ്യായഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

॥ തൃതീയേംശേ ദശമോഽധ്യായഃ ॥

സഗര ഉവാച

കഥിതം ചാതുരാശ്രമ്യം ചാതുർവർണ്യക്രിയാസ്തഥാ ।
പുംസഃ ക്രിയാമഹം ശ്രോതുമിച്ഛാമി ദ്വിജസത്തമ ॥ **1** ॥ 342

നിത്യനൈമിത്തികാഃ കാമ്യാഃ ക്രിയാഃ പുംസാമശേഷതഃ ।
സമാഖ്യാഹി ഭൃഗുശ്രേഷ്ഠ സർവജ്ഞോ ഹ്യസി മേ മതഃ ॥ **2** ॥ 343

ഔർവ ഉവാച

യദേതദുക്തം ഭവതാ നിത്യനൈമിത്തികാശ്രയം ।
തദഹം കഥയിഷ്യാമി ശൃണുഷ്വൈകമനാ മമ ॥ **3** ॥ 344

ജാതസ്യ ജാതകർമാദിക്രിയാകാണ്ഡമശേഷതഃ ।
പുത്രസ്യ കുർവീത പിതാ ശ്രാദ്ധം ചാഭ്യുദയാത്മകം ॥ **4** ॥ 345

യുഗ്മാംസ്തു പ്രാങ്മുഖാൻവിപ്രാൻഭോജയേൻമനുജേശ്വര ।
യഥാ വൃത്തിസ്തഥാ കുർയാദ്ദൈവം പിത്ര്യം ദ്വിജൻമനാം ॥ **5** ॥ 346

ദധ്നാ യവൈഃ സബദരൈർമിശ്രാൻപിണ്ഡാൻമുദാ യുതഃ ।
നാന്ദീമുഖേഭ്യസ്തീർഥേന ദദ്യാദ്ദൈവേന പാർഥിവ ॥ **6** ॥ 347

പ്രാജാപത്യേന വാ സർവമുപചാരം പ്രദക്ഷിണം ।
കുർവീത തത്തഥാശേഷവൃദ്ധികാലേഷു ഭൂപതേ ॥ **7** ॥ 348

തതശ്ച നാമ കുർവീത പിതൈവ ദശമേഽഹനി ।
ദേവപൂർവം നരാഖ്യം ഹി ശർമവർമാദിസംയുതം ॥ **8** ॥ 349

ശർമേതി ബ്രാഹ്മണസ്യോക്തം വർമേതി ക്ഷത്രസംശ്രയം।
ഗുപ്തദാസാത്മകം നാമ പ്രശസ്തം വൈശ്യശൂദ്രയോഃ ॥ **9** ॥ 350

നാർഥഹീനം ന ചാശസ്തം നാപശബ്ദയുതം തഥാ।
നാമംഗൽയം ജുഗുപ്സ്യം വാ നാമ കുർയാത്സമാക്ഷരം ॥ **10** ॥ 351

നാതിദീർഘം നാതിഹ്രസ്വം നാതിഗുർവക്ഷരാൻവിതം।
സുഖോച്ചാർയം തു തന്നാമ കുർയാദ്യത്പ്രവണാക്ഷരം ॥ **11** ॥ 352

തതോഽനന്തരസംസ്കാരസംസ്കൃതോ ഗുരുവേശ്മനി।
യഥോക്തവിധിമാശ്രിത്യ കുർയാദ്വിദ്യാപരിഗ്രഹം ॥ **12** ॥ 353

ഗൃഹീതവിദ്യോ ഗുരവേ ദത്ത്വാ ച ഗുരുദക്ഷിണാം।
ഗാർഹസ്ഥ്യമിച്ഛൻഭൂപാല കുർയാദ്ദാരപരിഗ്രഹം ॥ **13** ॥ 354

ബ്രഹ്മചർയേണ വാ കാലം കുർയാത്സംകൽപപൂർവകം।
ഗുരോശ്ശുശ്രൂഷണം കുർയാത്തത്പുത്രാദേരഥാപി വാ ॥ **14** ॥ 355

വൈഖാനസോ വാപി ഭവേത്പരിവ്രാഡഥ വേച്ഛയാ।
പൂർവസംകൽപിതം യാദൃക് താദൃക്കുർയാന്നരാധിപ ॥ **15** ॥ 356

വർഷൈരേകഗുണാം ഭാർയാമുദ്വഹേത്ത്രിഗുണസ്സ്വയം।
നാതികേശാമകേശാം വാ നാതികൃഷ്ണാം ന പിംഗലാം ॥ **16** ॥ 357

നിസർഗതോഽധികാംഗീം വാ ൻയൂനാംഗീമപി നോദ്വഹേത്।
നാവിശുദ്ധാം സരോമാം വാകുലജാം വാപി രോഗിണീം ॥ **17** ॥ 358

ന ദുഷ്ടാം ദുഷ്ടവാക്യാം വാ വ്യംഗിനീം പിതൃമാതൃതഃ।
ന ശ്മശ്രുവ്യഞ്ജനവതീം ന ചൈവ പുരുഷാകൃതിം ॥ **18** ॥ 359

ന ഘർഘരസ്വരാം ക്ഷാമാം തഥാ കാകസ്വരാം ന ച।
നാനിബന്ധേക്ഷണാം തദ്വദ്വൃത്താക്ഷീം നോദ്വഹേദ്ബുധഃ ॥ **19** ॥ 360

യസ്യാശ്ച രോമശേ ജംഘേ
ഗുൽഫൗ യസ്യാസ്തഥോന്നതൗ ।
ഗണ്ഡയോഃ കൂപരൗ യസ്യാ
ഹസന്ത്യാസ്താം ന ചോദ്വഹേത് ॥ **20** ॥ 361

നാതിരൂക്ഷച്ഛവിം പാണ്ഡുകരജാമരുണേക്ഷണാം ।
ആപീനഹസ്തപാദാം ച ന കൻയാമുദ്വഹേദ് ബുധഃ ॥ **21** ॥ 362

ന വാമനാം നാതിദീർഘാം നോദ്വഹേത്സംഹതഭ്രുവം ।
ന ചാതിച്ഛിദ്രദശനാം ന കരാലമുഖീം നരഃ ॥ **22** ॥ 363

പഞ്ചമീം മാതൃപക്ഷാച്ച പിതൃപക്ഷാച്ച സപ്തമീം ।
ഗൃഹസ്ഥശ്ചോദ്വഹേത്കൻയാം ൻയായേന വിധിനാ നൃപ ॥ **23** ॥ 364

ബ്രാഹ്മോ ദൈവസ്തഥൈവാർഷഃ പ്രാജാപത്യസ്തഥാസുരഃ ।
ഗാന്ധർവരാക്ഷസൗ ചാൻയൗ പൈശാചശ്ചാഷ്ടമോ മതഃ ॥ **24** ॥ 365

ഏതേഷാം യസ്യ യോ ധർമോ
വർണസ്യോക്തോ മഹർഷിഭിഃ ।
കുർവീത ദാരഗ്രഹണം
തേനാൻയം പരിവർജയേത് ॥ **25** ॥ 366

സധർമചാരിണീം പ്രാപ്യ ഗാർഹസ്ഥ്യം സഹിതസ്തയാ ।
സമുദ്വഹേദ്ദദാത്യേതത്സമ്യഗൂഢം മഹാഫലം ॥ **26** ॥ 367

॥ ഇതി ശ്രീവിഷ്ണുപുരാണേ തൃതീയേംഽശേ ദശമോഽധ്യായഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

॥ തൃതീയേംഽശേ ഏകാദശോഽധ്യായഃ ॥

സഗര ഉവാച

ഗൃഹസ്ഥസ്യ സദാചാരം ശ്രോതുമിച്ഛാമ്യഹം മുനേ।
ലോകാദസ്മാത്പരസ്മാച്ച യമാതിഷ്ഠന്ന ഹീയതേ ॥ **1** ॥ 368

ഔർവ ഉവാച

ശ്രൂയതാം പൃഥിവീപാല സദാചാരസ്യ ലക്ഷണം।
സദാചാരവതാ പുംസാ ജിതൗ ലോകാവുഭാവപി ॥ **2** ॥ 369

സാധവഃ ക്ഷീണദോഷാസ്തു സച്ഛബ്ദഃ സാധുവാചകഃ।
തേഷാമാചരണം യത്തു സദാചാരസ്സ ഉച്യതേ ॥ **3** ॥ 370

സപ്തർഷയോഽഥ മനവഃ പ്രജാനാം പതയസ്തഥാ।
സദാചാരസ്യ വക്തൗരഃ കർതാരശ്ച മഹീപതേ ॥ **4** ॥ 371

ബ്രാഹ്മേ മുഹൂർതേ ചോത്ഥായ മനസാ മതിമാന്നൃപ।
പ്രബുദ്ധശ്ചിന്തയേദ്ധർമമർഥം ചാപ്യവിരോധിനം ॥ **5** ॥ 372

അപീഡയാ തയോഃ കാമമുഭയോരപി ചിന്തയേത്।
ദൃഷ്ടാദൃഷ്ടവിനാശായ ത്രിവർഗേ സമദർശിതാ ॥ **6** ॥ 373

പരിത്യജേദർഥകാമൗ ധർമപീഡാകരൗ നൃപ।
ധർമമപ്യസുഖോദർകം ലോകവിദ്വിഷ്ടമേവ ച ॥ **7** ॥ 374

തതഃ കൽയം സമുത്ഥായ കുർയാൻമൂത്രം നരേശ്വര ॥ **8** ॥ 375

നൈരൃത്യാമിഷുവിക്ഷേപമതീത്യാഭ്യധികം ഭുവഃ।
ദൂരാദാവസഥാൻമൂത്രം പുരീഷം ച വിസർജയേത് ॥ **9** ॥ 376

പാദാവനേജനോച്ഛിഷ്ടേ പ്രക്ഷിപേന്ന ഗൃഹാംഗണേ ॥ **10** ॥ 377

ആത്മച്ഛായാം തരുച്ഛായാം ഗോസൂര്യാഗ്ന്യനിലാംസ്തഥാ।
ഗുരുദ്വിജാദീംസ്തു ബുധോ നാധിമേഹേത്കദാചന ॥ **11** ॥ 378

ന കൃഷ്ടേ സസ്യമധ്യേ വാ ഗോവ്രജേ ജനസംസദി।
ന വർത്മനി ന നദ്യാദിതീർഥേഷു പുരുഷർഷഭ ॥ **12** ॥ 379

നാപ്സു നൈവാംഭസസ്തീരേ ശ്മശാനേ ന സമാചരേത്।
ഉത്സർഗം വൈ പുരീഷസ്യ മൂത്രസ്യ ച വിസർജനം ॥ **13** ॥ 380

ഉദങ്മുഖോ ദിവാ മൂത്രം വിപരീതമുഖോ നിശി।
കുർവീതാനാപദി പ്രാജ്ഞോ മൂത്രോത്സർഗം ച പാർഥിവ ॥ **14** ॥ 381

തൃണൈരാസ്തീർയ വസുധാം വസ്ത്രപ്രാവൃതമസ്തകഃ।
തിഷ്ഠേന്നാതിചിരം തത്ര നൈവ കിഞ്ചിദുദീരയേത് ॥ **15** ॥ 382

വൽമീകമൂഷികോദ്ഭൂതാം മൃദം നാന്തർജലാം തഥാ।
ശൗചാവശിഷ്ടാം ഗേഹാച്ച നാദദ്യാൽലേപസംഭവാം ॥ **16** ॥ 383

അണുപ്രാണ്യുപപന്നാം ച ഹലോത്ഖാതാം ച പാർഥിവ।
പരിത്യജേൻമൃദോ ഹ്യേതാസ്സകലാശ്ശൗചകർമണി ॥ **17** ॥ 384

ഏകാ ലിംഗേ ഗുദേ തിസ്രോ ദശ വാമകരേ നൃപ।
ഹസ്തദ്വയേ ച സപ്ത സ്യുർമൃദശ്ശൗചോപപാദികാഃ ॥ **18** ॥ 385

അച്ഛേനാഗന്ധലേപേന ജലേനാബുദ്ബുദേന ച।
ആചാമേച്ച മൃദം ഭൂയസ്തഥാദദ്യാത്സമാഹിതഃ ॥ **19** ॥ 386

നിഷ്പാദിതാംഘ്രിശൗചസ്തു പാദാവഭ്യുക്ഷ്യ തൈഃ പുനഃ।
ത്രിഃപിബേത്സലിലം തേന തഥാ ദ്വിഃ പരിമാർജയേത് ॥ **20** ॥ 387

ശീർഷണ്യാനി തതഃ ഖാനി മൂർദ്ധാനം ച സമാലഭേത്।
ബാഹൂ നാഭിം ച തോയേന ഹൃദയം ചാപി സംസ്പൃശേത് ॥ **21** ॥ 388

സ്വാചാന്തസ്തു തതഃ കുർയാത്പുമാൻകേശപ്രസാധനം।
ആദർശാഞ്ജനമാംഗല്യം ദൂർവാദ്യാലംഭനാനി ച ॥ **22** ॥ 389

തതസ്സ്വവർണധർമേണ വൃത്ത്യർഥം ച ധനാർജനം।
കുർവീത ശ്രദ്ധാസമ്പന്നോ യജേച്ച പൃഥിവീപതേ ॥ **23** ॥ 390

സോമസംസ്ഥാ ഹവിസ്സംസ്ഥാഃ
പാകസംസ്ഥാസ്തു സംസ്ഥിതാഃ।
ധനേ യതോ മനുഷ്യാണാം
യതേതാതോ ധനാർജനേ ॥ **24** ॥ 391

നദീനദതടാകേഷു ദേവഖാതജലേഷു ച।
നിത്യക്രിയാർഥം സ്നായീത ഗിരിപ്രസ്രവണേഷു ച ॥ **25** ॥ 392

കൂപേഷൂദ്ധൃതതോയേന സ്നാനം കുർവീത വാ ഭുവി।
ഗൃഹേഷൂദ്ധൃതതോയേന ഹ്യഥവാ ഭുവ്യസംഭവേ ॥ **26** ॥ 393

ശുചിവസ്ത്രധരഃ സ്നാതോ ദേവർഷിപിതൃതർപണം।
തേഷാമേവ ഹി തീർഥേന കുർവീത സുസമാഹിതഃ ॥ **27** ॥ 394

ത്രിരപഃ പ്രീണനാർഥായ ദേവാനാമപവർജയേത്।
ഋഷീണാം ച യഥാന്യായം സകൃച്ചാപി പ്രജാപതേഃ ॥ **28** ॥ 395

പിതൃണാം പ്രീണനാർഥായ ത്രിരപഃ പൃഥിവീപതേ।
പിതാമഹേഭ്യശ്ച തഥാ പ്രീണയേത്പ്രപിതാമഹാൻ ॥ **29** ॥ 396

മാതാമഹായ തത്പിത്രേ തത്പിത്രേ ച സമാഹിതഃ।
ദദ്യാത്പൈത്രേണ തീർഥേന കാമ്യം ചാൻയച്ഛൃണുഷ്വ മേ ॥ **30** ॥ 397

മാത്രേ പ്രമാത്രേ തൻമാത്രേ ഗുരുപത്ന്യൈ തഥാ നൃപ।
ഗുരൂണാം മാതുലാനാം ച സ്നിഗ്ധമിത്രായ ഭൂഭുജേ ॥ **31** ॥ 398

ഇദം ചാപി ജപേദംബു ദദ്യാദാത്മേച്ഛയാ നൃപ।
ഉപകാരായ ഭൂതാനാം കൃതദേവാദിതർപണം ॥ **32** ॥ 399

ദേവാസുരാസ്തഥാ യക്ഷാ നാഗഗന്ധർവരാക്ഷസാഃ।
പിശാചാ ഗുഹ്യകാസ്സിദ്ധാഃ കൂഷ്മാണ്ഡാഃ പശവഃ ഖഗാഃ ॥ **33** ॥ 400

ജലേചരാ ഭൂനിലയാ വായ്വാഹാരാശ്ച ജന്തവഃ।
തൃപ്തിമേതേന യാന്ത്വാശു മദ്ദത്തേനാംബുനാഖിലാഃ ॥ **34** ॥ 401

നരകേഷു സമസ്തേഷു യാതനാസു ച യേ സ്ഥിതാഃ।
തേഷാമാപ്യായനായൈതദ്ദീയതേ സലിലം മയാ ॥ **35** ॥ 402

യേ ബാന്ധവാബാന്ധവാ വാ യേഽൻയജൻമനി ബാന്ധവാഃ।
തേ തൃപ്തിമഖിലാ യാന്തു യേ ചാസ്മത്തോയകാംക്ഷിണഃ ॥ **36** ॥ 403

യത്ര ക്വചനസംസ്ഥാനാം ക്ഷുത്തൃഷ്ണോപഹതാത്മനാം।
ഇദമാപ്യായനായാസ്തു മയാ ദത്തം തിലോദകം ॥ **37** ॥ 404

കാമ്യോദകപ്രദാനം തേ മയൈതത്കഥിതം നൃപ।
യദ്ദത്ത്വാ പ്രീണയത്യേതൻമനുഷ്യസ്സകലം ജഗത്।
ജഗദാപ്യായനോദ്ഭൂതം പുൺയമാപ്നോതി ചാനഘ ॥ **38** ॥ 405

ദത്ത്വാ കാമ്യോദകം സമ്യഗേതേഭ്യഃ ശ്രദ്ധയാൻവിതഃ।
ആചമ്യ ച തതോ ദദ്യാത്സൂർയായ സലിലാഞ്ജലിം ॥ **39** ॥ 406

നമോ വിവസ്വതേ ബ്രഹ്മഭാസ്വതേ വിഷ്ണുതേജസേ।
ജഗത്സവിത്രേ ശുചയേ സവിത്രേ കർമസാക്ഷിണേ ॥ **40** ॥ 407

തതോ ഗൃഹാർചനം കുർയാദഭീഷ്ടസുരപൂജനം।
ജലാഭിഷേകൈഃ പുഷ്പൈശ്ച ധൂപാദ്യൈശ്ച നിവേദനം ॥ **41** ॥ 408

അപൂർവമഗ്നിഹോത്രം ച കുർയാത്പ്രാഗ്ബ്രഹ്മണേ നൃപ ॥ **42** ॥ 409

പ്രജാപതിം സമുദ്ദിശ്യ ദദ്യാദാഹുതിമാദരാത്।
ഗുഹ്യേഭ്യഃ കാശ്യപായാഥ തതോഽനുമതയേ ക്രമാത് ॥ **43** ॥ 410

തച്ഛേഷം മണികേ പൃഥ്വീപർജൻയേഭ്യഃ ക്ഷിപേത്തതഃ।
ദ്വാരേ ധാതുർവിധാതുശ്ച മധ്യേ ച ബ്രഹ്മണേ ക്ഷിപേത് ॥ **44** ॥ 411

ഗൃഹസ്യ പുരുഷവ്യാഘ്ര ദിഗ്ദേവാനപി മേ ശൃണു ॥ **45** ॥ 412

ഇന്ദ്രായ ധർമരാജായ വരുണായ തഥേന്ദവേ।
പ്രാച്യാദിഷു ബുധോ ദദ്യാദ്ധുതശേഷാത്മകം ബലിം ॥ **46** ॥ 413

പ്രാഗുത്തരേ ച ദിഗ്ഭാഗേ ധൻവന്തരിബലിം ബുധഃ।
നിർവപേദ്വൈശ്വദേവം ച കർമ കുർയാദതഃ പരം ॥ **47** ॥ 414

വായവ്യാം വായവേ ദിക്ഷു സമസ്താസു യഥാദിശം।
ബ്രഹ്മണേ ചാന്തരിക്ഷായ ഭാനവേ ച ക്ഷിപേദ്ബലിം ॥ **48** ॥ 415

വിശ്വേദേവാൻവിശ്വഭൂതാനഥ വിശ്വപതീൻപിതൄൻ।
യക്ഷാണാം ച സമുദ്ദിശ്യ ബലിം ദദ്യാന്നരേശ്വര ॥ **49** ॥ 416

തതോഽൻയദന്നമാദായ ഭൂമിഭാഗേ ശുചൗ ബുധഃ।
ദദ്യാദശേഷഭൂതേഭ്യസ്സ്വേച്ഛയാ സുസമാഹിതഃ ॥ **50** ॥ 417

ദേവാ മനുഷ്യാഃ പശവോ വയാംസി
സിദ്ധാസ്സയക്ഷോരഗദൈത്യസംഘാഃ।
പ്രേതാഃ പിശാചാസ്തരവസ്സമസ്താ
യേ ചാന്നമിച്ഛന്തി മയാത്ര ദത്തം ॥ **51** ॥ 418

പിപീലികാഃ കീടപതംഗകാദ്യാ
ബുഭുക്ഷിതാഃ കർമനിബന്ധബദ്ധാഃ।
പ്രയാന്തു തേ തൃപ്തിമിദം മയാന്നം
തേഭ്യോ വിസൃഷ്ടം സുഖിനോ ഭവന്തു ॥ **52** ॥ 419

യേഷാം ന മാതാ ന പിതാ ന ബന്ധു -
ർനൈവാന്നസിദ്ധിർന തഥാന്നമസ്തി।
തത്തൃപ്തയേഽന്നം ഭുവി ദത്തമേതത്
തേ യാന്തു തൃപ്തിം മുദിതാ ഭവന്തു ॥ **53** ॥ 420

ഭൂതാനി സർവാണി തഥാന്നമേത -
ദഹം ച വിഷ്ണുർന തതോഽന്യദസ്തി।
തസ്മാദഹം ഭൂതനികായഭൂത -
മന്നം പ്രയച്ഛാമി ഭവായ തേഷാം ॥ **54** ॥ 421

ചതുർദശോ ഭൂതഗണോ യ ഏഷ
തത്ര സ്ഥിതാ യേഽഖിലഭൂതസംഘാഃ।
തൃപ്ത്യർഥമന്നം ഹി മയാ വിസൃഷ്ടം
തേഷാമിദം തേ മുദിതാ ഭവന്തു ॥ **55** ॥ 422

ഇത്യുച്ചാര്യ നരോ ദദ്യാദന്നം ശ്രദ്ധാസമൻവിതഃ।
ഭുവി സർവോപകാരായ ഗൃഹീ സർവാശ്രയോ യതഃ ॥ **56** ॥ 423

ശ്വചാണ്ഡാലവിഹംഗാനാം ഭുവി ദദ്യാന്നരേശ്വര।
യേ ചാൻയേ പതിതാഃ കേചിദപുത്രാഃ സന്തി മാനവാഃ ॥ **57** ॥ 424

തതോ ഗോദോഹമാത്രം വൈ
കാലം തിഷ്ഠേദ് ഗൃഹാംഗണേ।
അതിഥിഗ്രഹണാർഥായ
തദൂർധ്വം തു യഥേച്ഛയാ ॥ **58** ॥ 425

അതിഥിം തത്ര സമ്പ്രാപ്തം പൂജയേത്സ്വാഗതാദിനാ।
തഥാസനപ്രദാനേന പാദപ്രക്ഷാലനേന ച ॥ **59** ॥ 426

ശ്രദ്ധയാ ചാന്നദാനേന പ്രിയപ്രശ്നോത്തരേണ ച।
ഗച്ഛതശ്ചാനുയാനേന പ്രീതിമുത്പാദയേദ് ഗൃഹീ ॥ **60** ॥ 427

അജ്ഞാതകുലനാമാനമന്യദേശാദുപാഗതം।
പൂജയേദതിഥിം സമ്യങ് നൈകഗ്രാമനിവാസിനം ॥ **61** ॥ 428

അകിഞ്ചനമസംബന്ധമജ്ഞാതകുലശീലിനം।
അസമ്പൂജ്യാതിഥിം ഭുക്ത്വാ ഭോക്തുകാമം വ്രജത്യധഃ ॥ **62** ॥ 429

സ്വാധ്യായഗോത്രാചരണമപൃഷ്ട്വാ ച തഥാ കുലം।
ഹിരണ്യഗർഭബുദ്ധ്യാ തം മന്യേതാഭ്യാഗതം ഗൃഹീ ॥ **63** ॥ 430

പിത്രർഥം ചാപരം വിപ്രമേകമപ്യാശയേന്നൃപ।
തദ്ദേശ്യം വിദിതാചാരസംഭൂതിം പാഞ്ചയജ്ഞികം ॥ **64** ॥ 431

അന്നാഗ്രഞ്ച സമുദ്ധൃത്യ ഹന്തകാരോപകൽപിതം।
നിർവാപഭൂതം ഭൂപാല ശ്രോത്രിയായോപപാദയേത് ॥ **65** ॥ 432

ദത്ത്വാ ച ഭിക്ഷാത്രിതയം പരിവ്രാഡ്ബ്രഹ്മചാരിണാം।
ഇച്ഛയാ ച ബുധോ ദദ്യാദ്വിഭവേ സത്യവാരിതം ॥ **66** ॥ 433

ഇത്യേതേ ഽതിഥയഃ പ്രോക്താഃ പ്രാഗുക്താ ഭിക്ഷവശ്ച യേ।
ചതുരഃ പൂജയിത്വൈതാന്നൃപ പാപാത്പ്രമുച്യതേ ॥ **67** ॥ 434

അതിഥിർയസ്യ ഭഗ്നാശോ ഗൃഹാത്പ്രതിനിവർതതേ ।
സ തസ്മൈ ദുഷ്കൃതം ദത്ത്വാ പുൺയമാദായ ഗച്ഛതി ॥ **68** ॥ 435

ധാതാ പ്രജാപതിഃ ശക്രോ വഹ്നിർവസുഗണോഽർയമാ ।
പ്രവിശ്യാതിഥിമേതേ വൈ ഭുഞ്ജന്തേഽന്നം നരേശ്വര ॥ **69** ॥ 436

തസ്മാദതിഥിപൂജായാം യതേത സതതം നരഃ ।
സ കേവലമഘം ഭുങ്ക്തേ യോ ഭുങ്ക്തേ ഹ്യതിഥിം വിനാ ॥ **70** ॥ 437

തതഃ സ്വവാസിനീദുഃഖിഗർഭിണീവൃദ്ധബാലകാൻ ।
ഭോജയേത്സംസ്കൃതാന്നേന പ്രഥമം ചരമം ഗൃഹീ ॥ **71** ॥ 438

അഭുക്തവത്സു ചൈതേഷു ഭുഞ്ജൻഭുങ്ക്തേ സ ദുഷ്കൃതം ।
മൃതശ്ച ഗത്വാ നരകം ശ്ലേഷ്മഭുഗ്ജായതേ നരഃ ॥ **72** ॥ 439

അസ്നാതാശീ മലം ഭുങ്ക്തേ ഹ്യജപീ പൂയശോണിതം ।
അസംസ്കൃതാന്നഭുങ്മൂത്രം ബാലാദിപ്രഥമം ശകൃത് ॥ **73** ॥ 440

അഹോമീ ച കൃമീൻഭുങ്ക്തേ അദത്ത്വാ വിഷമശ്നുതേ ॥ **74** ॥ 441

തസ്മാച്ഛൃണുഷ്വ രാജേന്ദ്ര യഥാ ഭുഞ്ജീത വൈ ഗൃഹീ ।
ഭുഞ്ജതശ്ച യഥാ പുംസഃ പാപബന്ധോ ന ജായതേ ॥ **75** ॥ 442

ഇഹ ചാരോഗ്യവിപുലം ബലബുദ്ധിസ്തഥാ നൃപ ।
ഭവത്യരിഷ്ടശാന്തിശ്ച വൈരിപക്ഷാഭിചാരികാ ॥ **76** ॥ 443

സ്നാതോ യഥാവത്കൃത്വാ ച ദേവർഷിപിതൃതർപണം ।
പ്രശസ്തരത്നപാണിസ്തു ഭുഞ്ജീത പ്രയതോ ഗൃഹീ ॥ **77** ॥ 444

കൃതേ ജപേ ഹുതേ വഹ്നൗ ശുദ്ധവസ്ത്രധരോ നൃപ ।
ദത്ത്വാതിഥിഭ്യോ വിപ്രേഭ്യോ ഗുരുഭ്യസ്സംശ്രിതായ ച ।
പുൺയഗന്ധശ്ശസ്തമാൽയധാരീ ചൈവ നരേശ്വര ॥ **78** ॥ 445

ഏകവസ്ത്രധരോഽഥാർദ്രപാണിപാദോ മഹീപതേ।
വിശുദ്ധവദനഃ പ്രീതോ ഭുഞ്ജീത ന വിദിങ്മുഖഃ ॥ **79** ॥ 446

പ്രാങ്മുഖോദങ്മുഖോ വാപി
ന ചൈവാൻയമനാ നരഃ।
അന്നം പ്രശസ്തം പഥ്യം ച
പ്രോക്ഷിതം പ്രോക്ഷണോദകൈഃ ॥ **80** ॥ 447

ന കുത്സിതാഹൃതം നൈവ ജുഗുപ്സാവദസംസ്കൃതം।
ദത്ത്വാ തു ഭക്തം ശിഷ്യേഭ്യഃ ക്ഷുധിതേഭ്യസ്തഥാ ഗൃഹീ ॥ **81** ॥ 448

പ്രശസ്തശുദ്ധപാത്രേ തു ഭുഞ്ജീതാകുപിതോ ദ്വിജഃ ॥ **82** ॥ 449

നാസന്ദിസംസ്ഥിതേ പാത്രേ നാദേശേ ച നരേശ്വര।
നാകാലേ നാതിസംകീർണേ ദത്ത്വാഗ്രം ച നരോഽഗ്നയേ ॥ **83** ॥ 450

മന്ത്രാഭിമന്ത്രിതം ശസ്തം ന ച പർയുഷിതം നൃപ।
അൻയത്ര ഫലമൂലേഭ്യശ്ശുഷ്കശാഖാദികാത്തഥാ ॥ **84** ॥ 451

തദ്വദ്വാരീതകേഭ്യശ്ച ഗുഡഭക്ഷ്യേഭ്യ ഏവ ച।
ഭുഞ്ജീതോദ്ധൃതസാരാണി ന കദാപി നരേശ്വര ॥ **85** ॥ 452

നാശേഷം പുരുഷോഽശ്നീയാദൻയത്ര ജഗതീപതേ।
മധ്വംബുദധിസർപിഭ്യസ്സുക്തുഭ്യശ്ച വിവേകവാൻ ॥ **86** ॥ 453

അശ്നീയാത്തൻമയോ ഭൂത്വാ പൂർവം തു മധുരം രസം।
ലവണാമ്ലൗ തഥാ മധ്യേ കടുതിക്താദികാംസ്തതഃ ॥ **87** ॥ 454

പ്രാഗ്ദ്രവം പുരുഷോഽശ്നീയാൻമധ്യേ കഠിനഭോജനഃ।
അന്തേ പുനർദ്രവാശീ തു ബലാരോഗ്യേ ന മുഞ്ചതി ॥ **88** ॥ 455

അനിന്ദ്യം ഭക്ഷയേദിത്ഥം വാഗ്യതോഽന്നമകുത്സയൻ।
പഞ്ചഗ്രാസം മഹാമൗനം പ്രാണാദ്യാപ്യായനം ഹി തത് ॥ **89** ॥ 456

ഭുക്ത്വാ സമ്യഗഥാചമ്യ പ്രാങ്മുഖോദങ്മുഖോഽപി വാ।
യഥാവത്പുനരാചാമേത്പാണീ പ്രക്ഷാല്യ മൂലതഃ ॥ **90** ॥ 457

സ്വസ്ഥഃ പ്രശാന്തചിത്തസ്തു കൃതാസനപരിഗ്രഹഃ।
അഭീഷ്ടദേവതാനാം തു കുർവീത സ്മരണം നരഃ ॥ **91** ॥ 458

അഗ്നിരാപ്യായയേദ്ധാതും പാർഥിവം പവനേരിതഃ।
ദത്താവകാശം നഭസാ ജരയത്വസ്തു മേം സുഖം ॥ **92** ॥ 459

അന്നം ബലായ മേ ഭൂമേരപാമഗ്ന്യനിലസ്യ ച।
ഭവത്യേതത്പരിണതം മമാസ്ത്വവ്യാഹതം സുഖം ॥ **93** ॥ 460

പ്രാണാപാനസമാനാനാമുദാനവ്യാനയോസ്തഥാ।
അന്നം പുഷ്ടികരം ചാസ്തു മമാപ്യവ്യാഹതം സുഖം ॥ **94** ॥ 461

അഗസ്തിരഗ്നിർബഡവാനലശ്ച
ഭുക്തം മയാന്നം ജരയത്വശേഷം।
സുഖം ച മേ തത്പരിണാമസംഭവം
യച്ഛന്ത്വരോഗോ മമ ചാസ്തു ദേഹേ ॥ **95** ॥ 462

വിഷ്ണുസ്സമസ്തേന്ദ്രിയദേഹദേഹീ
പ്രധാനഭൂതോ ഭഗവാൻയഥൈകഃ।
സത്യേന തേനാത്തമശേഷമന്ന -
മാരോഗ്യദം മേ പരിണാമമേതു ॥ **96** ॥ 463

വിഷ്ണുരത്താ തഥൈവാന്നം പരിണാമശ്ച വൈ തഥാ।
സത്യേന തേന മദ്ഭുക്തം ജീർയത്വന്നമിദം തഥാ ॥ **97** ॥ 464

ഇത്യുച്ചാര്യ സ്വഹസ്തേന പരിമൃജ്യ തഥോദരം।
അനായാസപ്രദായീനി കുർയാത്കർമാണ്യതന്ദ്രിതഃ ॥ **98** ॥ 465

സച്ഛാസ്ത്രാദിവിനോദേന സൻമാർഗാദവിരോധിനാ।
ദിനം നയേത്തതസ്സന്ധ്യാമുപതിഷ്ഠേത്സമാഹിതഃ ॥ **99** ॥ 466

ദിനാന്തസന്ധ്യാം സൂര്യേണ
പൂർവാമൃക്ഷൈർയുതാം ബുധഃ।
ഉപതിഷ്ഠേദ്യഥാന്യായ്യം
സമ്യഗാചമ്യ പാർഥിവ ॥ **100** ॥ 467

സർവകാലമുപസ്ഥാനം സന്ധ്യയോഃ പാർഥിവേഷ്യതേ।
അൻയത്ര സൂതകാശൗചവിഭ്രമാതുരഭീതിതഃ ॥ **101** ॥ 468

സൂര്യേണാഭ്യുദിതോ യശ്ച
ത്യക്തഃ സൂര്യേണ വാ സ്വപൻ।
അൻയത്രാതുരഭാവാത്തു
പ്രായശ്ചിത്തീ ഭവേന്നരഃ ॥ **102** ॥ 469

തസ്മാദനുദിതേ സൂര്യേ സമുത്ഥായ മഹീപതേ।
ഉപതിഷ്ഠേന്നരസ്സന്ധ്യാമസ്വപംശ്ച ദിനാന്തജാം ॥ **103** ॥ 470

ഉപതിഷ്ഠന്തി വൈ സന്ധ്യാം യേ ന പൂർവാം ന പശ്ചിമാം।
വ്രജന്തി തേ ദുരാത്മാനസ്താമിസ്രം നരകം നൃപ ॥ **104** ॥ 471

പുനഃ പാകമുപാദായ സായമപ്യവനീപതേ।
വൈശ്വദേവനിമിത്തം വൈ പത്ന്യമന്ത്രം ബലിം ഹരേത് ॥ **105** ॥ 472

തത്രാപി ശ്വപചാദിഭ്യസ്തഥൈവാന്നവിസർജനം ॥ **106** ॥ 473

അതിഥിം ചാഗതം തത്ര സ്വശക്ത്യാ പൂജയേദ് ബുധഃ।
പാദശൗചാസനപ്രഹ്വസ്വാഗതോക്ത്യാ ച പൂജനം।
തതശ്ചാന്നപ്രദാനേന ശയനേന ച പാർഥിവ ॥ **107** ॥ 474

ദിവാതിഥൗ തു വിമുഖേ ഗതേ യത്പാതകം നൃപ।
തദേവാഷ്ടഗുണം പുംസസ്സൂർയോഢേ വിമുഖേ ഗതേ ॥ **108** ॥ 475

തസ്മാത്സ്വശക്ത്യാ രാജേന്ദ്ര സൂർയോഢമതിഥിം നരഃ।
പൂജയേത്പൂജിതേ തസ്മിൻപൂജിതാസ്സർവദേവതാഃ ॥ **109** ॥ 476

അന്നശാകാംബുദാനേന സ്വശക്ത്യാ പൂജയേത്പുമാൻ।
ശയനപ്രസ്തരമഹീപ്രദാനൈരഥവാപി തം ॥ **110** ॥ 477

കൃതപാദാദിശൗചസ്തു ഭുക്ത്വാ സായം തതോ ഗൃഹീ।
ഗച്ഛേച്ഛയ്യാമസ്ഫുടിതാമപി ദാരുമയീം നൃപ ॥ **111** ॥ 478

നാവിശാലാം ന വൈ ഭഗ്നാം നാസമാം മലിനാം ന ച।
ന ച ജന്തുമയീം ശയ്യാമധിതിഷ്ഠേദനാസ്തൃതാം ॥ **112** ॥ 479

പ്രാച്യാം ദിശി ശിരശ്ശസ്തം യാമ്യായാമഥ വാ നൃപ।
സദൈവ സ്വപതഃ പുംസോ വിപരീതം തു രോഗദം ॥ **113** ॥ 480

ഋതാവുപഗമശ്ശസ്തസ്സ്വപത്ന്യാമവനീപതേ।
പുന്നാമർക്ഷേ ശുഭേ കാലേ ജ്യേഷ്ഠായുഗ്മാസു രാത്രിഷു ॥ **114** ॥ 481

നാദ്യൂനാം തു സ്ത്രിയം ഗച്ഛേന്നാതുരാം ന രജസ്വലാം।
നാനിഷ്ടാം ന പ്രകുപിതാം ന ത്രസ്താം ന ച ഗർഭിണീം ॥ **115** ॥ 482

നാദക്ഷിണാം നാന്യകാമാം
നാകാമാം നാന്യയോഷിതം।

ക്ഷുത്ക്ഷാമാം നാതിഭുക്തവാം വാ
സ്വയം ചൈഭിർഗുണൈർയുതഃ ॥ **116** ॥ 483

സ്നാതസ്സുഗ്രന്ധധൃക്പ്രീതോ നാധ്മാതഃ ക്ഷുധിതോഽപി വാ।
സകാമസ്സാനുരാഗശ്ച വ്യവായം പുരുഷോ വ്രജേത് ॥ **117** ॥ 484

ചതുർദശ്യഷ്ടമീ ചൈവ തഥാമാ ചാഥ പൂർണിമാ।
പർവാണ്യേതാനി രാജേന്ദ്ര രവിസംക്രാന്തിരേവ ച ॥ **118** ॥ 485

തൈലസ്ത്രീമാംസസംഭോഗീ
സർവേഷ്വേതേഷു വൈ പുമാൻ।
വിൺമൂത്രഭോജനം നാമ
പ്രയാതി നരകം മൃതഃ ॥ **119** ॥ 486

അശേഷപർവസ്വേതേഷു തസ്മാത്സംയമിഭിർബുധൈഃ।
ഭാവ്യം സച്ഛാസ്ത്രദേവേജ്യാധ്യാനജപ്യപരൈർനരൈഃ ॥ **120** ॥ 487

നാന്യയോനാവയോനൗ വാ നോപയുക്തൗഷധസ്തഥാ।
ദ്വിജദേവഗുരൂണാം ച വ്യവായീ നാശ്രമേ ഭവേത് ॥ **121** ॥ 488

ചൈത്യചത്വരതീർഥേഷു നൈവ ഗോഷ്ഠേ ചതുഷ്പഥേ।
നൈവ ശ്മശാനോപവനേ സലിലേഷു മഹീപതേ ॥ **122** ॥ 489

പ്രോക്തപർവസ്വശേഷേഷു നൈവ ഭൂപാല സന്ധ്യയോഃ।
ഗച്ഛേദ്വ്യവായം മതിമാന്ന മൂത്രോച്ചാരപീഡിതഃ ॥ **123** ॥ 490

പർവസ്വഭിഗമോഽധന്യോ ദിവാ പാപപ്രദോ നൃപ।
ഭുവി രോഗാവഹോ നൃണാമപ്രശസ്തോ ജലാശയേ ॥ **124** ॥ 491

പരദാരാന്ന ഗച്ഛേച്ച മനസാപി കഥഞ്ചന।
കിമു വാചാസ്ഥിബന്ധോഽപി നാസ്തി തേഷു വ്യവായിനാം ॥ **125** ॥ 492

മൃതോ നരകമഭ്യേതി ഹീയതേഽത്രാപി ചായുഷഃ।
പരദാരരതിഃ പുംസാമിഹ ചാമുത്ര ഭീതിദാ ॥ **126** ॥ 493

ഇതി മത്വാ സ്വദാരേഷു ഋതുമത്സു ബുധോ വ്രജേത്।
യഥോക്തദോഷഹീനേഷു സകാമേഷ്വന്യതാവപി ॥ **127** ॥ 494

॥ ഇതി ശ്രീവിഷ്ണുപുരാണേ തൃതീയേംശേ ഏകാദശോഽധ്യായഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

॥ തൃതീയേംഽശേ ദ്വാദശോഽധ്യായഃ ॥

ഔർവ ഉവാച

ദേവഗോബ്രാഹ്മണാൻസിദ്ധാ -
ൻവൃദ്ധാചാർയാംസ്തഥാർചയേത് ।
ദ്വികാലം ച നമേത്സന്ധ്യാ -
മഗ്നീനുപചരേത്തഥാ ॥ **1** ॥ 495

സദാഽനുപഹതേ വസ്ത്രേ പ്രശസ്താശ്ച മഹൗഷധീഃ ।
ഗാരുഡാനി ച രത്നാനി ബിഭൃയാത്പ്രയതോ നരഃ ॥ **2** ॥ 496

പ്രസ്നിഗ്ധാമലകേശശ്ച സുഗന്ധശ്ചാരുവേഷധൃക് ।
സിതാസ്സുമനസോ ഹൃദ്യാ ബിഭൃയാച്ച നരസ്സദാ ॥ **3** ॥ 497

കിഞ്ചിത്പരസ്വം ന ഹരേന്നാൽപമപ്യപ്രിയം വദേത് ।
പ്രിയം ച നാനൃതം ബ്രൂയാന്നാൻയദോഷാനുദീരയേത് ॥ **4** ॥ 498

നാൻയസ്ത്രിയം തഥാ വൈരം രോചയേത്പുരുഷർഷഭ ।
ന ദുഷ്ടം യാനമാരോഹേത്കൂലച്ഛായാം ന സംശ്രയേത് ॥ **5** ॥ 499

വിദ്വിഷ്ടപതിതോൻമത്തബഹുവൈരാദികീടകൈഃ ।
ബന്ധകീ ബന്ധകീഭർതുഃ ക്ഷുദ്രാനൃതകഥൈസ്സഹ ॥ **6** ॥ 500

തഥാതിവ്യയശീലൈശ്ച പരിവാദരതൈശ്ശഠൈഃ ।
ബുധോ മൈത്രീം ന കുർവീത നൈകഃ പന്ഥാനമാശ്രയേത് ॥ **7** ॥ 501

നാവഗാഹേജ്ജലൗഘസ്യ വേഗമഗ്രേ നരേശ്വര।
പ്രദീപ്തം വേശ്മ ന വിശേന്നാരോഹേച്ഛിഖരം തരോഃ ॥ **8** ॥ 502

ന കുർയാദ്ദന്തസംഘർഷം കുഷ്ണീയാച്ച ന നാസികാം।
നാസംവൃതമുഖോ ജൃംഭേച്ഛ്വാസകാസൗ വിസർജയേത് ॥ **9** ॥ 503

നോച്ചൈർഹസേത്സശബ്ദം ച ന മുഞ്ചേത്പവനം ബുധഃ।
നഖാന്ന ഖാദയേച്ഛിന്ദ്യാന്ന തൃണം ന മഹീം ലിഖേത് ॥ **10** ॥ 504

ന ശ്മശ്രു ഭക്ഷയേൽലോഷ്ടം ന മൃദ്നീയാദ്വിചക്ഷണഃ।
ജ്യോതീംഷ്യമേധ്യശസ്താനി നാഭിവീക്ഷേത ച പ്രഭോ ॥ **11** ॥ 505

നഗ്നാം പരസ്ത്രിയം ചൈവ സൂർയം ചാസ്തമയോദയേ।
ന ഹുംകുർയാച്ഛവം ഗന്ധം ശവഗന്ധോ ഹി സോമജഃ ॥ **12** ॥ 506

ചതുഷ്പഥം ചൈത്യതരും ശ്മശാനോപവനാനി ച।
ദുഷ്ടസ്ത്രീസന്നികർഷം ച വർജയേന്നിശി സർവദാ ॥ **13** ॥ 507

പൂജ്യദേവദ്വിജജ്യോതിശ്ഛായാം നാതിക്രമേദ് ബുധഃ।
നൈകശ്ശൂൻയാടവീം ഗച്ഛേത്തഥാ ശൂൻയഗൃഹേ വസേത് ॥ **14** ॥ 508

കേശാസ്ഥികണ്ടകാമേധ്യബലിഭസ്മതുഷാംസ്തഥാ।
സ്നാനാർദ്രധരണീം ചൈവ ദൂരതഃ പരിവർജയേത് ॥ **15** ॥ 509

നാനാർയാനാശ്രയേത്കാംശ്ചിന്ന ജിഹ്യം രോചയേദ് ബുധഃ।
ഉപസർപേന്ന വൈ വ്യാലം ചിരം തിഷ്ഠേന്ന വോത്ഥിതഃ ॥ **16** ॥ 510

അതീവ ജാഗരസ്വപ്നേ തദ്വത്സ്നാനാസനേ ബുധഃ।
ന സേവേത തഥാ ശയ്യാം വ്യായാമം ച നരേശ്വര ॥ **17** ॥ 511

ദംഷ്ട്രിണഃ ശൃംഗിണശ്ചൈവ
പ്രാജ്ഞോ ദൂരേണ വർജയേത്।

അവശ്യായം ച രാജേന്ദ്ര
പുരോവാതാതപൗ തഥാ ॥ **18** ॥ 512

ന സ്നായാന്ന സ്വപേന്നഗ്നോ
ന ചൈവോപസ്പൃശേദ് ബുധഃ।
മുക്തകേശശ്ച നാചാമേ -
ദ്ദേവാദ്യർചാം ച വർജയേത് ॥ **19** ॥ 513

ഹോമദേവാർചനാദ്യാസു ക്രിയാസ്വാചമനേ തഥാ।
നൈകവസ്ത്രഃ പ്രവർതേത ദ്വിജവാചനികേ ജപേ ॥ **20** ॥ 514

നാസമഞ്ജസശീലൈസ്തു സഹാസീത കഥഞ്ചന।
സദ്വൃത്തസന്നികർഷോ ഹി ക്ഷണാർദ്ധമപി ശസ്യതേ ॥ **21** ॥ 515

വിരോധം നോത്തമൈർഗച്ഛേന്നാധമൈശ്ച സദാ ബുധഃ।
വിവാഹശ്ച വിവാദശ്ച തുൽയശീലൈർന്യുപേഷ്യതേ ॥ **22** ॥ 516

നാരഭേത കലിം പ്രാജ്ഞശ്ശുഷ്കവൈരം ച വർജയേത്।
അപ്യൽപഹാനിസ്സോഢവ്യാ വൈരേണാർഥാഗമം ത്യജേത് ॥ **23** ॥ 517

സ്നാതോ നാംഗാനി സമ്മാർജേത്സ്നാനശാട്യാ ന പാണിനാ।
ന ച നിർധൂനയേത്കേശാന്നാചാമേച്ചൈവ ചോത്ഥിതഃ ॥ **24** ॥ 518

പാദേന നാക്രമേത്പാദം ന പൂജ്യാഭിമുഖം നയേത്।
നോച്ചാസനം ഗുരോരഗ്രേ ഭജേതാവിനയാൻവിതഃ ॥ **25** ॥ 519

അപസവ്യം ന ഗച്ഛേച്ച ദേവാഗാരചതുഷ്പഥാൻ।
മാംഗൽയപൂജ്യാംശ്ച തഥാ വിപരീതാന്ന ദക്ഷിണം ॥ **26** ॥ 520

സോമാർകാഗ്ന്യംബുവായൂനാം പൂജ്യാനാം ച ന സമ്മുഖം।
കുർയാന്നിഷ്ഠീവവിൺമൂത്രസമുത്സർഗം ച പണ്ഡിതഃ ॥ **27** ॥ 521

തിഷ്ഠന്ന മൂത്രയേത്തദ്വത്പഥിഷ്വപി ന മൂത്രയേത്।
ശ്ലേഷ്മവിൺമൂത്രരക്തതാനി സർവദൈവ ന ലംഘയേത് ॥ **28** ॥ 522

ശ്ലേഷ്മശിംഖാണികോത്സർഗോ നാന്നകാലേ പ്രശസ്യതേ।
ബലിമംഗലജപ്യാദൗ ന ഹോമേ ന മഹാജനേ ॥ **29** ॥ 523

യോഷിതോ നാവമന്യേത ന ചാസാം വിശ്വസേദ് ബുധഃ।
ന ചൈവേർഷ്യാ ഭവേത്താസു ന ധിക്കുർയാത്കദാചന ॥ **30** ॥ 524

മംഗല്യപുഷ്പരത്നാജ്യപൂജ്യാനനഭിവാദ്യ ച।
ന നിഷ്ക്രമേദ് ഗൃഹാത്പ്രാജ്ഞസ്സദാചാരപരോ നരഃ ॥ **31** ॥ 525

ചതുഷ്പഥാന്നമസ്കുർയാത്കാലേ ഹോമപരോ ഭവേത്।
ദീനാനഭ്യുദ്ധരേത്സാധൂനുപാസീത ബഹുശ്രുതാൻ ॥ **32** ॥ 526

ദേവർഷിപൂജകസ്സമ്യക്പിതൃപിണ്ഡോദകപ്രദഃ।
സത്കർതാ ചാതിഥീനാം യഃ സ ലോകാനുത്തമാൻവ്രജേത് ॥ **33** ॥ 527

ഹിതം മിതം പ്രിയം കാലേ വശ്യാത്മാ യോഽഭിഭാഷതേ।
സ യാതി ലോകാനാഹ്ലാദഹേതുഭൂതാന്നൃപാക്ഷയാൻ ॥ **34** ॥ 528

ധീമാൻഹ്രീമാൻക്ഷമായുക്തോ
ഹ്യാസ്തികോ വിനയാൻവിതഃ।
വിദ്യാഭിജനവൃദ്ധാനാം
യാതി ലോകാനനുത്തമാൻ ॥ **35** ॥ 529

അകാലഗർജിതാദൗ ച പർവസ്വാശൗചകാദിഷു।
അനധ്യായം ബുധഃ കുർയാദുപരാഗാദികേ തഥാ ॥ **36** ॥ 530

ശമം നയതി യഃ ക്രുദ്ധാൻസർവബന്ധുരമത്സരീ।
ഭീതാശ്വാസനകൃത്സാധുസ്സ്വർഗസ്തസ്യാൽപകം ഫലം ॥ **37** ॥ 531

വർഷാതപാദിഷു ച്ഛത്രീ ദണ്ഡീ രാത്ര്യടവീഷു ച ।
ശരീരത്രാണകാമോ വൈ സോപാനത്കസ്സദാ വ്രജേത് ॥ **38** ॥ 532

നോർധ്വം ന തിർയഗ്ദൂരം വാ ന പശ്യൻപർയടേദ് ബുധഃ ।
യുഗമാത്രം മഹീപൃഷ്ഠം നരോ ഗച്ഛേദ്വിലോകയൻ ॥ **39** ॥ 533

ദോഷഹേതൂനശേഷാംശ്ച വശ്യാത്മാ യോ നിരസ്യതി ।
തസ്യ ധർമാർഥകാമാനാം ഹാനിർനാൽപാപി ജായതേ ॥ **40** ॥ 534

സദാചാരരതഃ പ്രാജ്ഞോ വിദ്യാവിനയശിക്ഷിതഃ ।
പാപേഽപ്യപാപഃ പരുഷേ ഹ്യഭിധത്തേ പ്രിയാണി യഃ ।
മൈത്രീദ്രവാന്തഃകരണസ്തസ്യ മുക്തിഃ കരേ സ്ഥിതാ ॥ **41** ॥ 535

യേ കാമക്രോധലോഭാനാം വീതരാഗാ ന ഗോചരേ ।
സദാചാരസ്ഥിതാസ്തേഷാമനുഭാവൈർധൃതാ മഹീ ॥ **42** ॥ 536

തസ്മാത്സത്യം വദേത്പ്രാജ്ഞോ യത്പരപ്രീതികാരണം ।
സത്യം യത്പരദുഃഖായ തദാ മൗനപരോ ഭവേത് ॥ **43** ॥ 537

പ്രിയമുക്തം ഹിതം നൈതദിതി മത്വാ ന തദ്വദേത് ।
ശ്രേയസ്തത്ര ഹിതം വാച്യം യദ്യപ്യത്യന്തമപ്രിയം ॥ **44** ॥ 538

പ്രാണിനാമുപകാരായ യഥൈവേഹ പരത്ര ച ।
കർമണാ മനസാ വാചാ തദേവ മതിമാൻഭജേത് ॥ **45** ॥ 539

॥ ഇതി ശ്രീവിഷ്ണുപുരാണേ തൃതീയേംഽശേ ദ്വാദശോഽധ്യായഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

॥ തൃതീയേംഽശേ ത്രയോദശോഽധ്യായഃ ॥

ഔർവ ഉവാച

സചൈലസ്യ പിതുഃ സ്നാനം ജാതേ പുത്രേ വിധീയതേ।
ജാതകർമ തദാ കുർയാച്ഛ്രാദ്ധമഭ്യുദയേ ച യത് ॥ **1** ॥ 540

യുഗ്മാന്ദേവാംശ്ച പിത്ര്യാംശ്ച സമ്യക്സവ്യക്രമാദ് ദ്വിജാൻ।
പൂജയേദ്ഭോജയേച്ചൈവ തൻമനാ നാൻയമാനസഃ ॥ **2** ॥ 541

ദധ്യക്ഷതൈസ്സുബദരൈഃ പ്രാങ്മുഖോദങ്മുഖോഽപി വാ।
ദേവതീർഥേന വൈ പിണ്ഡാന്ദദ്യാത്കായേന വാ നൃപ ॥ **3** ॥ 542

നാന്ദീമുഖഃ പിതൃഗണസ്തേന ശ്രാദ്ധേന പാർഥിവ।
പ്രീയതേ തത്തു കർത്തവ്യം പുരുഷൈസ്സർവവൃദ്ധിഷു ॥ **4** ॥ 543

കൻയാപുത്രവിവാഹേഷു പ്രവേശേഷു ച വേശ്മനഃ।
നാമകർമണി ബാലാനാം ചൂഡാകർമാദികേ തഥാ ॥ **5** ॥ 544

സീമന്തോന്നയനേ ചൈവ പുത്രാദിമുഖദർശനേ।
നാന്ദീമുഖം പിതൃഗണം പൂജയേത്പ്രയതോ ഗൃഹീ ॥ **6** ॥ 545

പിതൃപൂജാക്രമഃ പ്രോക്തോ വൃദ്ധാവേഷ സനാതനഃ।
ശ്രൂയതാമവനീപാല പ്രേതകർമക്രിയാവിധിഃ ॥ **7** ॥ 546

പ്രേതദേഹം ശുഭൈഃ സ്നാനൈസ്സ്നാപിതം സ്രഗ്വിഭൂഷിതം।
ദഗ്ധ്വാ ഗ്രാമാദ്ബഹിഃ സ്നാത്വാ സചൈലസ്സലിലാശയേ ॥ **8** ॥ 547

യത്ര തത്ര സ്ഥിതായൈതദമുകായേതി വാദിനഃ।
ദക്ഷിണാഭിമുഖാ ദദ്യുർബാന്ധവാസ്സലിലാഞ്ജലീൻ ॥ **9** ॥ 548

പ്രവിഷ്ടാശ്ച സമം ഗോഭിർഗ്രാമം നക്ഷത്രദർശനേ।
കടകർമ തതഃ കുർയുർഭൂമൗ പ്രസ്തരശായിനഃ ॥ **10** ॥ 549

ദാതവ്യോഽനുദിനം പിണ്ഡഃ പ്രേതായ ഭുവി പാർഥിവ।
ദിവാ ച ഭക്തം ഭോക്തവ്യമമാംസം മനുജർഷഭ ॥ **11** ॥ 550

ദിനാനി താനി ചേച്ഛ്രാതഃ കർതവ്യം വിപ്രഭോജനം।
പ്രേതാ യാന്തി തഥാ തൃപ്തിം ബന്ധുവർഗേണ ഭുഞ്ജതാ ॥ **12** ॥ 551

പ്രഥമേഽഹ്നി തൃതീയേ ച സപ്തമേ നവമേ തഥാ।
വസ്ത്രത്യാഗബഹിസ്സ്നാനേ കൃത്വാ ദദ്യാത്തിലോദകം ॥ **13** ॥ 552

ചതുർഥേഽഹ്നി ച കർതവ്യം തസ്യാസ്ഥിചയനം നൃപ।
തദൂർധ്വമംഗസംസ്പർശസ്സപിണ്ഡാനാമപീഷ്യതേ ॥ **14** ॥ 553

യോഗ്യാസ്സർവക്രിയാണാം തു സമാനസലിലാസ്തഥാ।
അനുലേപനപുഷ്പാദിഭോഗാദൻയത്ര പാർഥിവ ॥ **15** ॥ 554

ശയ്യാസനോപഭോഗശ്ച സപിണ്ഡാനാമപീഷ്യതേ।
ഭസ്മാസ്ഥിചയനാദൂർധ്വം സംയോഗോ ന തു യോഷിതാം ॥ **16** ॥ 555

ബാലേ ദേശാന്തരസ്ഥേ ച പതിതേ ച മുനൗ മൃതേ।
സദ്യശ്ശൗചം തഥേച്ഛാതോ ജലാഗ്ന്യുദ്ബന്ധനാദിഷു ॥ **17** ॥ 556

മൃതബന്ധോർദശാഹാനി കുലസ്യാന്നം ന ഭുജ്യതേ।
ദാനം പ്രതിഗ്രഹോ ഹോമഃ സ്വാധ്യായശ്ച നിവർതതേ ॥ **18** ॥ 557

വിപ്രസ്യൈതദ് ദ്വാദശാഹം രാജൻയസ്യാപ്യശൗചകം।
അർധമാസം തു വൈശ്യസ്യ മാസം ശൂദ്രസ്യ ശുദ്ധയേ ॥ **19** ॥ 558

അയുജോ ഭോജയേത്കാമം ദ്വിജാനന്തേ തതോ ദിനേ।
ദദ്യാദ്ദർഭേഷു പിണ്ഡം ച പ്രേതായോച്ഛിഷ്ടസന്നിധൗ ॥ **20** ॥ 559

വാർയായുധപ്രതോദാസ്തു
ദണ്ഡശ്ച ദ്വിജഭോജനാത്।
സ്പ്രഷ്ടവ്യോഽനന്തരം വർണൈഃ
ശുദ്ധേരന്തേ തതഃ ക്രമാത് ॥ **21** ॥ 560

തതസ്സ്വവർണധർമാ യേ വിപ്രാദീനാമുദാഹൃതാഃ।
താൻകുർവീത പുമാഞ്ജീവേന്നിജധർമാർജനൈസ്തഥാ ॥ **22** ॥ 561

മൃതാഹനി ച കർതവ്യമേകോദ്ദിഷ്ടമതഃ പരം।
ആഹ്വാനാദിക്രിയാദൈവനിയോഗരഹിതം ഹി തത് ॥ **23** ॥ 562

ഏകോഽർഘ്യസ്തത്ര ദാതവ്യസ്തഥൈവൈകപവിത്രകം।
പ്രേതായ പിണ്ഡോ ദാതവ്യോ ഭുക്തവത്സു ദ്വിജാതിഷു ॥ **24** ॥ 563

പ്രശ്നശ്ച തത്രാഭിരതിർയജമാനൈർദ്വിജൻമനാം।
അക്ഷയ്യമമുകസ്യേതി വക്തവ്യം വിരതൗ തഥാ ॥ **25** ॥ 564

ഏകോദ്ദിഷ്ടമയോ ധർമ ഇത്ഥമാവത്സരാത്സ്മൃതഃ।
സപിണ്ഡീകരണം തസ്മിൻകാലേ രാജേന്ദ്ര തച്ഛ്രുണു ॥ **26** ॥ 565

ഏകോദ്ദിഷ്ടവിധാനേന കാർയം തദപി പാർഥിവ।
സംവത്സരേഽഥ ഷഷ്ഠേ വാ മാസേ വാ ദ്വാദശേഽഹ്നി തത് ॥ **27** ॥ 566

തിലഗന്ധോദകൈർയുക്തം തത്ര പാത്രചതുഷ്ടയം ॥ **28** ॥ 567

പാത്രം പ്രേതസ്യ തത്രൈകം പൈത്രം പാത്രത്രയം തഥാ।
സേചയേത്പിതൃപാത്രേഷു പ്രേതപാത്രം തതസ്ത്രിഷു ॥ **29** ॥ 568

തതഃ പിതൃത്വമാപന്നേ
തസ്മിൻപ്രേതേ മഹീപതേ।
ശ്രാദ്ധധർമൈരശേഷൈസ്തു
തത്പൂർവാനർചയേത്പിതൃൻ ॥ **30** ॥ 569

പുത്രഃ പൗത്രഃ പ്രപൗത്രോ വാ ഭ്രാതാ വാ ഭ്രാതൃസന്തതിഃ।
സപിണ്ഡസന്തതിർവാപി ക്രിയാർഹോ നൃപ ജായതേ ॥ **31** ॥ 570

തേഷാമഭാവേ സർവേഷാം സമാനോദകസന്തതിഃ।
മാതൃപക്ഷസപിണ്ഡേന സംബദ്ധാ യേ ജലേന വാ ॥ **32** ॥ 571

കുലദ്വയേഽപി ചോച്ഛിന്നേ സ്ത്രീഭിഃ കാർയാഃ ക്രിയാ നൃപ ॥ **33** ॥ 572

സംഘാതാന്തർഗതൈർവാപി കാർയാഃ പ്രേതസ്യ ച ക്രിയാഃ।
ഉത്സന്നബന്ധുരിക്ഥാദ്വാ കാരയേദവനീപതിഃ ॥ **34** ॥ 573

പൂർവാഃ ക്രിയാ മധ്യമാശ്ച തഥാ ചൈവോത്തരാഃ ക്രിയാഃ।
ത്രിപ്രകാരാഃ ക്രിയാഃ സർവാസ്താസാം ഭേദം ശൃണുഷ്വ മേ ॥ **35** ॥ 574

ആദാഹവാർയായുധാദിസ്പർശാദ്യന്താസ്തു യാഃ ക്രിയാഃ।
താഃ പൂർവാ മധ്യമാ മാസി മാസ്യേകോദ്ദിഷ്ടസംജ്ഞിതാഃ ॥ **36** ॥ 575

പ്രേതേ പിതൃത്വമാപന്നേ
സപിണ്ഡീകരണാദനു।
ക്രിയന്തേ യാഃ ക്രിയാഃ പിത്ര്യാഃ
പ്രോച്യന്തേ താ നൃപോത്തരാഃ ॥ **37** ॥ 576

പിതൃമാതൃസപിണ്ഡൈസ്തു സമാനസലിലൈസ്തഥാ।
സംഘാതാന്തർഗതൈർവാപി രാജ്ഞാ തദ്ധനഹാരിണാ ॥ **38** ॥ 577

പൂർവാഃ ക്രിയാശ്ച കർതവ്യാഃ
പുത്രാദ്യൈരേവ ചോത്തരാഃ।
ദൗഹിത്രൈർവാ നൃപശ്രേഷ്ഠ
കാർയാസ്തത്തനയൈസ്തഥാ ॥ **39** ॥ 578

മൃതാഹനി ച കർതവ്യാഃ സ്ത്രീണാമപ്യുത്തരാഃ ക്രിയാഃ।
പ്രതിസംവത്സരം രാജന്നേകോദ്ദിഷ്ടവിധാനതഃ ॥ **40** ॥ 579

തസ്മാദുത്തരസംജ്ഞായാഃ ക്രിയാസ്താഃ ശൃണു പാർഥിവ।
യഥാ യഥാ ച കർതവ്യാ വിധിനാ യേന ചാനഘ ॥ **41** ॥ 580

॥ ഇതി ശ്രീവിഷ്ണുപുരാണേ തൃതീയേംശേ ത്രയോദശോഽധ്യായഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

॥ തൃതീയേംഽശേ ചതുർദശോഽധ്യായഃ ॥

ഔർവ ഉവാച

ബ്രഹ്മേന്ദ്രരുദ്രനാസത്യസൂർയാഗ്നിവസുമാരുതാൻ ।
വിശ്വേദേവാൻപിതൃഗണാൻവയാംസി മനുജാൻപശൂൻ ॥ **1** ॥ 581

സരീസൃപാനൃഷിഗണാൻയച്ചാൻയദ്ഭൂതസംജ്ഞിതം ।
ശ്രാദ്ധം ശ്രദ്ധാൻവിതഃ കുർവൻപ്രീണയത്യഖിലം ജഗത് ॥ **2** ॥ 582

മാസി മാസ്യസിതേ പക്ഷേ പഞ്ചദശ്യാം നരേശ്വര ।
തഥാഷ്ടകാസു കുർവീത കാമ്യാൻകാലാംശ്രൃണുഷ്വ മേ ॥ **3** ॥ 583

ശ്രാദ്ധാർഹമാഗതം ദ്രവ്യം വിശിഷ്ടമഥ വാ ദ്വിജം ।
ശ്രാദ്ധം കുർവീത വിജ്ഞായ വ്യതീപാതേഽയനേ തഥാ ॥ **4** ॥ 584

വിഷുവേ ചാപി സമ്പ്രാപ്തേ ഗ്രഹണേ ശശിസൂർയയോഃ ।
സമസ്തേഷ്വേവ ഭൂപാല രാശിഷ്വർകേ ച ഗച്ഛതി ॥ **5** ॥ 585

നക്ഷത്രഗ്രഹപീഡാസു ദുഷ്ടസ്വപ്നാവലോകനേ ।
ഇച്ഛാശ്രാദ്ധാനി കുർവീത നവസസ്യാഗമേ തഥാ ॥ **6** ॥ 586

അമാവാസ്യാ യദാ മൈത്ര -
വിശാഖാസ്വാതിയോഗിനീ ।
ശ്രാദ്ധൈഃ പിതൃഗണസ്തൃപ്തിം
തഥാപ്നോത്യഷ്ടവാർഷികീം ॥ **7** ॥ 587

അമാവാസ്യാ യദാ പുഷ്യേ രൗദ്രേ ചർക്ഷേ പുനർവസൗ।
ദ്വാദശാബ്ദം തദാ തൃപ്തിം പ്രയാന്തി പിതരോർചിതാഃ ॥ **8** ॥ 588

വാസവാജൈകപാദർക്ഷേ പിതൄണാം തൃപ്തിമിച്ഛതാം।
വാരുണേ വാപ്യമാവാസ്യാ ദേവാനാമപി ദുർലഭാ ॥ **9** ॥ 589

നവസ്വൃക്ഷേഷ്വമാവാസ്യാ യദൈതേഷ്വവനീപതേ।
തദാ ഹി തൃപ്തിദം ശ്രാദ്ധം പിതൄണാം ശൃണു ചാപരം ॥ **10** ॥ 590

ഗീതം സനത്കുമാരേണ യഥൈലായ മഹാത്മനേ।
പൃച്ഛതേ പിതൃഭക്തായ പ്രശ്രയാവനതായ ച ॥ **11** ॥ 591

ശ്രീസനത്കുമാര ഉവാച

വൈശാഖമാസസ്യ ച യാ തൃതീയാ
നവമ്യസൗ കാർതികശുക്ലപക്ഷേ।
നഭസ്യ മാസസ്യ ച കൃഷ്ണപക്ഷ
ത്രയോദശീ പഞ്ചദശീ ച മാഘേ ॥ **12** ॥ 592

ഏതാ യുഗാദ്യാഃ കഥിതാഃ പുരാണേ -
ഷ്വനന്തപുണ്യാസ്തിഥയശ്ചതസ്രഃ।
ഉപപ്ലവേ ചന്ദ്രമസോ രവേശ്ച
ത്രിഷ്വഷ്ടകാസ്വപ്യയനദ്വയേ ച ॥ **13** ॥ 593

പാനീയമപ്യത്ര തിലൈർവിമിശ്രം
ദദ്യാത്പിതൃഭ്യഃ പ്രയതോ മനുഷ്യഃ।
ശ്രാദ്ധം കൃതം തേന സമാസഹസ്രം
രഹസ്യമേതത്പിതരോ വദന്തി ॥ **14** ॥ 594

മാഘേഽസിതേ പഞ്ചദശീ കദാചി -
ദുപൈതി യോഗം യദി വാരുണേന।

ഋക്ഷേണ കാലസ്സു പരഃ പിതൄണാം
ന ഹ്യൽപപുണ്യൈർനൃപ ലഭ്യതേസൗ ॥ **15** ॥ 595

കാലേ ധനിഷ്ഠാ യദി നാമ തസ്മി -
ന്നഭവേത്തു ഭൂപാല തദാ പിതൃഭ്യഃ।
ദത്തം ജലാന്നം പ്രദദാതി തൃപ്തിം
വർഷായുതം തത്കുലജൈർമനുഷ്യൈഃ ॥ **16** ॥ 596

തത്രൈവ ചേദ്ഭാദ്രപദാ നു പൂർവാ
കാലേ യഥാവത്ക്രിയതേ പിതൃഭ്യഃ।
ശ്രാദ്ധം പരാം തൃപ്തിമുപേത്യ തേന
യുഗം സഹസ്രം പിതരസ്സ്വപന്തി ॥ **17** ॥ 597

ഗംഗാം ശതദ്രൂ യമുനാം വിപാശാം
സരസ്വതീം നൈമിഷഗോമതീം വാ।
തത്രാവഗാഹ്യാർചനമാദരേണ
കൃത്വാ പിതൄണാം ദുരിതാനി ഹന്തി ॥ **18** ॥ 598

ഗായന്തി ചൈതത്പിതരഃ കദാനു
വർഷാമഘാതൃപ്തിമവാപ്യ ഭൂയഃ।
മാഘാസിതാന്തേ ശുഭതീർഥതോയൈ -
ർയാസ്യാമ തൃപ്തിം തനയാദിദത്തൈഃ ॥ **19** ॥ 599

ചിത്തം ച വിത്തം ച നൃണാം വിശുദ്ധം
ശസ്തശ്ച കാലഃ കഥിതോ വിധിശ്ച।
പാത്രം യതോക്തം പരമാ ച ഭക്തി -
ർനൃണാം പ്രയച്ഛന്ത്യഭിവാംഛിതാനി ॥ **20** ॥ 600

പിതൃഗീതാന്തഥൈവാത്ര ശ്ലോകാംസ്താംശ്ശൃണു പാർഥിവ।
ശ്രുത്വാ തഥൈവ ഭവതാ ഭാവ്യം തത്രാദൃതാത്മനാ ॥ **21** ॥ 601

അപി ധന്യഃ കുലേ ജായാദസ്മാകം മതിമാന്നരഃ।
അകുർവൻവിത്തശാഠ്യം യഃ പിണ്ഡാന്നോ നിർവപിഷ്യതി ॥ **22** ॥ 602

രത്നം വസ്ത്രം മഹായാനം സർവഭോഗാദികം വസു।
വിഭവേ സതി വിപ്രേഭ്യോ യോഽസ്മാനുദ്ദിശ്യ ദാസ്യതി ॥ **23** ॥ 603

അന്നേന വാ യഥാശക്ത്യാ കാല്യേഽസ്മിൻഭക്തിനമ്രധീഃ।
ഭോജയിഷ്യതി വിപ്രാഗ്ര്യാംസ്തൻമാത്രവിഭവോ നരഃ ॥ **24** ॥ 604

അസമർഥോഽന്നദാനസ്യ ധാന്യമാമം സ്വശക്തിതഃ।
പ്രദാസ്യതി ദ്വിജാഗ്ര്യേഭ്യഃ സ്വൽപാൽപാം വാപി ദക്ഷിണാം ॥ **25** ॥ 605

തത്രാപ്യസാമർഥ്യയുതഃ കരാഗ്രാഗ്രസ്ഥിതാംസ്തിലാൻ।
പ്രണമ്യ ദ്വിജമുഖ്യായ കസ്മൈചിദ്ഭൂപ ദാസ്യതി ॥ **26** ॥ 606

തിലൈസ്സപ്താഷ്ടഭിർവാപി സമവേതം ജലാഞ്ജലിം।
ഭക്തിനമ്രസ്സമുദ്ദിശ്യ ഭുവ്യസ്മാകം പ്രദാസ്യതി ॥ **27** ॥ 607

യതഃ കുതശ്ചിത്സമ്പ്രാപ്യ ഗോഭ്യോ വാപി ഗവാഹ്നികം।
അഭാവേ പ്രീണയന്നസ്മാഞ്ഛ്രദ്ധായുക്തഃ പ്രദാസ്യതി ॥ **28** ॥ 608

സർവാഭാവേ വനം ഗത്വാ കക്ഷമൂലപ്രദർശകഃ।
സൂര്യാദിലോകപാലാനാമിദമുച്ചൈർവദിഷ്യതി ॥ **29** ॥ 609

ന മേഽസ്തി വിത്തം ന ധനം ച നാന്യ -
ച്ഛ്രാദ്ധോപയോഗ്യം സ്വപിതൃന്നതോഽസ്മി।
തൃപ്യന്തു ഭക്ത്യാ പിതരോ മയൈതൗ
കൃതൗ ഭുജൗ വർത്മനി മാരുതസ്യ ॥ **30** ॥ 610

ഔർവ ഉവാച

ഇത്യേതത്പിതൃഭിർഗീതം ഭാവാഭാവപ്രയോജനം।
യഃ കരോതി കൃതം തേന ശ്രാദ്ധം ഭവതി പാർഥിവ ॥ **31** ॥ 611

॥ ഇതി ശ്രീവിഷ്ണുപുരാണേ തൃതീയേംഽശേ ചതുർദശോഽധ്യായഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

॥ തൃതീയേഽശേ പഞ്ചദശോഽധ്യായഃ ॥

ഔർവ ഉവാച

ബ്രാഹ്മണാൻഭോജയേച്ഛ്രാദ്ധേ യദ്ഗുണാംസ്താന്നിബോധ മേ ॥ **1** ॥ 612

ത്രിണാചികേതസ്ത്രിമധുസ്ത്രിസുപർണഷ്ഷഡംഗവിത് ।
വേദവിച്ഛ്രോത്രിയോ യോഗീ തഥാ വൈ ജ്യേഷ്ഠസാമഗഃ ॥ **2** ॥ 613

ഋത്വിക്സ്വസ്ത്രേയദൗഹിത്രജാമാതൃശ്വശുരാസ്തഥാ ।
മാതുലോഽഥ തപോനിഷ്ഠഃ പഞ്ചാഗ്ന്യഭിരതസ്തഥാ ।
ശിഷ്യാസ്സംബന്ധിനശ്ചൈവ മാതാപിതൃരതശ്ച യഃ ॥ **3** ॥ 614

ഏതാന്നിയോജയേച്ഛ്രാദ്ധേ പൂർവോക്താൻപ്രഥമേ നൃപ ।
ബ്രാഹ്മണാൻപിതൃതുഷ്ട്യർഥമനുകൽപേഷ്വനന്തരാൻ ॥ **4** ॥ 615

മിത്രധ്രുക്കുനഖീ ക്ലീബശ്ശ്യാവദന്തസ്തഥാ ദ്വിജഃ ।
കൻയാദൂഷയിതാ വഹ്നിവേദോജ്ഝസ്സോമവിക്രയീ ॥ **5** ॥ 616

അഭിശസ്തസ്തഥാ സ്തേനഃ പിശുനോ ഗ്രാമയാജകഃ ।
ഭൃതകാധ്യാപകസ്തദ്വദ്ഭൃതകാധ്യാപിതശ്ച യഃ ॥ **6** ॥ 617

പരപൂർവാപതിശ്ചൈവ മാതാപിത്രോസ്തഥോജ്ഝകഃ ।
വൃഷലീസൂതിപോഷ്ടാ ച വൃഷലീപതിരേവ ച ॥ **7** ॥ 618

തഥാ ദേവലകശ്ചൈവ ശ്രാദ്ധേ നാർഹതി കേതനം ॥ **8** ॥ 619

പ്രഥമേഽഹ്നി ബുധശ്ശസ്താംശ്രോത്രിയാദീന്നിമന്ത്രയേത് ।
കഥയേച്ച തഥൈവൈഷാം നിയോഗാൻപിതൃദൈവികാൻ ॥ **9** ॥ 620

തതഃ ക്രോധവ്യവായാദീനായാസം തൈർദ്വിജൈസ്സഹ ।
യജമാനോ ന കുർവീത ദോഷസ്തത്ര മഹാനയം ॥ **10** ॥ 621

ശ്രാദ്ധേ നിയുക്തോ ഭുക്ത്വാ വാ ഭോജയിത്വാ നിയുജ്യ ച ।
വ്യവായീ രേതസോ ഗർത്തേ മജ്ജയത്യാത്മനഃ പിതൄൻ ॥ **11** ॥ 622

തസ്മാത്പ്രഥമമത്രോക്തം ദ്വിജാഗ്ര്യാണാം നിമന്ത്രണം ।
അനിമന്തർയ ദ്വിജാനേവമാഗതാൻഭോജയേദ്യതീൻ ॥ **12** ॥ 623

പാദശൗചാദിനാ ഗേഹമാഗതാൻപൂജയേദ് ദ്വിജാൻ ॥ **13** ॥ 624

പവിത്രപാണിരാചാന്താനാസനേഷൂപവേശയേത് ।
പിതൃണാമയുജോ യുഗ്മാന്ദേവാനാമിച്ഛയാ ദ്വിജാൻ ॥ **14** ॥ 625

ദേവാനാമേകമേകം വാ പിതൃണാം ച നിയോജയേത് ॥ **15** ॥ 626

തഥാ മാതാമഹശ്രാദ്ധം വൈശ്വദേവസമൻവിതം ।
കുർവീത ഭക്തിസമ്പന്നസ്തന്ത്രം വാ വൈശ്വദൈവികം ॥ **16** ॥ 627

പ്രാങ്മുഖാൻഭോജയേദ്വിപ്രാന്ദേവാനാമുഭയാത്മകാൻ ।
പിതൃമാതാമഹാനാം ച ഭോജയേച്ചാപ്യുദങ്മുഖാൻ ॥ **17** ॥ 628

പൃഥക്തയോഃ കേചിദാഹുഃ ശ്രാദ്ധസ്യ കരണം നൃപ ।
ഏകത്രൈകേന പാകേന വദന്ത്യന്യേ മഹർഷയഃ ॥ **18** ॥ 629

വിഷ്ടരാർഥം കുശം ദത്ത്വാ സമ്പൂജ്യാർഘ്യം വിധാനതഃ ।
കുർയാദാവാഹനം പ്രാജ്ഞോ ദേവാനാം തദനുജ്ഞയാ ॥ **19** ॥ 630

യവാംബുനാ ച ദേവാനാം ദദ്യാദർഘ്യം വിധാനവിത്।
സ്രഗ്ഗന്ധധൂപദീപാംശ്ച തേഭ്യോ ദദ്യാദ്യഥാവിധി ॥ **20** ॥ 631

പിതൄണാമപസവ്യം തത്സർവമേവോപകൽപയേത്।
അനുജ്ഞാം ച തതഃ പ്രാപ്യ ദത്ത്വാ ദർഭാന്ദ്വിധാകൃതാൻ ॥ **21** ॥ 632

മന്ത്രപൂർവം പിതൄണാം തു കുർയാച്ചാവാഹനം ബുധഃ।
തിലാംബുനാ ചാപസവ്യം ദദ്യാദർഘ്യാദികം നൃപ ॥ **22** ॥ 633

കാലേ തത്രാതിഥിം പ്രാപ്തമന്നകാമം നൃപാധ്വഗം।
ബ്രാഹ്മണൈരഭ്യനുജ്ഞാതഃ കാമം തമപി ഭോജയേത് ॥ **23** ॥ 634

യോഗിനോ വിവിധൈ രൂപൈർനരാണാമുപകാരിണഃ।
ഭ്രമന്തി പൃഥിവീമേതാമവിജ്ഞാതസ്വരൂപിണഃ ॥ **24** ॥ 635

തസ്മാദഭ്യർചയേത്പ്രാപ്തം ശ്രാദ്ധകാലേഽതിഥിം ബുധഃ।
ശ്രാദ്ധക്രിയാഫലം ഹന്തി നരേന്ദ്രാപൂജിതോഽതിഥിഃ ॥ **25** ॥ 636

ജുഹുയാദ്വ്യഞ്ജനക്ഷാര -
വർജമന്നം തതോഽനലേ।
അനുജ്ഞാതോ ദ്വിജൈസ്തൈസ്തു
ത്രികൃത്വഃ പുരുഷർഷഭ ॥ **26** ॥ 637

അഗ്നയേ കവ്യവാഹായ സ്വാഹേത്യാദൗ നൃപാഹുതിഃ।
സോമായ വൈ പിതൃമതേ ദാതവ്യാ തദനന്തരം ॥ **27** ॥ 638

വൈവസ്വതായ ചൈവാൻയാ തൃതീയാ ദീയതേ തതഃ।
ഹുതാവശിഷ്ടമൽപാന്നം വിപ്രപാത്രേഷു നിർവപേത് ॥ **28** ॥ 639

തതോഽന്നം മൃഷ്ടമത്യർഥമഭീഷ്ടമതിസംസ്കൃതം।
ദത്ത്വാ ജുഷധ്വമിച്ഛാതോ വാച്യമേതദനിഷ്ഠുരം ॥ **29** ॥ 640

ഭോക്തവ്യം തൈശ്ച തച്ചിത്തൈ -
ർമൗനിഭിസ്സുമുഖൈഃ സുഖം।
അക്രുദ്ധ്യതാ ചാത്വരതാ
ദേയം തേനാപി ഭക്തിതഃ ॥ **30** ॥ 641

രക്ഷോഘ്നമന്ത്രപഠനം ഭൂമേരാസ്തരണം തിലൈഃ।
കൃത്വാ ധ്യേയാസ്സ്വപിതരസ്ത ഏവ ദ്വിജസത്തമാഃ ॥ **31** ॥ 642

പിതാ പിതാമഹശ്ചൈവ തഥൈവ പ്രപിതാമഹഃ।
മമ തൃപ്തിം പ്രയാന്ത്വദ്യ വിപ്രദേഹേഷു സംസ്ഥിതാഃ ॥ **32** ॥ 643

പിതാ പിതാമഹശ്ചൈവ തഥൈവ പ്രപിതാമഹഃ।
മമ തൃപ്തിം പ്രയാന്ത്വദ്യ ഹോമാപ്യായിതമൂർതയഃ ॥ **33** ॥ 644

പിതാ പിതാമഹശ്ചൈവ തഥൈവ പ്രപിതാമഹഃ।
തൃപ്തിം പ്രയാന്തു പിണ്ഡേന മയാ ദത്തേന ഭൂതലേ ॥ **34** ॥ 645

പിതാ പിതാമഹശ്ചൈവ തഥൈവ പ്രപിതാമഹഃ।
തൃപ്തിം പ്രയാന്തു മേ ഭക്ത്യാ മയൈതത്സമുദാഹൃതം ॥ **35** ॥ 646

മാതാമഹസ്തൃപ്തിമുപൈതു തസ്യ
തഥാ പിതാ തസ്യ പിതാ തതോഽന്യഃ।
വിശ്വേ ച ദേവാഃ പരമാം പ്രയാന്തു
തൃപ്തിം പ്രണശ്യന്തു ച യാതുധാനാഃ ॥ **36** ॥ 647

യജ്ഞേശ്വരോ ഹവ്യസമസ്തകവ്യ -
ഭോക്തവ്യയാത്മാ ഹരിരീശ്വരോഽത്ര।
തത്സന്നിധാനാദപയാന്തു സദ്യോ
രക്ഷാംസ്യശേഷാണ്യസുരാശ്ച സർവേ ॥ **37** ॥ 648

തൃപ്തേഷ്വേതേഷു വികിരേദന്നം വിപ്രേഷു ഭൂതലേ।
ദദ്യാദാചമനാർഥായ തേഭ്യോ വാരി സകൃത്സകൃത് ॥ **38** ॥ 649

സുതൃപ്തൈസ്തൈരനുജ്ഞാതസ്സർവേണാന്നേന ഭൂതലേ।
സതിലേന തതഃ പിണ്ഡാൻസമ്യഗ്ദദ്യാത്സമാഹിതഃ ॥ **39** ॥ 650

പിതൃതീർഥേന സതിലം തഥൈവ സലിലാഞ്ജലിം।
മാതാമഹേഭ്യസ്തേനൈവ പിണ്ഡാംസ്തീർഥേന നിർവപേത് ॥ **40** ॥ 651

ദക്ഷിണാഗ്രേഷു ദർഭേഷു പുഷ്പധൂപാദിപൂജിതം।
സ്വപിത്രേ പ്രഥമം പിണ്ഡം ദദ്യാദുച്ഛിഷ്ടസന്നിധൗ ॥ **41** ॥ 652

പിതാമഹായ ചൈവാൻയം തത്പിത്രേ ച തഥാപരം।
ദർഭമൂലേ ലേപഭുജഃ പ്രീണയേൽലേപഘർഷണൈഃ ॥ **42** ॥ 653

പിണ്ഡൈർമാതാമഹാംസ്തദ്വദ്ഗന്ധമാൽയാദിസംയുതൈഃ।
പൂജയിത്വാ ദ്വിജാഗ്ര്യാണാം ദദ്യാച്ചാചമനം തതഃ ॥ **43** ॥ 654

പിതൃഭ്യഃ പ്രഥമം ഭക്ത്യാ തൻമനസ്കോ നരേശ്വര।
സുസ്വധേത്യാശിഷാ യുക്തം ദദ്യാച്ഛക്ത്യാ ച ദക്ഷിണാം ॥ **44** ॥ 655

ദത്ത്വാ ച ദക്ഷിണാം തേഭ്യോ വാചയേദ്വൈശ്വദേവികാൻ।
പ്രീയന്താമിഹ യേ വിശ്വേദേവാസ്തേന ഇതീരയേത് ॥ **45** ॥ 656

തഥേതി ചോക്തേ തൈർവിപ്രൈഃ
പ്രാർഥനീയാസ്തഥാശിഷഃ।
പശ്ചാദ്വിസർജയേദ്ദേവാൻ -
പൂർവം പിത്ര്യാൻമഹീപതേ ॥ **46** ॥ 657

മാതാമഹാനാമപ്യേവം സഹ ദേവൈഃ ക്രമഃ സ്മൃതഃ।
ഭോജനേ ച സ്വശക്ത്യാ ച ദാനേ തദ്വദ്വിസർജനേ ॥ **47** ॥ 658

ആപാദശൗചനാത്പൂർവം കുർയാദ്ദേവദ്വിജൻമസു।
വിസർജനം തു പ്രഥമം പൈത്രമാതാമഹേഷു വൈ ॥ **48** ॥ 659

വിസർജയേത്പ്രീതിവചസ്സുമ്മാൻയാഭ്യർഥിതാംസ്തതഃ।
നിവർത്തേതാഭ്യനുജ്ഞാത ആദ്വാരം താനനുവ്രജേത് ॥ **49** ॥ 660

തതസ്തു വൈശ്വദേവാഖ്യം കുർയാന്നിത്യക്രിയാം ബുധഃ।
ഭുഞ്ജ്യാച്ചൈവ സമം പൂജ്യഭൃത്യബന്ധുഭിരാത്മനഃ ॥ **50** ॥ 661

ഏവം ശ്രാദ്ധം ബുധഃ കുർയാത്പിത്ര്യം മാതാമഹം തഥാ।
ശ്രാദ്ധൈരാപ്യായിതാ ദദ്യുസ്സർവാൻകാമാൻപിതാമഹാഃ ॥ **51** ॥ 662

ത്രീണി ശ്രാദ്ധേ പവിത്രാണി ദൗഹിത്രഃ കുതപസ്തിലാഃ।
രജതസ്യ തഥാ ദാനം കഥാസംകീർതനാദികം ॥ **52** ॥ 663

വർജ്യാനി കുർവതാ ശ്രാദ്ധം ക്രോധോഽധ്വഗമനം ത്വരാ।
ഭോക്തുരപ്യത്ര രാജേന്ദ്ര ത്രയമേതന്ന ശസ്യതേ ॥ **53** ॥ 664

വിശ്വേദേവാസ്സപിതരസ്തഥാ മാതാമഹാ നൃപ।
കുലം ചാപ്യായതേ പുംസാം സർവം ശ്രാദ്ധം പ്രകുർവതാം ॥ **54** ॥ 665

സോമാധാരഃ പിതൃഗണോ യോഗാധാരശ്ച ചന്ദ്രമാഃ।
ശ്രാദ്ധേ യോഗിനിയോഗസ്തു തസ്മാദ്ഭൂപാല ശസ്യതേ ॥ **55** ॥ 666

സഹസ്രസ്യാപി വിപ്രാണാം യോഗീ ചേത്പുരതഃ സ്ഥിതഃ।
സർവാൻഭോക്തൃംസ്താരയതി യജമാനം തഥാ നൃപ ॥ **56** ॥ 667

॥ ഇതി ശ്രീവിഷ്ണുപുരാണേ തൃതീയേംശേ പഞ്ചദശോഽധ്യായഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

॥ തൃതീയേംഽശേ ഷോഡശോഽധ്യായഃ ॥

ഔർവ ഉവാച

ഹവിഷ്യമത്സ്യമാംസൈസ്തു ശശസ്യ നകുലസ്യ ച ।
സൗകരച്ഛാഗലൈണേയരൗരവൈർഗവയേന ച ॥ **1** ॥ 668

ഔരഭ്രഗവ്യൈശ്ച തഥാ
മാസവൃദ്ധ്യാ പിതാമഹാഃ ।
പ്രയാന്തി തൃപ്തിം മാംസൈസ്തു
നിത്യം വാർധ്രീണസാമിഷൈഃ ॥ **2** ॥ 669

ഖഡ്ഗമാംസമതീവാത്ര കാലശാകം തഥാ മധു ।
ശസ്താനി കർമണ്യത്യന്തതൃപ്തിദാനി നരേശ്വര ॥ **3** ॥ 670

ഗയാമുപേത്യ യഃ ശ്രാദ്ധം കരോതി പൃഥിവീപതേ ।
സഫലം തസ്യ തജ്ജൻമ ജായതേ പിതൃതുഷ്ടിദം ॥ **4** ॥ 671

പ്രശാന്തികാസ്സനീവാരാശ്ശ്യാമാകാ ദ്വിവിധാസ്തഥാ ।
വൻയൗഷധീപ്രധാനാസ്തു ശ്രാദ്ധാർഹാഃ പുരുഷർഷഭ ॥ **5** ॥ 672

യവാഃ പ്രിയംഗവോ മുദ്ഗാ ഗോധൂമാ വ്രീഹയസ്തിലാഃ ।
നിഷ്പാവാഃ കോവിദാരാശ്ച സർഷപാശ്ചാത്ര ശോഭനാഃ ॥ **6** ॥ 673

അകൃതാഗ്രയണം യച്ച ധാൻയജാതം നരേശ്വര ।
രാജമാഷാനണൂംശ്ചൈവ മസൂരാംശ്ച വിസർജയേത് ॥ **7** ॥ 674

അലാബും ഗൃഞ്ജനം ചൈവ പലാണ്ഡും പിണ്ഡമൂലകം।
ഗാന്ധാരകകരംബാദിലവണാൻയൗഷരാണി ച ॥ **8** ॥ 675

ആരക്തതാഞ്ചൈവ നിർയാസാഃ പ്രത്യക്ഷലവണാനി ച।
വർജ്യാൻയേതാനി വൈ ശ്രാദ്ധേ യച്ച വാചാ ന ശസ്യതേ ॥ **9** ॥ 676

നക്തതാഹൃതമനുച്ഛിന്നം തൃപ്യതേ ന ച യത്ര ഗൗഃ।
ദുർഗന്ധി ഫേനിലം ചാംബു ശ്രാദ്ധയോഗ്യം ന പാർഥിവ ॥ **10** ॥ 677

ക്ഷീരമേകശഫാനാം യദൗഷ്ട്രമാവികമേവ ച।
മാർഗം ച മാഹിഷം ചൈവ വർജയേച്ഛ്രാദ്ധകർമണി ॥ **11** ॥ 678

ഷംഢാപവിദ്ധചാണ്ഡാലപാപിപാഷണ്ഡിരോഗിഭിഃ।
കൃകവാകുശ്വനഗ്നൈശ്ച വാനരഗ്രാമസൂകരൈഃ ॥ **12** ॥ 679

ഉദക്യാസൂതകാശൗചിമൃതഹാരൈശ്ച വീക്ഷിതേ।
ശ്രാദ്ധേ സുരാ ന പിതരോ ഭുഞ്ജതേ പുരുഷർഷഭ ॥ **13** ॥ 680

തസ്മാത്പരിശ്രിതേ കുർയാച്ഛ്രാദ്ധം ശ്രദ്ധാസമൻവിതഃ।
ഉർവ്യാം ച തിലവിക്ഷേപാദ്യാതുധാനാന്നിവാരയേത് ॥ **14** ॥ 681

നഖാദിനാ ചോപപന്നം കേശകീടാദിഭിർനൃപ।
ന ചൈവാഭിഷവൈർമിശ്രമന്നം പർയുഷിതം തഥാ ॥ **15** ॥ 682

ശ്രദ്ധാസമൻവിതൈർദത്തം പിതൃഭ്യോ നാമഗോത്രതഃ।
യദാഹാരാസ്തു തേ ജാതാസ്തദാഹാരത്വമേതി തത് ॥ **16** ॥ 683

ശ്രൂയതേ ചാപി പിതൃഭിർഗീതാ ഗാഥാ മഹീപതേ।
ഇക്ഷ്വാകോർമനുപുത്രസ്യ കലാപോപവനേ പുരാ ॥ **17** ॥ 684

അപി നസ്തേ ഭവിഷ്യന്തി കുലേ സൻമാർഗശീലിനഃ।
ഗയാമുപേത്യ യേ പിണ്ഡാന്ദാസ്യന്ത്യസ്മാകമാദരാത് ॥ **18** ॥ 685

അപി നസ്സ കുലേ ജായാദ്യോ നോ ദദ്യാത്ത്രയോദശീം।
പായസം മധുസർപിർഭ്യാം വർഷാസു ച മഘാസു ച ॥ **19** ॥ 686

ഗൗരീം വാപ്യുദ്വഹേത്കൻയാം നീലം വാ വൃഷമുത്സൃജേത്।
യജേത വാശ്വമേധേന വിധിവദ്ദക്ഷിണാവതാ ॥ **20** ॥ 687

॥ ഇതി ശ്രീവിഷ്ണുപുരാണേ തൃതീയേംശേ ഷോഡശോഽധ്യായഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

॥ തൃതീയേംഽശേ സപ്തദശോഽധ്യായഃ ॥

ശ്രീപരാശര ഉവാച

ഇത്യാഹ ഭഗവാനൗർവസ്സഗരായ മഹാത്മനേ।
സദാചാരം പുരാ സമ്യങ് മൈത്രേയ പരിപൃച്ഛതേ ॥ **1** ॥ 688

മയാപ്യേതദശേഷേണ കഥിതം ഭവതോ ദ്വിജ।
സമുൽലംഘ്യ സദാചാരം കശ്ചിന്നാപ്നോതി ശോഭനം ॥ **2** ॥ 689

ശ്രീമൈത്രേയ ഉവാച

ഷംഢാപവിദ്ധപ്രമുഖാ വിദിതാ ഭഗവൻമയാ।
ഉദക്യാദ്യാശ്ച മേ സമ്യങ് നഗ്നമിച്ഛാമി വേദിതും ॥ **3** ॥ 690

കോ നഗ്നഃ കിം സമാചാരോ നഗ്നസംജ്ഞാം നരോ ലഭേത്।
നഗ്നസ്വരൂപമിച്ഛാമി യഥാവത്കഥിതം ത്വയാ।
ശ്രോതും ധർമഭൃതാം ശ്രേഷ്ഠ ന ഹ്യസ്ത്യവിദിതം തവ ॥ **4** ॥ 691

ശ്രീപരാശര ഉവാച

ഋഗ്യജുസ്സാമസംജ്ഞേയം ത്രയീ വർണാവൃതിർദ്വിജ।
ഏതാമുജ്ഝതി യോ മോഹാത്സ നഗ്നഃ പാതകീ ദ്വിജഃ ॥ **5** ॥ 692

ത്രയീ സമസ്തവർണാനാം ദ്വിജ സംവരണം യതഃ।
നഗ്നോ ഭവത്യുജ്ഝിതായാമതസ്തസ്യാം ന സംശയഃ ॥ **6** ॥ 693

ഇദം ച ശ്രൂയതാമന്യദ്യദ്ഭീഷ്മായ മഹാത്മനേ।
കഥയാമാസ ധർമജ്ഞോ വസിഷ്ഠോഽസ്മത്പിതാമഹഃ ॥ **7** ॥ 694

മയാപി തസ്യ ഗദതശ്ശ്രുതമേതൻമഹാത്മനഃ।
നഗ്നസംബന്ധി മൈത്രേയ യത്പൃഷ്ടോഽഹമിഹ ത്വയാ ॥ **8** ॥ 695

ദേവാസുരമഭൂദ്യുദ്ധം ദിവ്യമബ്ദശതം പുരാ।
തസ്മിൻപരാജിതാ ദേവാ ദൈത്യൈർഹ്രാദപുരോഗമൈഃ ॥ **9** ॥ 696

ക്ഷീരോദസ്യോത്തരം കൂലം ഗത്വാതപ്യന്ത വൈ തപഃ।
വിഷ്ണോരാരാധനാർഥായ ജഗുശ്ചേമം സ്തവം തദാ ॥ **10** ॥ 697

ദേവാ ഊചുഃ

ആരാധനായ ലോകാനാം വിഷ്ണോരീശസ്യ യാം ഗിരം।
വക്ഷ്യാമോ ഭഗവാനാദ്യസ്തയാ വിഷ്ണുഃ പ്രസീദതു ॥ **11** ॥ 698

യതോ ഭൂതാൻയശേഷാണി പ്രസൂതാനി മഹാത്മനഃ।
യസ്മിംശ്ച ലയമേഷ്യന്തി കസ്തം സ്തോതുമിഹേശ്വരഃ ॥ **12** ॥ 699

തഥാപ്യരാതിവിധ്വംസ -
ധ്വസ്തവീർയാഭയാർഥിനഃ।
ത്വാം സ്തോഷ്യാമസ്തവോക്തീനാം
യാഥാർഥ്യം നൈവ ഗോചരേ ॥ **13** ॥ 700

ത്വമുർവീ സലിലം വഹ്നിർവായുരാകാശമേവ ച।
സമസ്തമന്തഃകരണം പ്രധാനം തത്പരഃ പുമാൻ ॥ **14** ॥ 701

ഏകം തവൈതദ്ഭൂതാത്മൻമൂർത്താമൂർത്തമയം വപുഃ।
ആബ്രഹ്മസ്തംബപർയന്തം സ്ഥാനകാലവിഭേദവത് ॥ **15** ॥ 702

തത്രേശ തവ യത്പൂർവം ത്വന്നാഭികമലോദ്ഭവം।
രൂപം വിശ്വോപകാരായ തസ്മൈ ബ്രഹ്മാത്മനേ നമഃ ॥ **16** ॥ 703

ശക്രാർകരുദ്രവസ്വശ്വിമരുത്സോമാദിഭേദവത് ।
വയമേകം സ്വരൂപം തേ തസ്മൈ ദേവാത്മനേ നമഃ ॥ **17** ॥ 704

ദംഭപ്രായമസംബോധി തിതിക്ഷാദമവർജിതം ।
യദ്രൂപം തവ ഗോവിന്ദ തസ്മൈ ദൈത്യാത്മനേ നമഃ ॥ **18** ॥ 705

നാതിജ്ഞാനവഹാ യസ്മിന്നാഢ്യഃ സ്തിമിതതേജസി ।
ശബ്ദാദിലോഭി യത്തസ്മൈ തുഭ്യം യക്ഷാത്മനേ നമഃ ॥ **19** ॥ 706

ക്രൗർയമായാമയം ഘോരം യച്ച രൂപം തവാസിതം ।
നിശാചരാത്മനേ തസ്മൈ നമസ്തേ പുരുഷോത്തമ ॥ **20** ॥ 707

സ്വർഗസ്ഥധർമിസദ്ധർമഫലോപകരണം തവ ।
ധർമാഖ്യം ച തഥാ രൂപം നമസ്തസ്മൈ ജനാർദന ॥ **21** ॥ 708

ഹർഷപ്രായമസംസർഗി ഗതിമദ്ഗമനാദിഷു ।
സിദ്ധാഖ്യം തവ യദ്രൂപം തസ്മൈ സിദ്ധാത്മനേ നമഃ ॥ **22** ॥ 709

അതിതിക്ഷായനം ക്രൂരമുപഭോഗസഹം ഹരേ ।
ദ്വിജിഹ്വം തവ യദ്രൂപം തസ്മൈ നാഗാത്മനേ നമഃ ॥ **23** ॥ 710

അവബോധി ച യച്ഛാന്തമദോഷമപകൽമഷം ।
ഋഷിരൂപാത്മനേ തസ്മൈ വിഷ്ണോ രൂപായ തേ നമഃ ॥ **24** ॥ 711

ഭക്ഷയത്യഥ കൽപാന്തേ ഭൂതാനി യദവാരിതം ।
ത്വദ്രൂപം പുണ്ഡരീകാക്ഷ തസ്മൈ കാലാത്മനേ നമഃ ॥ **25** ॥ 712

സംഭക്ഷ്യ സർവഭൂതാനി ദേവാദീൻയവിശേഷതഃ ।
നൃത്യത്യന്തേ ച യദ്രൂപം തസ്മൈ രുദ്രാത്മനേ നമഃ ॥ **26** ॥ 713

പ്രവൃത്ത്യാ രജസോ യച്ച കർമണാം കരണാത്മകം ।
ജനാർദന നമസ്തസ്മൈ ത്വദ്രൂപായ നരാത്മനേ ॥ **27** ॥ 714

അഷ്ടാവിംശദ്വധോപേതം യദ്രൂപം താമസം തവ।
ഉൻമാർഗഗാമി സർവാത്മംസ്തസ്മൈ വശ്യാത്മനേ നമഃ ॥ **28** ॥ 715

യജ്ഞാംഗഭൂതം യദ്രൂപം ജഗതഃ സ്ഥിതിസാധനം।
വൃക്ഷാദിഭേദൈഷ്ഷഡ്ഭേദി തസ്മൈ മുഖ്യാത്മനേ നമഃ ॥ **29** ॥ 716

തിർയങ്മനുഷ്യദേവാദി വ്യോമശബ്ദാദികം ച യത്।
രൂപം തവാദേഃ സർവസ്യ തസ്മൈ സർവാത്മനേ നമഃ ॥ **30** ॥ 717

പ്രധാനബുദ്ധ്യാദിമയാദശേഷാ -
ദ്യദൻയദസ്മാത്പരമം പരാത്മൻ।
രൂപം തവാദ്യം യദനൻയതുൽയം
തസ്മൈ നമഃ കാരണകാരണായ ॥ **31** ॥ 718

ശുക്ലാദിദീർഘാദിഘനാദിഹീന -
മഗോചരം യച്ച വിശേഷണാനാം।
ശുദ്ധാതിശുദ്ധം പരമർഷിദൃശ്യം
രൂപായ തസ്മൈ ഭഗവന്നതാഃ സ്മഃ ॥ **32** ॥ 719

യന്നഃ ശരീരേഷു യദൻയദേഹേ -
ഷ്വശേഷവസ്തുഷ്വജമക്ഷയം യത്।
തസ്മാച്ച നാൻയദ്വ്യതിരിക്തമസ്തി
ബ്രഹ്മസ്വരൂപായ നതാഃ സ്മ തസ്മൈ ॥ **33** ॥ 720

സകലമിദമജസ്യ യസ്യ രൂപം
പരമപദാത്മവതസ്സനാതനസ്യ।
തമനിധനമശേഷബീജഭൂതം
പ്രഭുമമലം പ്രണതാസ്സ്മ വാസുദേവം ॥ **34** ॥ 721

ശ്രീപരാശര ഉവാച

സ്തോത്രസ്യ ചാവസാനേ തേ ദദൃശുഃ പരമേശ്വരം ।
ശംഖചക്രഗദാപാണിം ഗരുഡസ്ഥം സുരാ ഹരിം ॥ **35** ॥ 722

തമൂചുസ്സകലാ ദേവാഃ പ്രണിപാതപുരസ്സരം ।
പ്രസീദ നാഥ ദൈത്യേഭ്യസ്ത്രാഹി നശ്ശരണാർഥിനഃ ॥ **36** ॥ 723

ത്രൈലോക്യയജ്ഞഭാഗാശ്ച
ദൈത്യൈർഹ്രാദപുരോഗമൈഃ ।
ഹൃതാ നോ ബ്രഹ്മണോഽപ്യാജ്ഞാ -
മുൽലംഘ്യ പരമേശ്വര ॥ **37** ॥ 724

യദ്യപ്യശേഷഭൂതസ്യ വയം തേ ച തവാംശജാഃ ।
തഥാപ്യവിദ്യാഭേദേന ഭിന്നം പശ്യാമഹേ ജഗത് ॥ **38** ॥ 725

സ്വവർണധർമാഭിരതാ വേദമാർഗാനുസാരിണഃ ।
ന ശക്യാസ്ത്വേരയോ ഹന്തുമസ്മാഭിസ്തപസാവൃതാഃ ॥ **39** ॥ 726

തമുപായമശേഷാത്മന്നസ്മാകം ദാതുമർഹസി ।
യേന താനസുരാൻഹന്തും ഭവേമ ഭഗവൻക്ഷമാഃ ॥ **40** ॥ 727

ശ്രീപരാശര ഉവാച

ഇത്യുക്തോ ഭഗവാംസ്തേഭ്യോ മായാമോഹം ശരീരതഃ ।
സമുത്പാദ്യ ദദൗ വിഷ്ണുഃ പ്രാഹ ചേദം സുരോത്തമാൻ ॥ **41** ॥ 728

മായാമോഹോഽയമഖിലാന്ദൈത്യാംസ്താൻമോഹയിഷ്യതി ।
തതോ വധ്യാ ഭവിഷ്യന്തി വേദമാർഗബഹിഷ്കൃതാഃ ॥ **42** ॥ 729

സ്ഥിതൗ സ്ഥിതസ്യ മേ വധ്യാ യാവന്തഃ പരിപന്ഥിനഃ ।
ബ്രഹ്മണോ ഹ്യധികാരസ്യ ദേവദൈത്യാദികാഃ സുരാഃ ॥ **43** ॥ 730

തദ്ഗച്ഛത ന ഭീഃ കാർയാ മായാമോഹോഽയമഗ്രതഃ।
ഗച്ഛന്നദ്യോപകാരായ ഭവതാം ഭവിതാ സുരാഃ ॥ **44** ॥ 731

ശ്രീപരാശര ഉവാച

ഇത്യുക്തൗ പ്രണിപത്യൈനം യയുർദേവാ യഥാഗതം।
മായാമോഹോഽപി തൈസ്സാർദ്ധം യയൗ യത്ര മഹാസുരാഃ ॥ **45** ॥ 732

॥ ഇതി ശ്രീവിഷ്ണുപുരാണേ തൃതീയേംശേ സപ്തദശോഽധ്യായഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

॥ തൃതീയേംഽശേ അഷ്ടാദശോഽധ്യായഃ ॥

ശ്രീപരാശര ഉവാച

തപസ്യഭിരതാൻസോഽഥ മായാമോഹോ മഹാസുരാൻ।
മൈത്രേയ ദദൃശേ ഗത്വാ നർമദാതീരസംശ്രിതാൻ ॥ **1** ॥ 733

തതോ ദിഗംബരോ മുണ്ഡോ ബർഹിപിച്ഛധരോ ദ്വിജ।
മായാമോഹോഽസുരാൻ ശ്ലക്ഷ്ണമിദം വചനമബ്രവീത് ॥ **2** ॥ 734

മായാമോഹ ഉവാച

ഹേ ദൈത്യപതയോ ബ്രൂത യദർഥം തപ്യതേ തപഃ।
ഐഹികം വാഥ പാരത്ര്യം തപസഃ ഫലമിച്ഛഥ ॥ **3** ॥ 735

അസുരാ ഊചുഃ

പാരത്ര്യഫലലാഭായ തപശ്ചർയാ മഹാമതേ।
അസ്മാഭിരിയമാരബ്ധാ കിം വാ ത്രേത്ര വിവക്ഷിതം ॥ **4** ॥ 736

മായാമോഹ ഉവാച

കുരുധ്വം മമ വാക്യാനി യദി മുക്തിമഭീപ്സഥ।
അർഹധ്വമേനം ധർമം ച മുക്തിദ്വാരമസംവൃതം ॥ **5** ॥ 737

ധർമോ വിമുക്തേരർഹോഽയം നൈതസ്മാദപരോ വരഃ।
അത്രൈവ സംസ്ഥിതാഃ സ്വർഗം വിമുക്തിം വാ ഗമിഷ്യഥ ॥ **6** ॥ 738

അർഹധ്വം ധർമമേതം ച സർവേ യൂയം മഹാബലാഃ ॥ **7** ॥ 739

ശ്രീപരാശര ഉവാച

ഏവംപ്രകാരൈർബഹുഭിർയുക്തിദർശനചർചിതൈഃ।
മായാമോഹേന തേ ദൈത്യാ വേദമാർഗാദപാകൃതാഃ ॥ **8** ॥ 740

ധർമായൈതദധർമായ സദേതന്ന സദിത്യപി।
വിമുക്തയേ ത്വിദം നൈതദ്വിമുക്തിം സമ്പ്രയച്ഛതി ॥ **9** ॥ 741

പരമാർഥോഽയമത്യർഥം പരമാർഥോ ന ചാപ്യയം।
കാർയമേതദകാർയം ച നൈതദേവം സ്ഫുടം ത്വിദം ॥ **10** ॥ 742

ദിഗ്വാസസാമയം ധർമോ ധർമോഽയം ബഹുവാസസാം ॥ **11** ॥ 743

ഇത്യനേകാന്തവാദം ച മായാമോഹേന നൈകധാ।
തേന ദർശയതാ ദൈത്യാസ്സ്വധർമം ത്യാജിതാ ദ്വിജ ॥ **12** ॥ 744

അർഹതൈതം മഹാധർമം മായാമോഹേന തേ യതഃ।
പ്രോക്താസ്തമാശ്രിതാ ധർമമാർഹതാസ്തേന തേഽഭവൻ ॥ **13** ॥ 745

ത്രയീധർമസമുത്സർഗം
മായാമോഹേന തേഽസുരാഃ।
കാരിതാസ്തൻമയാ ഹ്യാസം -
സ്തതോഽൻയേ തത്പ്രചോദിതാഃ ॥ **14** ॥ 746

തൈരപ്യൻയേ പരേ തൈശ്ച
തൈരപ്യൻയേ പരേ ച തൈഃ।
അൽപൈരഹോഭിസ്സന്ത്യക്തോ
തൈർദൈത്യൈഃ പ്രായശസ്ത്രയീ ॥ **15** ॥ 747

പുനശ്ച രക്തോംബരധൃങ് മായാമോഹോ ജിതേന്ദ്രിയഃ।
അൻയാനാഹാസുരാൻ ഗത്വാ മൃദ്വൽപമധുരാക്ഷരം ॥ **16** ॥ 748

സ്വർഗാർഥം യദി വോ വാംഛാ നിർവാണാർഥമഥാസുരാഃ।
തദലം പശുഘാതാദിദുഷ്ടധർമൈർനിബോധത ॥ **17** ॥ 749

വിജ്ഞാനമയമേവൈതദശേഷമവഗച്ഛത।
ബുധ്യധ്വം മേ വചഃ സമ്യഗ്ബുധൈരേവമിഹോദിതം ॥ **18** ॥ 750

ജഗദേതദനാധാരം ഭ്രാന്തിജ്ഞാനാർഥതത്പരം।
രാഗാദിദുഷ്ടമത്യർഥം ഭ്രാമ്യതേ ഭവസംകടേ ॥ **19** ॥ 751

ഏവം ബുധ്യത ബുധ്യധ്വം ബുധ്യതൈവമിതീരയൻ।
മായാമോഹഃ സ ദൈതേയാന്ധർമമത്യാജയന്നിജം ॥ **20** ॥ 752

നാനാപ്രകാരവചനം സ തേഷാം യുക്തിയോജിതം।
തഥാ തഥാ ത്രയീധർമം തത്യജുസ്തേ യഥാ യഥാ ॥ **21** ॥ 753

തേഽപ്യന്യേഷാം തഥൈവോചു -
രന്യൈരന്യേ തഥോദിതാഃ।
മൈത്രേയ തത്യജുർധർമം
വേദസ്മൃത്യുദിതം പരം ॥ **22** ॥ 754

അന്യാനപ്യന്യപാഷണ്ഡപ്രകാരൈർബഹുഭിർദ്വിജ।
ദൈതേയാൻമോഹയാമാസ മായാമോഹോഽതിമോഹകൃത് ॥ **23** ॥ 755

സ്വൽപേനൈവ ഹി കാലേന മായാമോഹേന തേഽസുരാഃ।
മോഹിതാസ്തത്യജുസ്സർവാം ത്രയീമാർഗാശ്രിതാം കഥാം ॥ **24** ॥ 756

കേചിദ്വിനിന്ദാം വേദാനാം ദേവാനാമപരേ ദ്വിജ।
യജ്ഞകർമകലാപസ്യ തഥാന്യേ ച ദ്വിജൻമനാം ॥ **25** ॥ 757

നൈതദ്യുക്തിസഹം വാക്യം ഹിംസാ ധർമായ ചേഷ്യതേ।
ഹവീംഷ്യനലദഗ്ധാനി ഫലായേത്യർഭകോദിതം ॥ **26** ॥ 758

യജ്ഞൈരനേകൈർദേവത്വമവാപ്യേന്ദ്രേണ ഭുജ്യതേ।
ശമ്യാദി യദി ചേത്കാഷ്ഠം തദ്വരം പത്രഭുക്പശുഃ ॥ **27** ॥ 759

നിഹതസ്യ പശോർയജ്ഞേ സ്വർഗപ്രാപ്തിർയദീഷ്യതേ।
സ്വപിതാ യജമാനേന കിന്നു തസ്മാന്ന ഹന്യതേ ॥ **28** ॥ 760

തൃപ്തയേ ജായതേ പുംസോ ഭുക്തമന്യേന ചേത്തതഃ।
കുർയാച്ഛ്രാദ്ധം ശ്രമായാന്നം ന വഹേയുഃ പ്രവാസിനഃ ॥ **29** ॥ 761

ജനശ്രദ്ധേയമിത്യേതദവഗമ്യ തതോഽത്ര വഃ।
ഉപേക്ഷാ ശ്രേയസേ വാക്യം രോചതാം യന്മയേരിതം ॥ **30** ॥ 762

ന ഹ്യാപ്തവാദാ നഭസോ നിപതന്തി മഹാസുരാഃ।
യുക്തിമദ്വചനം ഗ്രാഹ്യം മയാന്യൈശ്ച ഭവദ്വിധൈഃ ॥ **31** ॥ 763

ശ്രീപരാശര ഉവാച

മായാമോഹേന തേ ദൈത്യാഃ പ്രകാരൈർബഹുഭിസ്തഥാ।
വ്യുത്ഥാപിതാ യഥാ നൈഷാം ത്രയീ കഞ്ചിദരോചയത് ॥ **32** ॥ 764

ഇത്ഥമുൻമാർഗയാതേഷു തേഷു ദൈത്യേഷു തേഽമരാഃ।
ഉദ്യോഗം പരമം കൃത്വാ യുദ്ധായ സമുപസ്ഥിതാഃ ॥ **33** ॥ 765

തതോ ദൈവാസുരം യുദ്ധം പുനരേവാഭവദ് ദ്വിജ।
ഹതാശ്ച തേഽസുരാ ദേവൈഃ സൻമാർഗപരിപന്ഥിനഃ ॥ **34** ॥ 766

സ്വധർമകവചം തേഷാമഭൂദ്യത്പ്രഥമം ദ്വിജ।
തേന രക്ഷാഭവത്പൂർവം നേശുർനഷ്ടേ ച തത്ര തേ ॥ **35** ॥ 767

തതോ മൈത്രേയ തൻമാർഗവർതിനോ യേഽഭവഞ്ജനാഃ।
നഗ്നാസ്തേ തൈരയതസ്ത്യക്തം ത്രയീസംവരണം തഥാ ॥ **36** ॥ 768

ബ്രഹ്മചാരീ ഗൃഹസ്ഥശ്ച വാനപ്രസ്ഥസ്തഥാശ്രമീ।
പരിവ്രാഡ് വാ ചതുർത്ഥോഽത്ര പഞ്ചമോ നോപപദ്യതേ ॥ **37** ॥ 769

യസ്തു സന്ത്യജ്യ ഗാർഹസ്ഥ്യം വാനപ്രസ്ഥോ ന ജായതേ।
പരിവ്രാട് ചാപി മൈത്രേയ സ നഗ്നഃ പാപകൃന്നരഃ ॥ **38** ॥ 770

നിത്യാനാം കർമണാം വിപ്ര തസ്യ ഹാനിരഹർനിശം।
അകുർവൻവിഹിതം കർമ ശങ്കിതഃ പതതി തദ്ദിനേ ॥ **39** ॥ 771

പ്രായശ്ചിത്തേന മഹതാ ശുദ്ധിമാപ്നോത്യനാപദി।
പക്ഷം നിത്യക്രിയാഹാനേഃ കർത്താ മൈത്രേയ മാനവഃ ॥ **40** ॥ 772

സംവത്സരം ക്രിയാഹാനിർയസ്യ പുംസോഽഭിജായതേ।
തസ്യാവലോകനാത്സൂർയോ നിരീക്ഷ്യസ്സ്യാധുഭിസ്സദാ ॥ **41** ॥ 773

സ്പൃഷ്ടേ സ്നാനം സചൈലസ്യ
ശുദ്ധേർഹേതുർമഹാമതേ।
പുംസോ ഭവതി തസ്യോക്തോ
ന ശുദ്ധിഃ പാപകർമണഃ ॥ **42** ॥ 774

ദേവർഷിപിതൃഭൂതാനി യസ്യ നിഃശ്വസ്യ വേശ്മനി।
പ്രയാന്ത്യനർചിതാൻയത്ര ലോകേ തസ്മാന്ന പാപകൃത് ॥ **43** ॥ 775

സംഭാഷണാനുപ്രശ്നാദി സഹാസ്യാം ചൈവ കുർവതഃ।
ജായതേ തുൽയതാ തസ്യ തേനൈവ ദ്വിജ വത്സരാത് ॥ **44** ॥ 776

ദേവാദിനിഃശ്വാസഹതം ശരീരം യസ്യ വേശ്മ ച।
ന തേന സംകരം കുർയാദ് ഗൃഹാസനപരിച്ഛദൈഃ ॥ **45** ॥ 777

അഥ ഭുങ്ക്തേ ഗൃഹേ തസ്യ കരോത്യാസ്യാം തഥാസനേ।
ശേതേ ചാപ്യേകശയനേ സ സദ്യസ്തത്സമോ ഭവേത് ॥ **46** ॥ 778

ദേവതാപിതൃഭൂതാനി തഥാനഭ്യർച്യ യോഽതിഥീൻ।
ഭുങ്ക്തേ സ പാതകം ഭുങ്ക്തേ നിഷ്കൃതിസ്തസ്യ നേഷ്യതേ ॥ **47** ॥ 779

ബ്രാഹ്മണാദ്യാസ്തു യേ വർണാസ്സ്വധർമാദൻയതോമുഖാഃ।
യാന്തി തേ നഗ്നസംജ്ഞാം തു ഹീനകർമസ്വവസ്ഥിതാഃ ॥ **48** ॥ 780

ചതുർണാം യത്ര വർണാനാം മൈത്രേയാത്യന്തസംകരഃ।
തത്രാസ്യാ സാധുവൃത്തീനാമുപഘാതായ ജായതേ ॥ **49** ॥ 781

അനഭ്യർച്യ ഋഷീന്ദേവാൻപിതൃഭൂതാതിഥീംസ്തഥാ।
യോ ഭുങ്ക്തേ തസ്യ സ~മ്ല്ലാപാത്പതന്തി നരകേ നരാഃ ॥ **50** ॥ 782

തസ്മാദേതാന്നരോ നഗ്നാംസ്ത്രയീസന്ത്യാഗദൂഷിതാൻ।
സർവദാ വർജയേത്പ്രാജ്ഞ ആലാപസ്പർശനാദിഷു ॥ **51** ॥ 783

ശ്രദ്ധാവദ്ഭിഃ കൃതം യത്നാദ്ദേവാൻപിതൃപിതാമഹാൻ।
ന പ്രീണയതി തച്ഛ്രാദ്ധം യദ്യേഭിരവലോകിതം ॥ **52** ॥ 784

ശ്രൂയതേ ച പുരാ ഖ്യാതോ രാജാ ശതധനുർഭുവി।
പത്നീ ച ശൈവ്യാ തസ്യാഭൂദതിധർമപരായണാ ॥ **53** ॥ 785

പതിവ്രതാ മഹാഭാഗാ സത്യശൗചദയാൻവിതാ।
സർവലക്ഷണസമ്പന്നാ വിനയേന നയേന ച ॥ **54** ॥ 786

സ തു രാജാ തയാ സാർദ്ധം ദേവദേവം ജനാർദനം।
ആരാധയാമാസ വിഭും പരമേണ സമാധിനാ ॥ **55** ॥ 787

ഹോമൈർജപൈസ്തഥാ ദാനൈ -
രുപവാസൈശ്ച ഭക്തിതഃ।
പൂജാഭിശ്ചാനുദിവസം
തൻമനാ നാൻയമാനസഃ ॥ **56** ॥ 788

ഏകദാ തു സമം സ്നാതൗ തൗ തു ഭാർയാപതീ ജലേ।
ഭാഗീരഥ്യാസ്സമുത്തീർണൗ കാർത്തിക്യാം സമുപോഷിതൗ।
പാഷണ്ഡിനമപശ്യേതാമായാന്തം സമ്മുഖം ദ്വിജ ॥ **57** ॥ 789

ചാപാചാർയസ്യ തസ്യാസൗ സഖാ രാജ്ഞോ മഹാത്മനഃ।
അതസ്തദ്ഗൗരവാത്തേന സഖാഭാവമഥാകരോത് ॥ **58** ॥ 790

ന തു സാ വാഗ്യതാ ദേവീ തസ്യ പത്നീ പതിവ്രതാ।
ഉപോഷിതാസ്മീതി രവിം തസ്മിന്ദൃഷ്ടേ ദദർശ ച ॥ **59** ॥ 791

സമാഗമ്യ യഥാന്യായം ദമ്പതീ തൗ യഥാവിധി।
വിഷ്ണോഃ പൂജാദികം സർവം കൃതവന്തൗ ദ്വിജോത്തമ ॥ **60** ॥ 792

കാലേന ഗച്ഛതാ രാജാ മമാരാസൗ സപത്നജിത്।
അൻവാരുരോഹ തം ദേവീ ചിതാസ്ഥം ഭൂപതിം പതിം ॥ **61** ॥ 793

സ തു തേനാപചാരേണ ശ്വാ ജജ്ഞേ വസുധാധിപഃ।
ഉപോഷിതേന പാഷണ്ഡസ~മ്ല്ലാപോ യത്കൃതോഽഭവത് ॥ **62** ॥ 794

സാ തു ജാതിസ്മരാ ജജ്ഞേ കാശീരാജസുതാ ശുഭാ।
സർവവിജ്ഞാനസമ്പൂർണാ സർവലക്ഷണപൂജിതാ ॥ **63** ॥ 795

താം പിതാ ദാതുകാമോഽഭൂദ്വരായ വിനിവാരിതഃ।
തയൈവ തൻവ്യാ വിരതോ വിവാഹാരംഭതോ നൃപഃ ॥ **64** ॥ 796

തതസ്സാ ദിവ്യയാ ദൃഷ്ട്യാ ദൃഷ്ട്വാ ശ്വാനം നിജം പതിം।
വിദിശാഖ്യം പുരം ഗത്വാ തദവസ്ഥം ദദർശ തം ॥ **65** ॥ 797

തം ദൃഷ്ട്വൈവ മഹാഭാഗം ശ്വഭൂതം തു പതിം തദാ।
ദദൗ തസ്മൈ വരാഹാരം സത്കാരപ്രവണം ശുഭാ ॥ **66** ॥ 798

ഭുഞ്ജന്ദത്തം തയാ സോഽന്നമതിമൃഷ്ടമഭീപ്സിതം।
സ്വജാതിലലിതം കുർവൻബഹു ചാടു ചകാര വൈ ॥ **67** ॥ 799

അതീവ വ്രീഡിതാ ബാലാ കുർവതാ ചാടു തേന സാ।
പ്രണാമപൂർവമാഹേദം ദയിതം തം കുയോനിജം ॥ **68** ॥ 800

സ്മർയതാം തൻമഹാരാജ ദാക്ഷിൺയലലിതം ത്വയാ।
യേന ശ്വയോനിമാപന്നോ മമ ചാടുകരോ ഭവാൻ ॥ **69** ॥ 801

പാഷണ്ഡിനം സമാഭാഷ്യ
തീർഥസ്നാനാദനന്തരം।
പ്രാപ്തോഽസി കുത്സിതാം യോനിം
കിന്ന സ്മരസി തത്പ്രഭോ ॥ **70** ॥ 802

ശ്രീപരാശര ഉവാച

തയൈവം സ്മാരിതേ തസ്മിൻപൂർവജാതികൃതേ തദാ।
ദധ്യൗ ചിരമഥാവാപ നിർവേദമതിദുർലഭം ॥ **71** ॥ 803

നിർവിണ്ണചിത്തസ്സ തതോ നിർഗമ്യ നഗരാദ്ബഹിഃ।
മരുത്പ്രപതനം കൃത്വാ ശാർഗാലീം യോനിമാഗതഃ ॥ **72** ॥ 804

സാപി ദ്വിതീയേ സമ്പ്രാപ്തേ വീക്ഷ്യ ദിവ്യേന ചക്ഷുഷാ।
ജ്ഞാത്വാ ശൃഗാലം തം ദ്രഷ്ടും യയൗ കോലാഹലം ഗിരിം ॥ **73** ॥ 805

തത്രാപി ദൃഷ്ട്വാ തം പ്രാഹ ശാർഗാലീം യോനിമാഗതം।
ഭർത്താരമപി ചാർവംഗീ തനയാ പൃഥിവീക്ഷിതഃ ॥ **74** ॥ 806

അപി സ്മരസി രാജേന്ദ്ര ശ്വയോനിസ്ഥസ്യ യൻമയാ।
പ്രോക്തം തേ പൂർവചരിതം പാഷണ്ഡാലാപസംശ്രയം ॥ **75** ॥ 807

പുനസ്തയോക്തം സ ജ്ഞാത്വാ സത്യം സത്യവതാം വരഃ।
കാനനേ സ നിരാഹാരസ്തത്യാജ സ്വം കലേവരം ॥ **76** ॥ 808

ഭൂയസ്തതോ വൃകോ ജജ്ഞേ ഗത്വാ തം നിർജനേ വനേ।
സ്മാരയാമാസ ഭർത്താരം പൂർവവൃത്തമനിന്ദിതാ ॥ **77** ॥ 809

ന ത്വം വൃകോ മഹാഭാഗ രാജാ ശതധനുർഭവാൻ।
ശ്വാ ഭൂത്വാ ത്വം ശൃഗാലോഽഭൂർവൃകത്വം സാമ്പ്രതം ഗതഃ ॥ **78** ॥ 810

സ്മാരിതേന യദാ ത്യക്തസ്തേനാത്മാ ഗൃധ്രതാം ഗതഃ।
അപാപാ സാ പുനശ്ചേനം ബോധയാമാസ ഭാമിനീ ॥ **79** ॥ 811

നരേന്ദ്ര സ്മർയതാമാത്മാ ഹ്യലം തേ ഗൃധ്രചേഷ്ടയാ।
പാഷണ്ഡാലാപജാതോഽയം ദോഷോ യദ്ഗൃധ്രതാം ഗതഃ ॥ **80** ॥ 812

തതഃ കാകത്വമാപന്നം സമനന്തരജൻമനി।
ഉവാച തൻവീ ഭർത്താരമുപലഭ്യാത്മയോഗതഃ ॥ **81** ॥ 813

അശേഷഭൂഭൃതഃ പൂർവം വശ്യാ യസ്മൈ ബലിം ദദുഃ।
സ ത്വം കാകത്വമാപന്നോ ജാതോഽദ്യ ബലിഭുക് പ്രഭോ ॥ **82** ॥ 814

ഏവമേവ ച കാകത്വേ സ്മാരിതസ്യ പുരാതനം।
തത്യാജ ഭൂപതിഃ പ്രാണാൻമയൂരത്വമവാപ ച ॥ **83** ॥ 815

മയൂരത്വേ തതസ്സ്യാ വൈ
ചകാരാനുഗതിം ശുഭാ।
ദത്തൈഃ പ്രതിക്ഷണം ഭോജ്യൈ -
ർബാലാ തജ്ജാതിഭോജനൈഃ ॥ **84** ॥ 816

തതസ്തു ജനകോ രാജാ വാജിമേധം മഹാക്രതും।
ചകാര തസ്യാവഭൃഥേ സ്നാപയാമാസ തം തദാ ॥ **85** ॥ 817

സസ്നൗ സ്വയം ച തൻവംഗീ സ്മാരയാമാസ ചാപി തം।
യഥാസൗ ശ്വശൃഗാലാദിയോനിം ജഗ്രാഹ പാർഥിവഃ ॥ **86** ॥ 818

സ്മൃതജൻമക്രമസ്സോഽഥ തത്യാജ സ്വകലേവരം।
ജജ്ഞേ സ ജനകസ്യൈവ പുത്രോഽസൗ സുമഹാത്മനഃ ॥ **87** ॥ 819

തതസ്സാ പിതരം തൻവീ വിവാഹാർഥമചോദയത്।
സ ചാപി കാരയാമാസ തസ്യാ രാജാ സ്വയംവരം ॥ **88** ॥ 820

സ്വയംവരേ കൃതേ സാ തം സമ്പ്രാപ്തം പതിമാത്മനഃ।
വരയാമാസ ഭൂയോഽപി ഭർത്തൃഭാവേന ഭാമിനീ ॥ **89** ॥ 821

ബുഭുജേ ച തയാ സാർദ്ധം സംഭോഗാന്നൃപനന്ദനഃ।
പിതർയുപരതേ രാജ്യം വിദേഹേഷു ചകാര സഃ ॥ **90** ॥ 822

ഇയാജ യജ്ഞാൻസുബഹൂന്ദദൗ ദാനാനി ചാർഥിനാം।
പുത്രാനുത്പാദയാമാസ യുയുധേ ച സഹാരിഭിഃ ॥ **91** ॥ 823

രാജ്യം ഭുക്ത്വാ യഥാൻയായം പാലയിത്വാ വസുന്ധരാം।
തത്യാജ സ പ്രിയാൻപ്രാണാൻസംഗ്രാമേ ധർമതോ നൃപഃ ॥ **92** ॥ 824

തതശ്ചിതാസ്ഥം തം ഭൂയോ ഭർത്താരം സാ ശുഭേക്ഷണാ।
അൻവാരുരോഹ വിധിവദ്യഥാപൂർവം മുദാൻവിതാ ॥ **93** ॥ 825

തതോഽവാപ തയാ സാർദ്ധം
രാജപുത്ര്യാ സ പാർഥിവഃ।
ഐന്ദ്രാനതീത്യ വൈ ലോകാം -
ൽലോകാൻപ്രാപ തദാക്ഷയാൻ ॥ **94** ॥ 826

സ്വർഗാക്ഷയത്വമതുലം ദാമ്പത്യമതിദുർലഭം।
പ്രാപ്തം പുൺയഫലം പ്രാപ്യ സംശുദ്ധിം താം ദ്വിജോത്തമ ॥ **95** ॥ 827

ഏഷ പാഷണ്ഡസംഭാഷാദ്ദോഷഃ പ്രോക്തോ മയാ ദ്വിജ।
തഥാഽശ്വമേധാവഭൃഥസ്നാനമാഹാത്മ്യമേവ ച ॥ **96** ॥ 828

തസ്മാത്പാഷണ്ഡിഭിഃ പാപൈരാലാപസ്പർശനം ത്യജേത്।
വിശേഷതഃ ക്രിയാകാലേ യജ്ഞാദൗ ചാപി ദീക്ഷിതഃ ॥ **97** ॥ 829

ക്രിയാഹാനിർഗൃഹേ യസ്യ മാസമേകം പ്രജായതേ।
തസ്യാവലോകനാത്സൂർയം പശ്യേത മതിമാന്നരഃ ॥ **98** ॥ 830

കിം പുനർയൈസ്തു സന്ത്യക്തോ ത്രയീ സർവാത്മനാ ദ്വിജ।
പാഷണ്ഡഭോജിഭിഃ പാപൈർവേദവാദവിരോധിഭിഃ ॥ **99** ॥ 831

സഹാലാപസ്തു സംസർഗഃ സഹാസ്യാ ചാതിപാപിനീ।
പാഷണ്ഡിഭിർദുരാചാരൈസ്തസ്മാത്താൻപരിവർജയേത് ॥ **100** ॥ 832

പാഷണ്ഡിനോ വികർമസ്ഥാ -
ൻവൈഡാലവ്രതികാംഛഠാൻ।
ഹൈതുകാൻവകവൃത്തീംശ്ച
വാങ്മാത്രേണാപി നാർചയേത് ॥ **101** ॥ 833

ദൂരതസ്തൈസ്തു സമ്പർകസ്ത്യാജ്യശ്ചാപ്യതിപാപിഭിഃ।
പാഷണ്ഡിഭിർദുരാചാരൈസ്തസ്മാത്താൻപരിവർജയേത് ॥ **102** ॥ 834

ഏതേ നഗ്നാസ്തവാഖ്യാതാ ദൃഷ്ടാഃ ശ്രാദ്ധോപഘാതകാഃ।
യേഷാം സംഭാഷണാത്പുംസാം ദിനപുൺയം പ്രണശ്യതി ॥ **103** ॥ 835

ഏതേ പാഷണ്ഡിനഃ പാപാ ന ഹ്യേതാനാലപേദ് ബുധഃ।
പുൺയം നശ്യതി സംഭാഷാദേതേഷാം തദ്ദിനോദ്ഭവം ॥ **104** ॥ 836

പുംസാം ജടാധരണമൗണ്ഡ്യവതാം വൃഥൈവ
മോഘാശിനാമഖിലശൗചനിരാകൃതാനാം।

തോയപ്രദാനപിതൃപിണ്ഡബഹിഷ്കൃതാനാം
സംഭാഷണാദപി നരാ നരകം പ്രയാന്തി ॥ **105** ॥ 837

॥ ഇതി ശ്രീവിഷ്ണുപുരാണേ തൃതീയേഽശേ അഷ്ടാദശോഽധ്യായഃ ॥